

Betænkning

over forslag til lov om naturfredning.

(Afgivet af udvalget den 29. maj 1969).

Udvalget har i 24 møder drøftet lovforslaget og har herunder haft 2 samråd med ministeren for kulturelle anliggender; der endvidere skriftligt har besvaret en række af udvalget stillede spørgsmål. De væsentligste af ministerens skriftlige besvarelser til udvalget og til det tilsvarende udvalg nedsat i forrige folketingssamling er optrykt i et særligt bilagshæfte.

Udvalget har modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Aktie-Plantageselskabet for Aalborg Amt, Allingaabro og Omegns Konservative Vælgerforening,

Ans Landboforening,

Bjerringbro og Omegns Landboforening,

Blistrup Grundejerforbund,

Bornholms Tidende,

Brande-, Give- og Vejleegnens Plantningsforening,

arkitekt Peter D. Bruun,

Brødstrup Plantningsforening,

Bymæssige kommuner,

Børne- og ungdomskorpsets samråd,

Centralforeningen af „Tolvmandsforeninger“ og større landbrugere i Danmark,

Copenhagen Drag Hounds,

hr. William de la Cour, Trengaard,

Danmarks Naturfredningsforening,

Danmarks Sportsfiskerforbund,

Dansk Idræts-Forbund,

Dansk Jagtforening,

Dansk Orienterings-Forbund,

Dansk Pelsdyravlerforening,

Dansk Skovforening,

Dansk Ungdoms Fællesråd,

Danske Elværkers Forening,

Den danske Købstadforening,

Den danske Landinspektørforening,

Det danske Lejrpladsudvalg,

Danske Skovteknikers Landsforening,
Edelweiss A/S, Herning,
hr. Sv. Ellerbeck,
hr. Anders Enevig,
Erhvervsrådet for Gartneri og Frugtavl,
Aktieselskabet Faxe Kalkbrud,
Fonden for Bygnings- og Landskabskultur,

Forened Danske Motorejere,

Foreningen af jyske skovejere,

Foreningen af Skov- og Landejendomsbesiddere i Danmark,

Foreningen for Sommerhusgrundejere i Haurvig,

Foreningen Furesøen,

Friluftsrådet,

boghandler B. Fusager, Herning,

Give og Omegns Landboforening,

Givekredsens venstre,

skovejere fra Godsbøl og Baastlund Bjerlav,

direktør Fritz Goth, Århus,

Grundejerforeningerne Tengslemark Lyng Nord og Syd,

Grundejernes Landsforbund,

Industriraadet,

The International Council for Bird Preservation,

gårdejer Frede R. Hansen, „Stenlund“,

Fasterholt,

A/S Brdr. Hartmann,

Hasseris konservative vælgerforening,

landinspektør H. C. Herling,

professor Niels K. Hermansen,

Herning Venstrevælgerforening, 2578 protester,

civilingeniør Jørgen Hjort,

dr. agro., forstander Erik Holmsgaard,

Hovedgaard konservative Vælgerforening,

Håndværksrådet,

hr. P. E. Jacobsen, Thyregod,
 hr. P. E. Jacobsen, Aalbæk,
 hr. Poul Jacobsen, Ringe,
 Jagtforeningen for Ry og Omegn,
 landsretssagfører Vagn Jensen,
 konsul Eli Jepsen,
 gårdejer Christian Jespersen, Søby pr.
 Kølkjær,
 godsejer Flemming Juncker,
 Jysk Nervesanatorium,
 Kalø-Knebelvig Landboforening,
 afdelingsleder, cand. mag. Johs. Keiding,
 Kjellerup og Omegns Landboforening,
 Kolding Herreds Landbrugsforening,
 Kongelig Dansk Automobil Klub,
 Konservative Studenter i Århus,
 fhv. minister, civilingeniør Axel Kristensen,
 hr. K. E. Kristensen, Ikast,
 Københavns Magistrats 5. afdeling,
 Københavnske Søndagsskolelærere
 Sommerlejre,
 Landboforeningen for den nordøstlige del
 af Randers amt,
 Landbrugets Fællesorganisation af 1966,
 Landsjagtforeningen af 1923,
 civilingeniør Kay Langvad,
 Langaa Landboforening,
 hr. Elkjær Larsen,
 hr. S. Baungaard Larsen, Sønderkov,
 52 lodsejere på halvøen Helnæs i Assens
 amt,
 13 lodsejere fra Skagen v/grosserer Henry
 Goldschmidt, Gl. Skagen,
 Mariager og Omegns Landboforening,
 Norddjurs Landboudom,
 underdirektør H. Nyholm-Poulsen,
 Nr. Snede og Omegns Plantningsforening,
 kontorchef J. P. Olesen, Herning,
 hr. L. C. Petersen, Sallerup Strand pr.
 Lundby,
 læge Hans Plesner, Herning,
 skovejer S. Plougheld,
 arkitekt Erik Flagstad Rasmussen,
 Ejerlavet Rolighed Skodsborg,
 Rougsø-Sønderhold Herreders Husmands-
 forening,
 Rougsø-Sønderhold Herreders Landbo-
 forening,
 Sammenslutningen af Sommerhusgrund-
 ejere i Rørvig kommune,
 Samsø Konservative Vælgerforening,
 De samvirkende danske Frøavlerforenin-
 ger,

De samvirkende danske Husmandsfor-
 eninger,
 De samvirkende danske Landboforenin-
 ger,
 Samvirksomheden af danske Småskov-
 foreninger,
 Sandved handels- og håndværkerforening,
 Skanderborg Landboforening,
 hr. F. Skou, Lemvig,
 Skovdyrkerforeningen for Århus amt, 285
 protestskrivelser,
 grosserer Mogens Smidt,
 psykiater, overlæge Jarl Wagner Smitt,
 Småskovforeningerne,
 tandlæge M. Stanstrup, Randers,
 Strandjagtforeningen,
 fabrikant Axel Sørensen, Herning,
 fabrikant Niels Sørensen, Herning,
 50 videnskabsmænd v/hr. professor, dr.
 phil. H. M. Thamdrup,
 Ulstrup-Langaa Husmandsforeninger,
 skovejer Niels Wilhjelm,
 redaktør H. Wittendorff,
 protestskrivelser fra vælgere på Sjælland
 m. m.
 protestskrivelser fra vælgere i Stauning by,
 I/S Værnet,
 A/S Aalborg Portland Cement-Fabrik og
 Århus og Omegns Jagtforening.
 Under udvalgets møder og i forbindelse
 med ministerens besvarelse af de af udvalget
 stillede spørgsmål og drøftelserne under
 samrådene har man behandlet en række
 problemer af materielretlig, processuel og
 administrativ art.
 Udvalget har således gennemgået pro-
 blemerne omkring reguleringen af bebyggel-
 sen ved kysterne, jfr. lovforslagets § 46, og
 om den udvidede adgang for almenheden til
 strand, skov og udyrkede arealer, jfr. lov-
 forslaget §§ 54-56.
 Med hensyn til § 46 har udvalget taget til
 efterretning, at der ved den nye formulering
 af, hvorfra strandbyggelinjen beregnes:
 „sammenhængende grønsvær eller anden
 sammenhængende landvegetation“ ikke er
 tilsigtet nogen realitetsændring i forhold til
 den tilsvarende, gældende bestemmelse i
 naturfredningslovens § 25, stk. 1: „på de for
 græs vækst blottede strandbredder . . .“. Man
 har ønsket at opretholde et uændret ud-
 gangspunkt for strandbyggelinjens bereg-
 ning. Den nye formulering udgør en redak-
 tionel klargørelse.

Med hensyn til det i forslaget § 46, stk. 1, nr. 2, omtalte forbud mod beplantning eller hegning inden for strandbyggelinjen, bortset fra hegning på land- og skovbrugsejendomme, fremgår det af ministerens redegørelse, at bestemmelsen må ses som et led i bestræbelserne for at opnå en kontrol med udviklingen inden for denne zone. Den ønskede kontrol tager sigte på sådanne foranstaltninger, som ændrer den bestående tilstand, og altså ikke på en genplantning af træer endsige af marehalm. I det omfang, klitformationer eller andre landskabslementer, f. eks. på grund af den for almenheden hjemlede fri færdsel, står i fare for at blive ødelagt, eller andre særlige forhold gør sig gældende, har ministeren udtalt som sin opfattelse, at fredningsnævnene vil være indstillet på dels de fornødne dispensationer fra beplantningsforbuddet i § 46 og dels eventuelle inddrækninger i opholdsretten i medfør af § 54, stk. 4.

Udvalget har endvidere været enig om, at den i forhold til det i folketingsåret 1967-68 fremsatte lovforslag foretagne udvidelse fra 40 til 50 m af den zone fra en beboelsesbygning, hvori almenheden ikke må opholde sig på strandbredden, må anses for et rimeligt skridt for at tilgodese hensynene til beboerne af de mest kystnære beboelsesejendomme.

Begrebet „kortvarigt ophold“ i samme bestemmelse har været genstand for en række overvejelser, og der har i henvendelsen fra enkeltpersoner og organisationer været fremsat ønsker om at få udeladt ordet „kortvarigt“ eller at få det erstattet med et bestemt timetal. Det har imidlertid ikke været muligt at finde et bedre udtryk, men i anledning af ministerens bemærkninger om rækkevidden af ordene „kortvarigt ophold“ ønsker et *flertal* (udvalget med undtagelse af Vivike) at give udtryk for den opfattelse, at den i nærværende forslag anvendte formulering ikke hjemler, at man i almindelighed kan udstrække et ophold til en hel dag. Et *mindretal* (Vivike) stiller nedenstående ændringsforslag nr. 18, hvorefter „kortvarigt ophold“ ændres til: „ophold i dagtimerne“.

Det har fra flere sider over for udvalget været påpeget, at den udvidede opholdsret kan medføre særlige problemer for visse ejere, således for børnehjem, skoler og

hospitaller. Udvalget har i denne forbindelse bemærket sig den i § 54, stk. 4, anførte hjemmel for fredningsnævnet til i særlige tilfælde at gøre undtagelser fra reglen i stk. 1. Man er fra udvalgets side enig i, at der ikke i loven bør indføres særlige undtagelsesbestemmelser for disse mangeartede grupper af institutioner med deres forskellige ønsker og behov, men at man i hvert enkelt tilfælde i givet fald må rette henvendelse til fredningsnævnene for at opnå særlige ordninger. Udvalget kan tilslutte sig det i den givne anledning af ministeren under nr. 29 fremsatte ændringsforslag, hvorefter de bestemmelser, som fredningsnævnene allerede har truffet i medfør af den gældende lovs § 23, stk. 3, til særlig beskyttelse af sådanne institutioner m.v., bevarer deres gyldighed, indtil fredningsnævnet eller overfredningsnævnet måtte træffe anden bestemmelse.

En anden gruppe tilfælde, hvor særlige forhold kan gøre sig gældende, udgør de klitarealer uden for de af sandflugtslovgivningen omfattede områder, som ved en mere intens benyttelse bliver udsat for nedslidning eller nedbrydning. Også her finder man, at det fornødne hensyn må tages under fredningsnævnens administration af dispensationsreglen.

Der har i en række henvendelser været fremført betænkkeligheder med hensyn til, at publikums adfærd skulle medføre gener, når den nugældende ret til gående færdsel blev udvidet til også at omfatte ophold. Ministeren har i denne forbindelse henvist til en række generelle bestemmelser i gældende love og bekendtgørelser m.v., der vil kunne medtages i et standardordensreglement, således straffelovens bestemmelser om ildspåsættelse, tyveri og hærværk, jagtlovens om jagt og uvedkommendes færdsel med skydevåben og fangstredskaber på fremmed jagtterræn, nærværende lovforslags bestemmelse om henkastning af affald på fremmed ejendom foruden normalpolitivedtægten af 1968. Specielt med hensyn til støjende adfærd henvises til normalpolitivedtægten § 9.

Det har været overvejet, om politiet i videre omfang skulle varetage administrationen af spørgsmålene om udøvelsen af retten til færdsel, ophold og badning, men udvalget er enig med ministeren i, at poli-

tiets inddragelse i overvejelserne formentlig kun vil være hensigtsmæssig i forbindelse med forbud imod eller regulering af motorkørsel på stranden, jfr. færdselslovens § 57, stk. 3. Principielt afgøres således alle spørgsmål om udøvelsen af retten til færdsel, ophold og badning i overensstemmelse med forslaget § 54, stk. 6, af fredningsnævnet. Det følger heraf, at nævnet i samråd med politimesteren vil kunne indskrænke eller forbyde motorkørsel på stranden, hvilket kunne tænkes at komme på tale, hvis almenhedens opholdsret gøres illusorisk ved en stedfindende motorkørsel uanset dennes retsgrundlag.

Med hensyn til forurening af strandene har ministeren gjort opmærksom på, at denne sker fra 2 sider, dels gennem de besøgende og dels gennem ilanddrevet affald, hvilket i dag må betragtes som den betydeligste forureningsårsag. Udvalget kan tilslutte sig, at det må være en naturlig forpligtelse for det offentlige at drage omsorg for en rensning af strandene for affald, og man finder, at kommunerne, og herunder de lokale amtsvejvæsener, naturligt må komme ind i billedet ved varetagelse af en sådan strandrensning. Tillige anser man det for særdeles vigtigt, at forureningen af kysterne i videst muligt omfang undgås, og man kan derfor helt tilslutte sig, at ministeren tager initiativ til forhandlinger med henblik på at tilvejebringe tilfredsstillende regler, hvorefter man i videst muligt omfang kan forhindre udkastning af affald fra skibe, der passerer i de danske farvande. Man finder endelig anledning til at påpege betydningen af iværksættelsen af kampagner imod henkastning af affald.

I tilslutning til drøftelserne af forslaget § 54, stk. 10, og §§ 55 og 56 har ministeren fremsat ændringsforslagene nr. 20, 22 og 24 om ændring af § 54, stk. 10, og om tilføjelser til såvel § 54 som §§ 55 og 56, hvorved der hjemles en pligt for staten til efter ejerens anmodning at overtage sådanne private strandejendomme, skove og udyrkede arealer, hvor almenhedens udvidede adgangsret medfører væsentlige gener for ejeren. Hvis ministeriet ikke finder, at der er tale om væsentlige gener, indbringes spørgsmålet herom selvstændigt for overfredningsnævnet. Hvis staten ikke ønsker at erhverve,

kan ejeren herefter lukke for den udvidede adgang. Statens overtagelse skal, hvis en aftale om prisen ikke kan opnås, ske efter taksation. Et *flertal* (udvalget med undtagelse af Vivike) finder, at de nævnte ændringer, der nærmere er beskrevet i bemærkningerne til ændringsforslagene, på rimelig måde tilgodeser hensynene til ejere, der måtte føle sig generet af den udvidede adgangsret. Et *mindretal* (Vivike) kan ikke tilslutte sig det foreslåede stk. 12 i § 54. Reglerne i dette stykke medfører, at staten kan nægte at købe med det resultat, at arealerne lukkes for offentligheden. Mindretallet stiller derfor underændringsforslagene nr. 21, 23 og 25, hvorefter § 54, stk. 12, og henvisningerne til dette stykke udgår.

I forbindelse med forslaget om indføjelser af de nævnte regler som et stk. 8 til § 55 har ministeren foreslået en omredaktion og visse tilføjelser til denne paragraf. Det er herigennem forsøgt at imødekomme ønsker fra skovejerne bl. a. gennem en bestemmelse om, at ophold ikke må finde sted nærmere end 50 m fra beboelsesbygninger og ved en indskrænkning af adgangstiden i vintermånederne.

Flertallet (udvalget med undtagelse af Vivike) kan tilslutte sig ministerens ændringsforslag, idet man finder anledning til at gøre opmærksom på en række problemer i forbindelse med adgangsretten til de private skove. Disse problemer har været berørt i ministerens skriftlige svar på udvalgets spørgsmål og under samrådene.

Udvalget har således modtaget en oversigt over de regler i den gældende lovgivning, der vil kunne anvendes i et standardordensreglement: mark- og vejfredsloven, færdselsloven, ferskvandsfiskeriloven, straffeloven, jagtloven, normalpolitivedtægten af 1968 m. fl.

Uanset disse reglers eksistens vil der utvivlsomt ligesom hidtil forekomme tilfælde, hvor skovgæsternes adfærd kan medføre ulemper. Ministeren har over for udvalget erklæret at være indstillet på, såfremt skovejerne fremsætter ønsker herom, at udrede udgifter til sædvanlige brandforsikringer af de af åbningen omfattede skove og til at afholde udgifter til anskaffelser, opsætning af affaldskurve og -poser samt til skiltning. Ministeren agter også for skovenes

vedkommende at søge gennemført oplysningskampagner med henblik på forståelsen af betydningen af en hensynsfuld optræden i naturen.

Udvalget har taget ministerens tilsagn til efterretning. Det samme gælder ministerens udtalelse om, at skove af særlig zoologisk, botanisk eller anden interesse som hidtil vil kunne lukkes efter fredningsnævnets bestemmelse. Hvis særlig akutte forhold skulle gøre sig gældende, vil en lukning kunne gennemføres samtidig med lovens ikrafttræden, jfr. ændringsforslag nr. 28.

Udvalget kan endvidere tilslutte sig, at der som et led i en større hensyntagen til skovejerne gennemføres det som nr. 14 anførte ændringsforslag, hvorefter skovejere fremtidig skal indkaldes og have lejlighed til at udtale sig i sager om dispensationer fra skovbyggelinjen. Skovejere vil ofte have interesse i en medindflydelse på byggeri i nærheden af skovene dels på grund af den almindelige slitage på skoven, der kan fremkomme fra naboernes side, dels og især i tilfælde, hvor det pågældende byggeri tilsigter at udnytte skovens rekreative muligheder, hvilket bl. a. forekommer ved etablering af campingpladser og restauranter. Disse vil på den anden side i en række tilfælde være af betydning for publikum. Det har været drøftet, om det offentlige burde bekoste sådanne anlæg, men under hensyn til den økonomiske betydning, de kan få for vedkommende skovejer, finder man, at etableringen principielt må overlades til det private initiativ. Hvis der bliver tale om installationer udelukkende til brug for offentligheden, vil et tilskud fra ministeriet kunne overvejes.

Med hensyn til § 56 har udvalget taget ministerens udtalelse om, at det lovteknisk ville være uheldigt i lovteksten at medtage de i bemærkningerne nævnte ikke udtømmende eksempler på udyrkede arealer, til efterretning.

Udvalget kan endvidere tiltræde ministerens udtalelse om, at en forsvarlig hegning som omtalt i § 56, stk. 2, må kræve et hegn, der er egnet til, men ikke behøver at opfylde et hegns funktioner også i andre henseender end til at holde mennesker borte.

Endvidere har udvalget bemærket sig, at ministeren med henblik på varetagelsen

af de ornitologiske interesser i landskabet, herunder også på udyrkede arealer, har et samarbejde med Dansk ornithologisk Forening om udarbejdelsen af en oversigt over de vigtigere fuglelokaliteter. Ministeren påregner, at der inden for en årrække ved særlige bestemmelser, evt. om ordninger af reservatagtig karakter, vil blive tilvejebragt sikringer af en række af de således udpegede lokaliteter ikke mindst for de kolonirugende fugle. I det omfang, det herudover skulle vise sig hensigtsmæssigt med særlige bestemmelser til beskyttelse af visse lokaliteter — f. eks. småholme hvor der findes dyr — i forbindelse med gennemførelsen af § 56, anfører ministeren, at fredningsnævnet i overensstemmelse med § 56, stk. 2, 2. punktum, vil kunne dispensere fra lovens almindelige ordning.

Ministeren har over for udvalget udtalt, at man regner med, at forurening og slitage på de udyrkede arealer kun vil blive af ubetydeligt omfang. Såfremt der alligevel skulle vise sig gener, vil ministeren søge de eventuelle problemer løst, når genernes omfang kan gøres op. Udvalget er enig i, at forureningsproblemerne må følges nøje.

Udvalget kan med udgangspunkt i ministerens redegørelser tilslutte sig, at ministeren optager forhandlinger med vejmyndighederne om bevaring af de fra gammel tid eksisterende stier, herunder kirkestier og skolestier.

I forbindelse med udvalgets drøftelser om det rimelige i, at fredningsmyndighederne orienteres, når landbrugspligten for en ejendom ophæves, kan man tilslutte sig, at en udvikling af samarbejdet med landbrugsministeriet i sager om ophævelse af landbrugspligten vil være gavnlig, og at ministeren tager spørgsmålet om dette samarbejde op over for landbrugsministeren.

Med hensyn til de processuelle spørgsmål har udvalget bl. a. beskæftiget sig med spørgsmålet om en sikring af, at frednings-sagerne ekspederes inden for en rimelig tid.

Ministeren har redegjort for de forskellige årsager til, at en række fredningssager har trukket ud i længere tid. Bl. a. på baggrund af fredningsnævnens særlige struktur vil det ikke være realistisk at indføje bestemte tidsfrister for sagernes behandling. Ministeren har imidlertid peget på en række

regler i forbindelse med lovens revision, som vil bidrage til en aflastning af fredningsnævnene:

1. I bemærkningerne til § 3 peges på, at en vis lettelse af fredningsdommerens arbejdsbyrde kunne opnås ved i videre omfang at lade suppleanten for dommeren optræde som formand, selv om denne ikke er forhindret.

2. I bemærkningerne peges endvidere på, at man kan lade fredningsplanudvalgenes sekretariater yde nævnene en udvidet bistand. Der er i § 6 skabt udtrykkelig hjemmel for en sådan ordning, idet stk. 3 foreskriver, at fredningsplanudvalgene efter anmodning yder fredningsnævnenes bistand.

3. I § 2, stk. 2, er der hjemmel for, at ministeren kan dele et amt i flere fredningskredse med flere fredningsnævn.

4. I § 12 er der foreslået en ny bestemmelse, hvorefter fredningsnævnet straks eller efter en foreløbig undersøgelse kan afvise en rejst fredningssag. Det anføres i bemærkningerne, at en sådan afvisning bl. a. kan begrundes med, at det ikke for tiden af arbejdsmæssige grunde er muligt at gennemføre en fredning.

5. Efter gennemførelsen af § 11 vil det ikke længere være muligt for fredningsnævnet selv at rejse en fredningssag. Nævnet spares således for det hermed forbundne arbejde.

6. Forhøjelsen af grænsen for de sager, der skal forelægges for overfredningsnævnet i medfør af § 25, vil fremme afslutningen af sådanne sager.

7. Forhøjelsen af grænsen for de sager, som skal forelægges for finansudvalget, vil ligeledes fremme den endelige afslutning.

8. Den nuværende forelæggelse for fredningsnævnet af sager om bebyggelse i det åbne land i medfør af § 22 vil ophøre.

9. Den gældende § 9, som kræver anlægsarbejder forelagt for fredningsnævnet, er foreslået afløst af bestemmelserne i kap. V §§ 41-45 om anlæg i det åbne land. Hoved-

indholdet heraf er, at ministeren kan etablere ordninger, hvorefter enten ministeriet for kulturelle anliggender eller fredningsplanudvalget skal have projekterne forelagt. I det omfang disse efter forhandling godkendes, forskaanes nævnene for sagerne.

10. En række foranstaltninger såsom oplagspladser, campingpladser, tankstationer m. v. unddrages helt fra fredningsnævnenes arbejde og afgøres af fredningsplanudvalgene, jfr. § 43.

Andre af lovforslagets bestemmelser vil på den anden side medføre en forøgelse af nævnenes arbejdsbyrde:

11. Fredningsnævnet skal således ikke længere som efter den gældende § 25 om strandbyggelinjen blot være en høringsinstans for ministeriet for kulturelle anliggender, men får et selvstændigt ansvar efter forslagets § 46.

12. De nye bestemmelser i §§ 54-56 om almenhedens færdsel og ophold vil give fredningsnævnenes en del merarbejde til ordensreglementer m. v.

Ministeriet vil endvidere overveje i en forretningsorden at indføje en bestemmelse, hvorefter sager, der f. eks. har været mere end 2 år under behandling, skal indberettes til ministeriet.

Udvalget kan tilslutte sig, at dette sker. Udvalget har endvidere nøje overvejet en række henvendelser fra forskellige erhvervsorganisationer. Blandt disse har det ikke været udvalget muligt at imødekomme en række forslag, som er fremsat af Industrirådet. Udvalget går dog ud fra, at fredningsmyndighederne også ved administrationen af den ny naturfredningslov er opmærksom på de særlige forhold, der måtte gøre sig gældende for dele af det danske erhvervsliv, specielt under den industrielle udvikling.

Udvalget ønsker at præcisere, at naturfredningsmyndighederne ved udøvelse af deres beføjelser efter loven skal tilstræbe, at der i videst muligt omfang undgås en forurening af naturen.

Forureningsproblemerne må i dag tillægges en afgørende betydning, og man skal

derfor henstille til regeringen, at denne snarest overvejer oprettelsen af et centralt organ, der beskæftiger sig med de naturbeskyttelses- og forureningsproblemer, der i øjeblikket er henvist til en række forskellige styrelser. Fastlæggelsen af kompetencen for et sådant organ kan formentlig mest praktisk ske i et udvalg, hvor samtlige implicerede ministerier er repræsenteret.

Med hensyn til forvaltningen på lokalt plan finder man, at også denne bør overvejes samlet og forenklet således, at der kraftigere kan sættes ind. En eventuel omlægning af den lokale forvaltning på disse områder må dog afvente kommunalreformens gennemførelse.

Ministeren har stillet nedenstående ændringsforslag nr. 1-9, 14, 15, 17, 20, 22, 24, 26-30. I det omfang de ikke er omtalt i betænkningens tekst, henvises til de ledende bemærkninger.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af Vivike) lovforslaget til *vedtagelse* med de af ministeren foreslåede ændringer.

Et *mindretal* (Vivike) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af ministeren stillede ændringsforslag nr. 1-9, 14, 15, 17, 26-30 og nr. 20, 22 og 24, som ændret ved de af mindretallet stillede underændringsforslag nr. 21, 23 og 25, samt med de af mindretallet stillede ændringsforslag nr. 10-13, 16 og 18-19.

Ændringsforslag.

Af *ministeren for kulturelle anliggender*, tiltrådt af *udvalget*:

Til § 4.

1) *Stk. 1* affattes således:

„Overfredningsnævnet består af en formand og et antal andre medlemmer. Formanden skal have juridisk embedseksamen. Af de andre medlemmer vælger hvert af de partier, der er repræsenteret i finansudvalget, 1 medlem, medens 2 vælges af højesteret blandt rettens medlemmer.“

Til § 19.

2) 2. pkt. affattes således:

„Afgørelsen træffes ved kendelse, der skal

begrundes og særligt angive nævnets stilling til de omstændigheder, parterne har påberåbt sig.“

Til § 21.

3) Efter *stk. 2* indsættes som nyt stykke:

„*Stk. 0.* I fredningskendelser angives ved pålæg af fredningsservitutter den forringelse, der herved sker af ejendommens værdi, og ved afståelse ejendommens værdi i handel og vandel. Såfremt der påføres ejeren eller andre berettigede andet økonomisk tab, angives erstatningen herfor som en særlig post så vidt muligt med oplysning om, hvorledes den er beregnet.“

Til § 25.

4) „20.000 kr.“ ændres til: „50.000 kr.“

Til § 30.

5) Efter *stk. 2* indsættes som nyt stykke:

„*Stk. 0.* Taksationskommissionens afgørelse skal begrundes og særligt angive kommissionens stilling til de omstændigheder, parterne har påberåbt sig. Bestemmelsen i § 21, *stk. 3*, finder tilsvarende anvendelse.“

I *stk. 3* udgår 1. pkt.

Til § 32.

6) I *stk. 1* ændres „100.000 kr.“ til: „200.000 kr.“

Til §§ 37-39.

7) Paragrafferne affattes således:

„§ 37. Fredningsplaner skal godkendes af ministeren efter samråd med overfredningsnævnet. Fredningsplanudvalget foretager bekendtgørelse i Statstidende om planens godkendelse og foranlediger planen tinglyst på de ejendomme, der omfattes af planen. Meddelelse om godkendelsen indrykkes endvidere i et eller flere af de dagblade, der udkommer på egnen.

Stk. 2. Når der har fundet bekendtgørelse sted i Statstidende, må, indtil der er sket bekendtgørelse om rejsning af fredningssag, jfr. § 13, eller om, at planen er opgivet, tilstanden på de pågældende områder ikke forandres uden fredningsplanudvalgets tilladelse. Forandringer, der skyldes dyrkningsmæssige ændringer inden for sædvanlig land- eller skovbrugsdrift, kan dog gennemføres uden tilladelse.

§ 38. Meddeler fredningsplanudvalget afslag på en anmodning om tilladelse efter § 37, stk. 2, kan ejeren kræve, at fredningsplanudvalget rejser fredningssag.

§ 39. Træffer ministeren bestemmelse om, at en fredningsplan helt eller delvis skal opheves, foretager fredningsplanudvalget bekendtgørelse herom som nævnt i § 37, stk. 1, ligesom det foranlediger aflysning af planen på vedkommende ejendomme. Aflysning skal endvidere ske, når der er rejst fredningssag.

Til § 40.

8) I 1. pkt. ændres „frednings- eller randplan“ til: „fredningsplan“.

Til § 43.

9) Overskriften ændres til: „Campingpladser, oplagspladser m.v.“

Af et mindretal (Vivike):

Til § 46.

10) I stk. 1 ændres „100 m“ til: „300 m“.

11) I stk. 4 udgår nr. 1.

Til § 47.

12) I stk. 1, nr. 2, ændres „150 m“ til: „300 m“, „3 ha“ ændres til: „2 ha“ og „4 m“ ændres til: „3 m“.

13) I stk. 2 udgår nr. 1.

Af ministeren for kulturelle anliggender, tiltrådt af udvalget:

14) Efter stk. 2 indsættes som nyt stykke: „Stk. 0. I sager vedrørende bebyggelse m.v. inden for 300 m fra de i stk. 1, nr. 1, nævnte skove skal den pågældende skovejær indkaldes til nævnets møder i overensstemmelse med reglerne i § 14 og have lejlighed til at udtale sig. Bestemmelserne i §§ 15, 16, stk. 2, og § 58, stk. 1, 4 og 5, finder tilsvarende anvendelse.“

15) I stk. 3 ændres „Fredningsnævnet“ til: „Ministeren“.

Af et mindretal (Vivike):

Ny paragraf.

16) Efter § 47 indsættes som ny paragraf:

„§ 0. Vandindvinding må på intet tidspunkt nedsætte vandløbets minimumsvandføring til under en tredjedel.

Stk. 2. Afvanding, vandløbsreguleringer, opfyldning af damme og mergelgrave samt oprettelse af dambrug må kun ske efter godkendelse af fredningsplanudvalget.“

Af ministeren for kulturelle anliggender, tiltrådt af udvalget:

Til § 48.

17) Stk. 1, 1. pkt., affattes således:

„Gravhøje, stengrave, voldsteder, forsvarsanlæg, ruiner og broanlæg, der enten er synlige i terrænet, eller hvorom der er foretaget tinglysning efter § 52, må ikke beskædiges eller ændres, og det areal, hvorpå de er beliggende, må ikke deles ved udstykning, omdeling eller skelforandring uden rigsantikvarens og fredningsnævnets samtykke.“

Af et mindretal (Vivike):

Til § 54.

18) I stk. 1 ændres i 1. pkt. „kortvarigt ophold“ til: „ophold i dagtimerne“, og i 3. pkt. ændres „kortere tid“ til: „dagtimerne“.

19) I stk. 2 udgår nr. 2.

Af ministeren for kulturelle anliggender, tiltrådt af et flertal (udvalget med undtagelse af Vivike):

20) Stk. 10 udgår, og i stedet indsættes:

„Stk. 10. Medfører almenhedens ophold på private arealer som nævnt i stk. 1 væsentlige gener for ejeren, kan han forlange ejendommen overtaget af staten, jfr. dog stk. 12. Overtagelsen sker til en pris, der i mangel af enighed fastsættes af taksationskommissionen.

Stk. 11. Anmodning om overtagelse fremsættes over for ministeren for kulturelle anliggender gennem vedkommende fredningsplanudvalg. Finder ministeren det ikke godtgjort, at der foreligger væsentlige gener, indbringer han dette spørgsmål for overfredningsnævnet til afgørelse.

Stk. 12. Ønsker staten ikke for tiden at overtage ejendommen, giver ministeren ejeren meddelelse herom, og ejeren kan da ind-

Bet. o. lovf. om naturfredning.

til videre forbyde almenheden ophold på arealet. Staten kan til enhver tid genoptage sagen. Indtil 6 måneder efter, at beslutning herom er meddelt ejeren, kan denne tilkendegive, at han ikke nu ønsker ejendommen overtaget af staten. Almenhedens ophold på arealet kan da ikke længere forbydes. Fremkommer der ingen tilkendegivelse fra ejeren, overtages ejendommen af staten, eventuelt efter ny taksation. Uanset bestemmelserne i 2.-4. punktum kan ministeren til enhver tid forlange et forbud i henhold til 1. punktum ophævet, såfremt forholdene er ændret på en sådan måde, at opholdsretten for almenheden ikke længere kan antages at ville medføre væsentlige gener for ejeren. Denne kan kræve spørgsmålet indbragt for overfredningsnævnet til afgørelse.“

Underændringsforslag

til

ændringsforslag nr. 20.

Af et *mindretal* (Vivike):

21) I den ved ændringsforslag nr. 20 foreslåede affattelse af § 54, stk. 10-12, udgår stk. 12. I stk. 10 udgår „, jfr. dog stk. 12.“

Af *ministeren for kulturelle anliggender*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af Vivike):

Til § 55.

22) Paragraffen affattes således:

„§ 55. Skove, der tilhører staten, kommuner, kirker, præsteembeder og offentlige stiftelser, og hvortil der fører offentlig vej eller sti, eller hvortil der i øvrigt er adgang på lovlig måde, er åbne for almenheden for færdsel og ophold efter regler, der fastsættes af landbrugsministeren. I særlige tilfælde kan landbrugsministeren eller for skove, der ikke tilhører staten, vedkommende fredningsnævn tillade, at skoven helt eller delvis lukkes for almenheden.

Stk. 2. Private skove — herunder skove bestående af flere parceller — på 5 ha eller derover, hvortil der fører offentlig vej eller sti, eller hvortil der i øvrigt er adgang på lovlig måde, er åbne for almenheden for færdsel og ophold efter reglerne i stk. 3-5.

168 Udvalgenes betænkninger m. m.

Stk. 3. Medmindre ejeren tillader adgang i videre omfang, må

- 1) færdsel kun ske til fods,
- 2) færdsel og ophold kun finde sted på eksisterende veje,
- 3) ophold ikke finde sted inden for 50 m fra beboelsesbygninger,
- 4) løse hunde ikke medtages.

Stk. 4. Ejeren kan forbyde færdsel og ophold

- 1) i tiden fra solnedgang til kl. 7, i månederne november-februar til solopgang,
- 2) på dage, hvor der afholdes jagt,
- 3) i områder, hvor der foregår intensivt skovningsarbejde.

Stk. 5. I særlige tilfælde kan fredningsnævnet tillade, at skoven helt eller delvis lukkes for almenheden. Fredningsnævnet kan endvidere efter anmodning fra ejeren fastsætte særlige regler for færdsel og ophold i skoven.

Stk. 6. Færdsel og ophold i skovene sker på eget ansvar. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 gælder ikke for skovarealer, der er afmærkede som militære anlæg.

Stk. 7. Skovejeren eller dennes repræsentant kan af enhver, som færdes i skoven på anden måde end tilladt, kræve oplysning om den pågældendes navn, stilling og bopæl. Gives oplysningerne ikke, eller forekommer de uantagelige, kan den pågældende føres til nærmeste politimyndighed.

Stk. 8. Medfører almenhedens færdsel og ophold i privat skov væsentlige gener for ejeren, kan han forlange skoven overtaget af staten. Reglerne i § 54, stk. 10, 2. pkt., og stk. 11-12, finder tilsvarende anvendelse.“

Underændringsforslag

til

ændringsforslag nr. 22.

Af et *mindretal* (Vivike):

23) I den ved ændringsforslag nr. 22 foreslåede affattelse af § 55 ændres i *stk. 8* „stk. 11-12“ til: „stk. 11“.

Til § 56.

Af *ministeren for kulturelle anliggender*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af Vivike):

24) Efter *stk. 2* indsættes som nyt stykke:

„Stk. 3. Medfører almenhedens færdsel og ophold på private udyrkede arealer væsentlige gener for ejeren, kan han forlange de pågældende arealer overtaget af staten. Reglerne i § 54, stk. 10, 2. punktum, og stk. 11-12, finder tilsvarende anvendelse.“

Underændringsforslag
til
ændringsforslag nr. 24.

Af et *mindretal* (Vivike):

25) I det ved ændringsforslag nr. 24 foreslåede nye *stk. 3* i § 56 ændres „stk. 11-12“ til: „stk. 11“.

Til § 58.

Af *ministeren for kulturelle anliggender*, tiltrådt af *udvalget*:

26) I *stk. 2* udgår „§ 38 og“.

Til § 66.

27) I *stk. 1*, nr. 1), udgår „§ 38, stk. 4“.

Til § 68.

28) *Stk. 1* affattes således:

„Loven træder i kraft den 1. oktober 1969. Bestemmelserne i §§ 33 og 54, stk. 3, 2. pkt., træder dog i kraft 1. april 1970.“

Til § 69.

29) Paragraffen affattes således:

„§ 69. Lov nr. 140 af 7. maj 1937 finder anvendelse på fredningssager, der i henhold til nævnte lovs kap. III er rejst inden den 1. oktober 1969.

Stk. 2. Kendelser om begrænsninger i almenhedens færdsel på strandbredden truffet i henhold til § 23, stk. 3, i lov nr. 140 af 7. maj 1937 bevarer deres gyldighed, indtil fredningsnævnet eller overfredningsnævnet træffer anden bestemmelse.

Stk. 3. Bekendtgørelse nr. 221 af 27. maj 1937 om bestemmelser vedrørende almenhedens adgang til de staten, kommuner, kirker, præsteembeder og offentlige stiftelser tilhørende skove, herunder plantager, forbliver i kraft, indtil der udstedes nye regler i henhold til denne lov.

Stk. 4. Sager om undtagelse fra bestemmelsen i § 25, stk. 1, i lov nr. 140 af 7. maj

1937, der er modtaget i ministeriet for kulturelle anliggender inden den 1. oktober 1969, færdigbehandles efter reglerne i § 25, stk. 5, 4. pkt., i den nævnte lov.

Stk. 5. Fredningsplaner, der er bekendtgjort inden denne lovs ikrafttræden, bevarer deres gyldighed og har de i § 37, stk. 2, nævnte retsvirkninger.

Stk. 6. De bekendtgørelser om videnskabelige reservater, der er udstedt i henhold til den hidtidige lovgivning, forbliver i kraft og kan forlænges, indtil de ophæves, eventuelt i forbindelse med, at reservaterne fredes efter denne lovs kapitel III.“

Ny paragraf.

30) Efter § 69 indsættes:

„§ 0. Med hensyn til gyldigheden af beskikkelser og valg af medlemmer til de i §§ 3-7 nævnte fredningsmyndigheder, der er foretaget i henhold til lov nr. 140 af 7. maj 1937, gælder reglerne i stk. 2-6.

Stk. 2. Beskikkelser og valg af medlemmer til fredningsnævnene bevarer deres gyldighed. Beskikkelserne forlænges indtil 1. oktober 1973.

Stk. 3. Beskikkelser og valg af medlemmer til overfredningsnævnet, der udløber i juni 1969, forlænges indtil 1. oktober 1969.

Stk. 4. Beskikkelse af formand og et medlem af taksationskommissionen, der udløber i juni 1969, forlænges til 1. oktober 1969. Valget af det 3. medlem bevarer sin gyldighed. Nyvalg af dette medlem inden 1. april 1970 sker efter reglerne i § 5 i lov nr. 140 af 7. maj 1937.

Stk. 5. Beskikkelser af medlemmer til fredningsplanudvalgene bevarer deres gyldighed.

Stk. 6. Beskikkelser af medlemmer til naturfredningsrådet, der udløber i juni 1969, forlænges til 1. oktober 1969.“

Bemærkninger:

Til nr. 1.

Ved ændringsforslaget fastsættes, at overfredningsnævnets formand skal have juridisk embedseksamen svarende til bestemmelsen om formanden for taksationskommissionen i lovforslagets § 5.

Til nr. 2 og 3.

Ændringsforslagene imødekommer et ønske om en videregående begrundelse og en specifikation til brug ved den erstatningsberettigedes overvejelser om anke af kendelsen inden for naturfredningslovens rammer eller om indbringelse af sagen for de almindelige domstole. Forslagene er overensstemmende med ekspropriationsproceslovens § 17, stk. 4. Af bemærkningerne til denne bestemmelse skal særligt fremhæves følgende:

„Kendelsen skal efter forslaget indeholde en begrundelse og angive kommissionens stillingtagen til særlige af parterne fremførte omstændigheder. Endvidere skal erstatningen efter forslaget opdeles i visse hovedposter. Kravet om en begrundelse og en specifikation er nøje sammenhørende. En tilfredsstillende specifikation vil i mange tilfælde i sig selv indeholde en begrundelse for resultatet, og ledsagende bemærkninger kan i sådanne tilfælde overflødiggøres. Det er naturligvis ikke meningen, at den enkelte kendelse skal opregne alle de almindelige omstændigheder, som er afgørende for en vurderingsansættelse. Forslaget tilsigter imidlertid at opnå, at kendelsen, når anledning dertil i parternes forudgående bemærkninger eller i sagens særegne omstændigheder naturligt gives, angiver de synspunkter, som kommissionen har anlagt ved sagens afgørelse, f. eks. om et areal er vurderet som landbrugsjord eller som byggegrund, eller om et areals værdi er påvirket af private eller offentlige begrænsninger i adgangen til at udnytte det. Det kan endvidere hyppigt være nødvendigt for at opfylde kravet om en tilfredsstillende begrundelse, at der sker en specifikation af arealerne med henblik på en forskellig værdiansættelse, f. eks. bedre og ringere jorder, agerjord og engarealer, for- og bagareal. ... Hvis ekspropriationen går ud på at fastsætte rådighedsindskrænkninger, skal den forringelse, disse medfører altid ... fastsættes som en særlig post Såfremt det er muligt, bør det dog oplyses, hvorledes erstatningen nærmere er beregnet, eller i hvert fald hvad der særlig er lagt vægt på; dette gælder som foran anført navnlig, hvis parterne under sagens behandling har tilkendegivet, at de mener, at visse særligt angivne tab har betydning for erstatnings-

beregningen. Er der tale dels om arealafståelse, dels om servitutpålæg, må kendelsen ansætte et beløb for hvert indgreb for sig. De anførte eksempler forudsetter dog, at det samlede erstatningsbeløb er af en vis absolut størrelse. I rene småsager er ofte et samlet beløb det eneste mulige“.

Til nr. 4.

Ved ændringsforslaget tilsigtes det at muliggøre en hurtigere afgørelse af et større antal af de mindre fredningssager og samtidig opnå en aflastning af overfredningsnævnet. En opgørelse for årene 1967 og 1968 har vist, at alle de sager (10) om erstatninger på mellem 20.000 kr. og 50.000 kr., der uden at være ankede blev afgjort af overfredningsnævnet, stadfæstedes uændret.

Til nr. 5.

Ændringsforslaget om taksationskommissionens afgørelser svarer til ændringsforslagene nr. 2 og 3 om fredningsnævnenes og overfredningsnævnets kendelser.

Til nr. 6.

Ved ændringsforslaget tilsigtes det at opnå en hurtigere ekspedition af et flertal af fredningssagerne og samtidig en aflastning af ministeriet for kulturelle anliggender og de bevilgende myndigheder.

En opgørelse for finansårene 1967-68 og 1968-69 viser følgende fordeling af de sager, der har været forelagt finansudvalget:

Fra 10.000—100.000	44 sager
- 100.000—200.000	8 —
- 200.000—300.000	5 —
- 300.000—400.000	5 —
Over 500.000	6 —

Til nr. 7 og 8.

Ved ændringsforslagene udelades de i lovforslaget indeholdte bestemmelser i §§ 38 og 39 om randplaner. Samtidig opdeles § 37 af redaktionelle grunde i tre selvstændige paragraffer, således at § 37, stk. 2, bliver § 38 og stk. 3 § 39.

Udeladelsen af lovforslagets §§ 38-39 er en følge af det af boligministeren fremsatte forslag til lov om by- og landzoner, specielt de i forslaget § 1 og kap. 3 indeholdte bestemmelser, hvorved man i vidt omfang vil

kunne varetage de samme formål, som tilsigtedes opnået gennem randplanerne.

Under forudsætning af en på disse punkter uændret gennemførelse af de nævnte bestemmelser i zonelovforslaget finder man, at fordelene ved at undgå etableringen af randplaner som et nyt planlægningsinstitut vil være så betydelige, at de kan opveje, at fredningsmyndighederne i visse områder i højere grad kan blive nødsaget til at operere med fredningsplansservitutter og gennemføre egentlige fredninger i stedet for at arbejde med de tidsbegrænsede randplaner.

Til nr. 9.

Ændringsforslaget er redaktionelt.

Til nr. 10.

Når der foreslås en ændring i strandbyggelinjen til 300 m, er motiveringen den, at der i de kommende år vil være et meget stærkt forøget sommerhusbyggeri, ikke mindst i nærheden af strande. Det må derfor være rigtigt at friholde en zone for almenheden på 300 m, som man har det i Sverige, der derudover har en kontrolzone på 200 m.

Til nr. 11, 13, 19.

Når det foreslås, at forsvarsanlæg udgår, er det, fordi disse anlæg i et land som Danmark ikke er til nogen som helst gavn, nærmere det modsatte.

Til nr. 12 og 16.

Nogle af vore bedste fugleområder er ved søer på mellem 2 og 3 ha, hvorfor der foreslås søer på 2 ha i stedet for som i den gældende lov 3. Vi har mange vandløb, som ikke har en vandbredde af 4 m, men som alligevel bør beskyttes mod nærbebyggelse. Forslaget om, at et vandløbs minimumsvandføring ikke må gå under en tredjedel, er motiveret med, at jo mindre vandføring der er i vandløbet, des mindre er vandløbets selvrensende evne, og forureningen breder sig mere og mere. Afvanding og vandløbsreguleringer må godkendes af fredningsplanudvalgene, da de, som de foregår i øjeblikket, i almindelighed er fornuftstridige og medvirker stærkt til ødelæggelse af den danske fauna. Det samme er tilfældet med opfyldning af damme og mergelgrave samt oprettelse af dambrug, der dels ofte er stærkt

skæmmende og ikke så lidt medvirkende til at forurene vore vandløb.

Til nr. 14.

Under hensyn til den betydning, det kan få for en skov, at der sker bebyggelse op til den, har man fundet det rimeligt, at der gives skovejeren lejlighed til at ytre sig under fredningsnævnets behandling af ansøgninger om dispensation fra skovbyggelinjen.

Ved ændringsforslaget fastsættes således, at den pågældende skovejer skal indkaldes til nævnets møder. Han skal endvidere have lejlighed til at udtale sig mundtligt eller skriftligt og have underretning om afgørelsen. Endelig tillægges der skovejeren en beføjelse til at indbringe fredningsnævnets afgørelse for overfredningsnævnet.

Til nr. 15.

I § 46, stk. 7, er det foreslået, at generelle ændringer med hensyn til strandbyggelinjen overlades til ministeren. Baggrunden herfor er ikke blot strandbyggelinjens betydning, men også, at en sådan disposition forudsætter et samarbejde mellem de administrative, planlæggende myndigheder, herunder fredningsplanudvalgene og ministeriet. Da situationen er en tilsvarende med hensyn til byggelinjerne i § 47, har man fundet det rimeligt, at også de generelle undtagelser, der er nævnt i lovforslagets § 47, stk. 3, fastsættes af ministeren.

Til nr. 17.

Ved ændringsforslaget berigtiges en trykfejl i lovforslaget.

Til nr. 18.

Ophold i dagtimerne er nemt at fortolke, men hvem kan finde ud af, hvad et kortvarigt ophold er?

Til nr. 20.

Ved ændringsforslaget udvides den kreds af ejere, der kan forlange deres ejendomme overtaget af staten, iden den i lovforslagets § 54, stk. 10, indeholdte afstandsregel på 100 m er foreslået udeladt.

Samtidig er der foreslået den ændring, at vederlaget for ejendommen ikke længere er begrænset til „ejendomsværdien“ ved den seneste vurdering før anmodningens frem-

sættelse“, men — hvor enighed om prisen ikke kan opnås — fastsættes af taksationskommissionen og således vil udgøre prisen i handel og vandel.

Endvidere fremgår det af ændringsforslaget, at det er overfredningsnævnet, der afgør, om der foreligger væsentlige gener, hvis ministeren, til hvem overtageleses-anmodningen skal rettes, ikke finder det godtgjort, at der foreligger sådanne gener. Overfredningsnævnets afgørelse vil i overensstemmelse med grundlovens § 63 kunne indbringes for domstolene.

Endelig fastsætter ændringsforslaget regler for, hvorledes der skal forholdes i den situation, hvor staten f. eks. af finansielle grunde ikke for tiden ønsker at overtage ejendomme. I sådanne tilfælde kan ejeren forbyde almenhedens ophold på arealet indtil videre.

Til nr. 21.

Ved ændringsforslaget foreslås det foreslåede stk. 12 i § 54 udeladt. Motiveringen for dette er, at reglerne i stk. 12 medfører, at staten kan nægte at købe med det resultat, at arealerne lukkes for offentligheden.

Til nr. 22.

Ved ændringsforslaget er foretaget en række redaktionelle ændringer og en omgruppering af teksten, således at reglerne om de offentlige skove adskilles fra reglerne om de private skove, og således at de mere detaljerede bestemmelser om de private skove opdeles efter deres forhold til mark- og vejfredsloven.

I stk. 1 anføres det herefter, at reguleringen af adgangen til de offentlige skove sker gennem et særligt sæt regler fastsat af landbrugsministeren. Dennes bestemmelser af 27. maj 1939 udstedt i medfør af den gældende naturfredningslovs § 24 bevarer i henhold til ændringsforslag nr. 29 deres gyldighed, indtil nye regler fastsættes.

Ved den nye formulering i stk. 2 af den almindelige bestemmelse om færdsels- og opholdsretten i private skove tydeliggøres, at lovforslaget opererer med det fysisk-botaniske skovbegreb, således at det ikke har betydning for bedømmelsen af en skovs størrelse, om den er opdelt i flere skovparceller.

Stk. 3 og 4 omfatter de detaljerede led i

adgangsretten for de private skoves vedkommende. Af disse kan de i stk. 3 nævnte kun fraviges efter udtrykkelig tilladelse fra ejeren, men iværksættelsen af de i stk. 4 omtalte begrænsninger i overensstemmelse med mark- og vejfredsloven kræver et egentligt forbud fra ejerens side.

Hertil kommer, at opregningen er omredigeret, og at der er indføjet nye elementer. I overensstemmelse med hvad der er foreslået i § 54, stk. 1, for så vidt angår ophold på strandene, foreslås nu også for de private skoves vedkommende, at ophold ikke må finde sted nærmere end 50 m fra beboelsesbygninger. Endvidere anføres i stk. 3, nr. 4, at løse hunde ikke må medtages.

Blandt de i stk. 4 opregnede led er nr. 1 omredigeret og ændret således, at adgang kan forbydes i vintermånederne mellem kl. 7 og solopgang. Nr. 3, der er ny, fastsætter, at ejeren kan forbyde færdsel, og ophold i områder, hvor der foregår intensivt skovningsarbejde. Denne bestemmelse muliggør afspærring af områder, hvor almenhedens tilstedeværelse på grund af omfattende træfældningsarbejder kan være forbundet med en vis risiko.

Med ændringsforslagets nye formulering af § 55, navnlig af stk. 3 og 4, vil en hjemmel for udstedelse af yderligere, almindelige regler for færdsel og ophold i de private skove være overflødig, idet de bestemmelser, som naturligt skal optages i et ordensreglement for den enkelte skov, allerede er indeholdt i den gældende lovgivning som f. eks. normalpolitivedtægten af 1968, mark- og vejfredsloven, færdselsloven, ferskvandsfiskeriloven, straffeloven, jagtloven, justitsministeriets bekendtgørelse af 27. marts 1961 om brug af ild og lys samt i nærværende lovforslags § 55 og 63.

Endelig indeholder stk. 5 hjemmel for fredningsnævnet til at fastsætte særlige regler for den pågældende skov.

Stk. 8 er en ny bestemmelse, hvorved reglerne i ændringsforslag nr. 20 om § 54, stk. 10-12, overføres til private skove, således at en ejer kan forlange sin skov overtaget af staten, hvis almenhedens færdsel og ophold i den medfører væsentlige gener for ham.

Til nr. 23.

Ændringsforslaget er en konsekvens af ændringsforslag nr. 21.

Til nr. 24.

Stk. 3 er en ny bestemmelse, hvorved reglerne i ændringsforslag nr. 20 om § 54, stk. 10-12, overføres til private, udyrkede arealer, således at en ejer kan forlange det pågældende udyrkede areal overtaget af staten, hvis almenhedens færdsel og ophold i den medfører væsentlige gener for ham og han ikke ønsker at hegne.

Til nr. 25.

Ændringsforslaget er en konsekvens af ændringsforslag nr. 21.

Til nr. 26 og 27.

Ændringsforslagene er en følge af ændringsforslag nr. 7.

Til nr. 28.

Under hensyn til den administrative og organisatoriske tilrettelæggelse foreslås lovens almindelige ikrafttræden fastsat til 1. oktober 1969.

Til nr. 29.

Til de i lovforslagets § 69 anførte overgangsregler er føjet supplerende bestemmelser.

Ved stk. 2 opretholdes de adgangsbeskrænkninger til visse strandbredder, der er fastsat af fredningsnævnene i henhold til den gældende lovs § 23, f. eks. af hensyn til børnehjem og hospitaler.

Med hensyn til stk. 3 henvises til bemærkningerne i ændringsforslag nr. 22.

Bestemmelsen i stk. 4 medfører, at fredningsnævnene undgår at skulle indtræde som afgørende myndighed i de sager om dispensation fra strandbyggelinjen, som er under behandling af ministeriet for kulturelle anliggender.

Til nr. 30.

Ændringsforslaget udgør særlige overgangsregler af organisatorisk karakter.

H. C. Toft.

Hanne Budtz,
næstformand.

Poul Schlüter.

Knud Østergaard.

Jens Chr. Christensen.

Ib Thyregod.

Kristen Østergaard.

Lindegård Rasmussen.

Bernhard Baunsgaard.

Nordqvist,
formand.

Kampmann.

Kaj Andresen.

Frode Jakobsen.

Bodil Koch.

K. Axel Nielsen.

Chr. Rasmussen.

Vivike.

**Nogle af spørgsmålene til ministeren for kulturelle anliggender fra udvalget
og fra det i forrige samling nedsatte udvalg
samt ministerens besvarelser.**

Oversigt over de i bilaget optagne spørgsmål og svar.

A. Spørgsmål fra det i 1968-69, 2. samling, nedsatte udvalg og ministerens besvarelser:	Spm.
Kap. I. Formål	1
— II. Fredningskredse og fredningsmyndigheder	2- 7
— III. Fredning.....	8-11
— IV. Planlægning	12
— V. Anlæg i det åbne land	13-14
— VI. Byggelinjer m. v.	15-19
— VII. Jordfaste fortidsminder	20-22
 B. Spørgsmål fra nuværende udvalg og ministerens besvarelser:	 Spm.
Kap. I. Formål	1- 2
— II. Fredningskredse og fredningsmyndigheder.....	3- 7
— III. Fredning.....	8-16
— IV. Planlægning.....	17-20
— V. Anlæg i det åbne land	21-30
— VI. Byggelinjer m. v.....	31-38
— VII. Jordfaste fortidsminder	39-43
— VIII. Almenhedens færdsel og ophold.....	44-74
Strandbredder, § 54	44-54
Skove, § 55.....	55-65
Udyrkede arealer, § 56	66-74
— IX. Friluftsklamer	75-78
— X. Klager m. v.	Ingen
— XI. Forskellige fredninger.....	Ingen
— XII. Andre bestemmelser.....	79-81
Spørgsmål uden tilknytning til bestemte paragraffer	82-85

A. Spørgsmål fra det i 1968-69 (2. samling) nedsatte udvalg og ministerens besvarelser.

Kap. I. Formål.

Spørgsmål 1:

Hvad forstås nærmere ved ordet „pleje“, jfr. lovforslagets § 1? Hvem træffer afgørelse om pleje, og hvorledes tilvejebringes de fornødne midler? Kan der nævnes konkrete eksempler på pleje?

Ad spørgsmål 1:

Begrebet pleje omfatter bestræbelser af forskellig karakter:

a) oftest vil bestræbelserne gå ud på at opretholde en ønsket landskabstilstand. Dette svarer til, at de fleste fredningskendelser går ud på opretholdelsen af en status quo-tilstand, f. eks. af videnskabelige eller landskabelige hensyn. De fleste danske landskabstyper vil ændre sig ret hurtigt, først og fremmest ved at der opstår trævækst, områderne springer i skov. Herved vil landskabet blive bragt i en ganske anden tilstand, end det var formålet med fredningen. Dette vil betyde, at rent tekniske indgreb vil være nødvendige for at opretholde en ønsket landskabstilstand. I visse tilfælde kan det endog nødvendiggøre anvendelsen af de bestemte driftsformer, der har skabt landskabstypen.

b) I andre tilfælde kan bestræbelserne gå ud på at udbygge eller omforme en landskabstilstand, f. eks. ved etablering af nye plantninger eller ved anlæg af parkeringspladser eller andre faciliteter spændende fra lystbådehavne til toiletbygninger, i det hele indførelsen af de mange elementer, som særlig stærkt viser sig nødvendige ved udbygningen af de såkaldte nærrekreative arealer.

c) Endelig er der bestræbelserne for på den rette måde at indpasse nye landskabselementer i de landskaber, som man principielt ønsker bevaret i deres hidtidige tilstand. Det kan f. eks. dreje sig om anlæg af nye veje, særlig motorveje, broer og el-føringer m. v. Indførelsen af sådanne dominerende elementer i landskabet kræver dels en omhyggelig overvejelse af placeringen og dels en passende udbygning af disse elementers nærmeste omgivelser, f. eks. gennem udform-

ning af terrænet og passende beplantning.

De under a) nævnte bestræbelser vil normalt kunne tilgodeses gennem fredningskendelserne, der kan indeholde forskrifter for, hvorledes og af hvem den ønskede tilstand skal sikres. Udgifternes fordeling kan der være gjort op med under erstatningsfastsættelsen; i øvrigt anvendes bevillingen under den særlige finanslovkonto til vedligeholdelse (§ 21.6.01.31) bl. a. til disse formål.

De under b) anførte bestræbelser vil også i en række tilfælde kunne tilgodeses ved fredningskendelser, men når det drejer sig om egentlige anlæg, der forudsættes udnyttet intensivt af almenheden, er det dog kun undtagelsesvis, at man kan få dem udført på privat ejendom, og disse anlæg placeres derfor som regel på arealer, der ejes af det offentlige. Mindre anlæg er i flere tilfælde gennemført ved finansiering fra de pågældende kommuner, medens de større som oftest har været statsligt finansieret, i så fald af den særlige finanslovbevilling (§ 27. 2.21.09) til foranstaltninger i forbindelse med rekreative områder. For alle anlæg gælder det, at planlægningen af områderne er foretaget af de lokale fredningsplanudvalg i samarbejde med andre lokale myndigheder og eventuelt ministeriet. Til udvalgets orientering vedlægges en af fredningsplanudvalget for Hjørring og Thisted amter i august 1968 udarbejdet oversigt over arbejder med pleje m. v. af rekreative arealer forestået af fredningsplanudvalget [udeladt].

Med hensyn til de under c) nævnte bestræbelser varetages disse i det væsentlige af statens naturfrednings- og landskabskonsulent og fredningsplanudvalgene, jfr. i øvrigt lovforslagets kap. V. samt af fredningsnævne og de påtaleberettigede institutioner.

Det tilføjes, at naturfredningsrådet er rådgivende med hensyn til den videnskabelige side, medens statens naturfrednings- og landskabskonsulent er det med hensyn til den landskabelige og rekreative side af plejespørgsmålene.

Bilag til bet. o. lovf. om naturfredning.

*Kap. II. Fredningskredse og fredningsmyndigheder.**Spørgsmål 2:*

Vil det eventuelt være rimeligt altid at lade købstæderne få en repræsentant i fredningsnævnene, under hensyn til, at købstæderne, uanset den igangværende revision af den kommunale inddeling, fortsat vil blive opretholdt?

Ad spørgsmål 2:

Med hensyn til købstædernes repræsentation i fredningsnævnene henvises til naturfredningskommissionens betænkning side 334 f. Det omtales her som noget, der kunne tale for en fast købstadkommunal repræsentation, at købstæderne betaler en del af fredningsstatningerne, selv om det område, der skal fredes, ligger uden for købstadkommunens område, og at fredningerne ofte er af væsentlig betydning for bysamfundets indbyggere.

Betænkningen anfører imidlertid, at etableringen af de nye amter, der efter kommunalreformens gennemførelse også vil komme til at omfatte købstæderne, vil medføre, at købstæderne automatisk — gennem amtsrepræsentanten — bliver repræsenteret i fredningsnævnene. Hertil kommer, at det i dag formentlig kan betragtes som en konsekvens af kommunalreformen, at købstædernes andel af fredningsstatningerne overgår til amtsfonden, hvilket helt vil ændre forudsætningerne for en særlig repræsentation.

Det er endvidere naturfredningskommissionens opfattelse, at det er af afgørende betydning for fredningsnævnenes arbejde, at der er et medlem i nævnet som repræsentant for myndighederne i den kommune, sagen omfatter. Kommissionen føjer hertil, med henvisning til spørgsmålet om en forøgelse af antallet af medlemmer, at de nuværende nævn på 3 medlemmer har vist sig at fungere tilfredsstillende.

Ministeriet finder ligeledes, at det vil være uheldigt at forøge antallet af medlemmer i fredningsnævnene. Da man samtidig finder det påkrævet, at såvel amtsrådet som den lokale kommune er repræsenteret i fredningsnævnet, kan *det stillede spørgsmål besvares benægtende.*

Det må i denne forbindelse erindres, at købstæderne i dag har deres egen repræsen-

tant i fredningsplanudvalgene, bortset fra de storkøbenhavniske, hvilken repræsentation man påregner opretholdt.

Spørgsmål 3:

Bør det ikke i lovforslagets § 4 anføres, hvem der beskikker formanden for overfredningsnævnet? Bør det ikke endvidere præciseres, at formanden skal være jurist?

Ad spørgsmål 3:

I overensstemmelse med bemærkningerne til § 4 agtes der oprettet en stilling som formand for overfredningsnævnet ved normeringslov. Formanden vil i henhold til tjenestemandslovens § 6 skulle udnævnes af kongen.

Overfredningsnævnets formand har hidtil været jurist. Det vil fortsat være praktisk, at formanden har en sådan uddannelse. Ministeriet har intet imod, at det i loven præciseres, at juridisk embedseksamen er en betingelse for ansættelse som formand for overfredningsnævnet. Herved opnår man ensartede krav til formanden både i overfredningsnævnet og i taksationskommissionen.

Spørgsmål 4:

Under henvisning til, at overfredningsnævnet fremtidig skal være ankeinstans i strandfredningssager, forespørges, om der nu vil blive mulighed for at få ændret tidligere truffne afgørelser. Kan ordningen ikke gøres mere smidig end hidtil?

Ad spørgsmål 4:

For såvel naturfredningskommissionen som ministeriet for kulturelle anliggender har det været et udgangspunkt, at en effektiv kontrol med udviklingen ved vore kyster af mange årsager er så vigtig, at enhver svækkelse af den nuværende administrative praksis vil være yderst betænkelig.

Der har under den gældende administration af strandbyggelinjen altid eksisteret mulighed for at få taget en nægtet dispensationsansøgning op til fornyet overvejelse, og adskillige har benyttet sig af denne mulighed.

Under hensyn til det brede grundlag, hvorpå ministeriet har kunnet basere sine afgørelser, og til bestemmelsens formål, er det dog sjældent, at afgørelserne har kunnet

ændres. Det må i denne forbindelse erindres, at fastsættelsen af den konkrete strandbyggelinje i årene efter 1937 efter indkaldelse af dispensationsandragender skete så lempeligt, at langt det overvejende antal andragender blev imødekommet.

Med hensyn til mulighederne for at få ændret en meddelelse af en dispensation til et afslag, følger det af almindelige forvaltningsretlige regler om begunstigende forvaltningsakter, at dette som alt overvejende hovedregel ikke er muligt.

Ministeriet påregner, at den i naturfredningskommissionens betænkning, kap. XV, udførligt omtalte administrative praksis opretholdes, efter at dispensationsbeføjelsen med de ændringer, der følger af den ny lovbestemmelse, er overført til fredningsnævnene. Der vil herefter fortsat være mulighed for at få ændret en nægtelse til en imødekommeelse af et dispensationsandragende. Lovforslaget medfører alene den ændring, at det nu bliver overfredningsnævnets skøn, som kommer til at danne grundlaget for den endelige afgørelse.

Den i § 46 foreslåede ordning sidestiller i henseende til procedure strandbyggelinjen med de øvrige byggelinjer i henhold til naturfredningsloven alene med den tilføjelse, at naturfredningsrådet i henhold til forslaget § 58, stk. 1, nr. 8, er ankeberettiget i tilfælde, hvor fredningsnævnet har meddelt tilladelse efter § 46, stk. 6. Dette indebærer den administrative smidiggørelse i forhold til den gældende ordning, at afgørelserne kan træffes af de lokale instanser, fredningsnævnene, uden at disse er bundet til den omfattende høringsprocedure, som den nuværende lov angiver. I denne forbindelse erindres om, at den gældende bestemmelse i naturfredningslovens § 25, stk. 5, kræver, at ministeriet skal forelægge sagerne for både fredningsnævn, naturfredningsråd og sogneråd.

Spørgsmål 5:

Bør det eventuelt i loven nærmere præciseres, hvorledes fredningsplanudvalgene skal sammensættes? Er det rimeligt med en normal kommunal overvægt i udvalgene?

Ad spørgsmål 5:

Det var naturfredningskommissionens opfattelse, jfr. betænkningens side 338, „at der

ikke bør ske ændringer i reglerne for udvalgenes sammensætning eller i de retningslinjer, hvorefter medlemmerne udpeges.“ Man forudsatte, at udvalgene fortsat normalt sammensættes således, at de kommunale repræsentanter har overvægt, og at der altid skulle findes en repræsentant for de centrale naturfredningsmyndigheder i udvalgene. Endvidere gik man ud fra, at sammensætningen blev taget op til overvejelse, når kommunalreformen og planlægningslovreformen var afklaret.

Hertil kommer, at fredningsplanudvalgene, som omfattende områder af meget varierende geografisk udstrækning, næppe kan standardiseres, således at en nøjagtig sammensætning kan angives. Ministeriet finder det på denne baggrund ikke hensigtsmæssigt, at fredningsplanudvalgenes sammensætning fastlægges i en lovbestemmelse.

Ønsket om, at der, som det anføres i lovforslaget, normalt skal være kommunal overvægt i udvalgene, hænger sammen med erkendelsen af betydningen af en stærk lokal medvirken i samarbejde med de statslige og andre sagkyndige repræsentanter i denne gren af planlægningen. Det folkevalgte element er ligeledes i flertal i overfredningsnævnet og i fredningsnævnene.

Spørgsmål 6:

Vil det ikke være hensigtsmæssigt at præcisere naturfredningsrådets opgaver i lovforslaget § 7?

Ad spørgsmål 6:

Naturfredningsrådet, hvis stilling er omtalt i naturfredningskommissionens betænkning side 332 og 339, har i sin hidtidige skikkelse været rådgivende organ for ministeriet, fredningsnævn, fredningsplanudvalg m. v., først og fremmest i de mange forskelligartede sager, hvori der indgår naturvidenskabelige eller undervisningsmæssige interesser, men herudover i en del bygge- og strandfredningssager, jfr. § 25, stk. 6, og i strandfredningssager, jfr. § 25, stk. 5. Rådets opgaver vil efter forslaget indtil videre have samme karakter, jfr. således bl. a. forslaget § 18 og ovenfor ad 4) om strandbyggelinjens administration. Hertil kommer opgaver i medfør af f. eks. jagtloven. Endvidere må man gå ud fra, at rådet i højere grad vil kunne tage initiativ til iværksættelse af forskning

og medvirke ved overvejelserne om plejeforanstaltninger i de videnskabelige interesseområder.

Da naturfredningsrådet således ikke har direkte kompetence ved afgørelsen af sager, men udelukkende er rådgivende inden for et meget varieret felt, finder man det ikke hensigtsmæssigt, at dets opgaver nærmere søges præciseret i loven.

Spørgsmål 7:

Kan der ikke foretages en tydeliggørelse af teksten i lovforslagets § 8? Hvilke betingelser vil man i øvrigt opstille for at meddele anerkendelse efter § 8?

Ad spørgsmål 7:

Bestemmelsens formulering svarer ret nøje til den tilsvarende bestemmelse i den gældende naturfredningslovs § 6, stk. 1 in fine, hvorefter ministeriet kan meddele anerkendelse.

Efter den gældende bestemmelse er følgende institutioner anerkendt: Danmarks Naturfredningsforening, Turistforeningen for Danmark og Nationalmuseet, jfr. naturfredningskommissionens betænkning, side 333 og 340, hvoraf det tillige fremgår, at friluftsrådet har fremsat anmodning om at blive anerkendt som sagsrejsjer.

Det er ikke hensigten på forhånd at fastsætte betingelser for meddelelse af anerkendelse, men som det fremgår af opregningen, har ministeriet hidtil været yderst tilbageholdende, idet anerkendelserne foruden statsinstitutionen Nationalmuseet kun har omfattet 2 landsdækkende og halvofficielle institutioner.

Kap. III. Fredning.

Spørgsmål 8:

Vil det eventuelt i forbindelse med lovforslagets § 13, stk. 2 og 3, være rimeligt at få indføjet en tidsfrist?

Ad spørgsmål 8:

Fastsættelse af tidsfrister for fredningsmyndighedernes sagsbehandling er det på grund af fredningssagernes komplicerede karakter særdeles vanskeligt at gennemføre.

Fastsættelse af tidsfrister for fredningsnævnenes arbejde vil endvidere medføre be-

tydelige praktisk-administrative problemer. Formandshvervet i fredningsnævnene varetages af lokale dommere, som lønnes med særlige honorarer for deres arbejde, der må betragtes som fritidsarbejde. Fastsættelsen af nærmere regler for dette arbejde kan efter ministeriets opfattelse forrykke grundlaget for denne særlige administrationsform.

Man skal samtidig erindre om, at erstatningsbeløbene i henhold til forslaget § 21, stk. 3, vil blive forrentet med en årlig rente, der er 1 pct. højere end den af Danmarks Nationalbank fastsatte diskonto.

Spørgsmål 9:

Vil det være hensigtsmæssigt, om indkaldelse til senere møder, jfr. lovforslagets § 15, foretages som i § 14 anført?

Ad spørgsmål 9:

Indkaldelse til det første møde i fredningsnævnet sker i henhold til forslaget § 14 ved bekendtgørelse i Statstidende og et eller flere af de dagblade, der udkommer på egnen, samt skriftligt med mindst 14 dages varsel til alle de i § 14, stk. 3, opregnede, blandt hvilke ejendommens ejer, bruger, panthavere og andre rettighedshavere skal have indkaldelsen ved anbefalet brev.

Det ville efter ministeriets opfattelse være u hensigtsmæssigt og modvirke en smidigere og hurtigere sagsbehandling, hvis fredningsnævnet 14 dage forud for hvert eneste møde i en sag skulle indkalde samtlige de i § 14 nævnte ved bekendtgørelse og anbefalet brev.

Indvundne erfaringer tyder heller ikke på et sådant behov, hvorved bemærkes, at interesserede, der efter 1. indkaldelse vel ikke ønsker at møde, men ønsker at følge sagens faser, blot vil kunne udtale ønske om tilsigelse.

Spørgsmål 10:

Kan der gives en eksemplifikation på „særlige omstændigheder“ i lovforslagets § 21, stk. 3?

Ad spørgsmål 10:

Tidspunktet for forrentningen af erstatninger og tidspunktet for vurderingsgrundlaget har i ekspropriationsretten nær sammenhæng. Hvor det drejer sig om afståelse af ejendom, er vurderingstidspunkt og for-

rentningstidspunkt i almindelighed tidspunktet for ekspropriationens ikrafttræden. På grund af de særlige vilkår, hvorunder fredningssager foregår, har man på fredningsområdet i en meget lang årrække som alt overvejende hovedregel ladet fredningsnævnets kendelsesdato være afgørende for både vurderingens tidspunkt og forrentningens begyndelse.

Denne hovedregel er således lagt til grund i lovforslagets § 21, stk. 3.

Det følger af denne sammenhæng mellem tidspunktet for vurderingsgrundlaget og tidspunktet for forrentningen af erstatningen, at begyndelsestidspunktet for forrentningen vil kunne forskydes i det omfang, der foreligger andre vurderingstidspunkter, f. eks. i en situation, hvor overfredningsnævnet måtte ændre — i skærpende retning — en kendelse afsagt af fredningsnævnet og fra et givet tidspunkt, der vil ligge efter nævnskendelsen, forbyde en vis virksomhed.

Spørgsmål 11:

Hvilke erfaringer har man efter gældende lov for, at der er behov for en regel svarende til forslaget § 34?

Ad spørgsmål 11:

Den gældende lovs § 18, stk. 1, omtaler en ophævelse af en fredningskendelse efter anmodning fra ejeren. Loven omtaler derimod ikke den situation, at en kendelse i øvrigt skal ændres, eventuelt efter anmodning af andre end ejeren.

For en sådan ændring af afsagte fredningskendelser kan der være behov i en række tilfælde. Det kan således tænkes, at en kendelse er afsagt ud fra forkerte forudsætninger. Dette har været tilfældet ved adskillige tidligere fredninger, idet man på gennemførelsestidspunktet ikke havde øjnene åbne for, at et givet landskab ikke uden videre opretholder sig selv som en følge af fredningskendelsen. Ved adskillige hede-fredninger er det således fastsat, at græsning eller lyngslagning ikke er tilladt. I sådanne tilfælde bør der være mulighed for, at kendelsen tages op på ny.

Endvidere vil det ikke kunne undgås, at forudsætningerne for en fredning i visse tilfælde forandres så væsentligt, at den afsagte kendelse må ændres eller ophæves, uanset om ejeren fremsætter ønske herom.

Det er således forekommet, at selve det fredede objekt kan være forsvundet, bl. a. hvor der er sket fredning af enkelte træer eller trægrupper, ligesom f. eks. afvandingen af en mose kan medføre, at særligt sjældne planter, der har motiveret en fredning af en del af mosen, ikke længere eksisterer på stedet.

En særlig problematik fremkommer, når for et fredet område andre offentlige interesser end den fredningsmæssige kommer til at spille ind i den almindelige interesseafvejning. Dette vil under en dynamisk samfundsudvikling forekomme i stigende grad. Praktiske eksempler herpå er velkendte fra de seneste års offentlige debat: elføringer og anlæg af veje har i en række tilfælde givet anledning til fredningsnævnens genoptagelse af afsagte fredningskendelser. På tilsvarende måde har nævnene behandlet ansøgninger fra vandforsyningsmyndighederne om sådanne ændringer i de eksisterende fredninger, at vandindvindingen kan foregå så effektivt som muligt. Efterhånden som byudviklingen skrider frem, er det muligt, at kommunale myndigheder kan finde det tjenligt for offentlighedens interesser, at kendelser optages til revision.

Det er i enkelte tilfælde sket, at fredningsnævnet har dispenseret fra eller ændret i kendelser, der er afsagt af overfredningsnævnet. Også af denne grund har man fundet det rigtigt at få præciseret procedure og kompetenceforhold i lovtæksten.

Kap. IV. Planlægning.

Spørgsmål 12:

Hvordan har ministeren i praksis tænkt sig at administrere bestemmelsen i forslaget § 37, hvorefter kompetencen til at godkende fredningsplaner overflyttes fra overfredningsnævnet til ministeren?

Ad spørgsmål 12:

Overfredningsnævnets hidtidige behandling af de til godkendelse indsendte fredningsplaner har i det væsentlige bestået i, at nævnet har besigtiget de pågældende områder sammen med repræsentanter for planudvalg og vedkommende sogneråd, hvorefter sagen er blevet forhandlet med disse, navnlig med henblik på overfred-

ningsnævnets stillingtagen til de uafklarede spørgsmål, der måtte foreligge mellem udvalget og sognerådet.

Behandlingen af fredningsplaner kræver imidlertid først og fremmest en planteknisk gennemgang på overordnet niveau samt en sikring af, at planen er koordineret med det arbejde, der udføres af andre planlægningsorganer. Det skønnes, at dette arbejde vil kunne udføres mere hensigtsmæssigt af et overordnet, administrativt planlægningsorgan end af det domstolslignende organ, overfredningsnævnet, som til sin tid vil få fredningsplanens løbende effektivering forelagt under behandlingen af de frednings-sager, der rejses i medfør af planen. Koordineringen, som på lokalt plan finder sted gennem også det sekretariatsmæssige samarbejde mellem fredningsplanudvalg, amts-bygningsråd, amtsvejvæsen osv., vil på det centrale plan ske gennem forhandlinger planlægningsministerierne imellem.

En vis parallel til denne form for planlægningsadministration udgør boligministeriets behandling af forslag til byplaner, bygningsvedtægter, byudviklingsplaner m. v.

Den fremtidige behandling af fredningsplanforslagene i ministeriet for kulturelle anliggender vil derfor, foruden en gennemgang ud fra administrative, herunder økonomiske, synspunkter, omfatte en teknisk-planlægningsmæssig gennemgang ved statens naturfrednings- og landskabskonsulent, hos hvem der også foregår en koordinering over for en række andre sagkyndige organer, f. eks. vejdirektoratet, boligministeriets kommitterede i byplansager, naturfredningsrådet osv.

Kap. V. Anlæg i det åbne land.

Spørgsmål 13:

I forbindelse med forslagets §§ 44 og 45 bedes det oplyst, hvordan brunkulslejer behandles efter gældende ret.

Ad spørgsmål 13:

Anlæg af brunkulslejer har, såvidt det er ministeriet bekendt, ikke under den gældende naturfredningslov været forelagt naturfredningsmyndighederne. Den uklare § 9 kan formentlig siges at give grundlag for, at eventuel anmeldelse foretages til fred-

ningsnævnet, men dette har som nævnt næppe været praktiseret. I betragtning af den nu foregående nedlæggelse af de resterende brunkulslejer vil spørgsmålet næppe blive aktuelt. Såfremt et eventuelt anlæg måtte dreje sig om lejer på fredede arealer, vil det ikke kunne ske uden fredningsnævnets godkendelse.

Som det nærmere er beskrevet i kommissionsbetænkningen, side 171, tilvejebragtes der ved lov om brunkulslejer (lov nr. 172 af 7. juni 1958) hjemmel for, at det offentlige kan kræve en vis kontrol med brunkulsarealerne. En påbegyndelse eller fortsættelse af brunkulsgravning kan således gøres betinget af sikkerhedsstillelse, og af at den er i overensstemmelse med en af landbrugsministeriet godkendt plan. I praksis administreres loven således, at der ved åbning af et nyt leje indsendes ansøgning til Hedeselskabet med forslag til planer for beplantning og aflægning af rømjord og sikkerhedsstillelse.

Spørgsmål 14:

Under henvisning til forslagets § 44, stk. 1, ønskes det oplyst, om der i udtrykket „bestemme, at placering og udformning til nærmere angivne kategorier af private anlæg skal godkendes af“ ligger en hjemmel til at nægte tilladelse til at opføre de pågældende anlæg.

Ad spørgsmål 14:

Lovforslagets tekst hjemler efter ministeriets opfattelse, at tilladelse til etablering af de pågældende private anlæg kan nægtes. I denne situation vil, som det fremgår af § 45, stk. 1, ejeren eller den anlæggende kunne kræve rejst fredningssag, jfr. dog stk. 2.

Kap. VI. Byggehjerner m. v.

Spørgsmål 15:

Under henvisning til forslagets § 46, stk. 4, nr. 1, bedes det oplyst, hvad udtrykket „forsvarsanlæg“ dækker.

Ad spørgsmål 15:

I overensstemmelse med bemærkningerne til forslagets § 46 svarer udtrykket „forsvarsanlæg“ i § 46, stk. 1, nr. 1, til den

gældende lovs „befæstningsanlæg“, der i kommissionsbetænkningen pag. 228, sp. 2, 3. stk., er defineret som „forter o. lign., men derimod ikke ethvert militært anlæg som barakker, depoter, forsyningsledninger o. lign.“

Ved den nærmere fortolkning af udtrykket må hensyn tages til, at det indeholder en undtagelsesbestemmelse fra det generelle bebyggelsesforbud i forslaget § 46, stk. 1 (jfr. også § 47, stk. 1, sammenholdt med § 47, stk. 2, nr. 1).

En kvalitativ forståelse af udtrykket kan i overensstemmelse med ministeriets hidtidige praksis fastlægges som „militære indretninger“ af forsvarsmæssig karakter, hvis betydning og effektivitet forudsætter en placering umiddelbart ved kysten.

For så vidt angår en kvantitativ forståelse af udtrykket bemærkes, at undtagelsesbestemmelsens placering i § 46, stk. 4, forudsætter, at der — for at der kan opføres militære indretninger af ovennævnte beskaffenhed, uden at dispensation fra bebyggelsesforbudet i § 46, stk. 1, er nødvendig — findes et i forvejen eksisterende forsvarsanlæg, inden for hvis naturlige stedlige afgrænsning de pågældende militære indretninger kan opføres, det være sig et forsvarsanlæg, der hidrører fra tiden, før de nugældende regler i naturfredningslovens § 25 trådte i kraft, eller et forsvarsanlæg, der er opført efter dette tidspunkt på grundlag af en dispensation fra bebyggelsesforbudet i den nugældende § 25, stk. 1.

Undtagelsesbestemmelsen i lovforslagets § 46, stk. 2, nr. 1, om „forsvarsanlæg“ omfatter herefter, at der for så vidt angår lovligt bestående militære anlæg af forsvarsmæssig karakter uden (fornyte) dispensation kan foretages ændringer i anlægget eller — inden for den naturlige, stedlige afgrænsning af dette — kan opføres nye anlæg, alt under forudsætning af, at ændringerne eller de nye indretninger er af forsvarsmæssig karakter og deres betydning og effektivitet forudsætter en placering umiddelbart ved kysten. Nye forsvarsanlæg bør derimod på samme måde, som det har været tilfældet under den eksisterende lov og ministeriets praksis efter denne, principielt kræve dispensation, selv om de opfylder de ovennævnte betingelser.

Spørgsmål 16:

Under henvisning til forslaget § 46, bedes det oplyst, hvordan ministeren har tænkt sig at afgøre de eksisterende sager, hvor et sommerhus i dag er ulovligt opført, men hvor det påstås at være opført lovligt, idet havet har skyllet en del af kysten væk. Hvem har i sådanne sager bevisbyrden for, at sommerhuset er lovligt opført?

Ad spørgsmål 16:

I en række sager om sommerhuse, der er beliggende søværts strandbyggelinien, møder man fra ejerens side den påstand, at huset oprindeligt er lovligt opført, men at havet har skyllet en del af kysten væk. I disse tilfælde vil der blive tilvejebragt erklæringer fra sagkyndige, først og fremmest naturfredningsrådet, men eventuelt tillige fra Danmarks geologiske Undersøgelse eller vandbygningsvæsenet samt fra lokale myndigheder. Hvor det kan sandsynliggøres, at der har fundet nedbrydning af kysten sted, vil dette blive taget som udgangspunkt for sagens bedømmelse. Reelt påtager ministeriet sig i disse sager bevisbyrden gennem de foran nævnte undersøgelser over for enhver påstand, uanset om denne har en nærmere motivering eller underbygning. Der har hidtil ikke været større vanskeligheder med administrationen af strandbyggelinien i den nævnte situation.

Parallelt hertil kan forøvrigt nævnes den situation, at ejeren af et sommerhus, beliggende søværts strandbyggelinien, påstår, at det er opført før lovens ikrafttræden. Også i disse tilfælde vil der i anledning af en sådan påstand blive iværksat undersøgelser, bl. a. gennem politiet. Forholdet vil her være det, at blot en vis sandsynliggørelse af, at huset er ældre end naturfredningsloven, vil medføre, at man statuerer dets lovlighed.

Såfremt en ejer ikke vil affinde sig med en afgørelse, som går ham imod, vil afgørelsen kunne efterprøves af domstolene.

Spørgsmål 17:

En nærmere motivering for, at man har ment, at det var rimeligt at gøre den indskrænkning, som forslaget § 47, stk. 2, punkt 3, „og som ikke anvendes til beboelse“ er udtryk for.

Ad spørgsmål 17:

Den ændrede bestemmelse tilsigter at undgå omgælses tilfælde, hvor der på et areal inden for byggelinierne opføres beboelsesbygninger uden nogen reel betydning for en landbrugsdrift. Problemet om opførelsen af disse nye landbrug, hvor hovedvægten lå på at skaffe en bolig på et sted, hvor en sådan ikke ville blive tilladt, har flere steder voldt vanskeligheder — ikke alene i forhold til naturfredningslovgivningen — derved, at det i omegnen af de større byer, og navnlig i Nordsjælland, er blevet hyppigere, at landbrugsjord sælges til oprettelse af helt små landbrug, der ikke er rentable som sådanne, men er attraktive som boliger for personer med byerhverv, for hvem det ikke er afgørende, om det til deres bolig knyttede landbrug giver underskud.

I betragtning af, at der årligt nedlægges tusinder af landbrug, og af, at oprettelsen af nye landbrug ved udstykninger næppe i nævneværdigt omfang vil kunne tænkes at være erhvervsøkonomisk rentable, har man ikke ment, at en bestemmelse som den foreslåede skulle kunne komme i strid med landbrugsmæssige interesser så meget mere, som der, hvor det drejer sig om reelt landbrugsbyggeri, kan antages at ville blive taget hensyn af fredningsmyndighederne.

Spørgsmål 18:

I tilknytning til forslaget § 47, stk. 1, nr. 3, ønskes en redegørelse for indholdet af §§ 40 og 41 i lov om bestyrelsen af offentlige veje.

Ad spørgsmål 18:

I henhold til vejbestyrelseslovens § 40 kan vejbestyrelsen bestemme, at fremtidig bebyggelse ved vejen skal holdes bag ved byggelinier, når vejbestyrelsen finder,

at der bør sikres en offentlig vej mulighed for udvidelse til større bredder, eller at færdselens tarv i øvrigt gør det fornødent.

Afstanden mellem byggelinierne må ikke overstige ved hovedlandeveje og landeveje 40 m, ved andre offentlige veje 30 m.

Med ministeren for offentlige arbejders godkendelse kan afstanden dog ved hovedlandeveje forøges indtil 100 m, ved lande-

veje og biveje i købstæder, København og Frederiksberg indtil 50 m.

Amtsrådet kan i særlige tilfælde tillade, at afstanden ved sognekommunale biveje forøges indtil 50 m.

§ 41 fastsætter, at vedkommende vejbestyrelse med henblik på at sikre gennemførelse af nye veje eller større forlægninger af bestående veje kan bestemme, at bebyggelse skal holdes bag byggelinier. Det er en forudsætning, at den planlagte vej er optaget på vejplanen.

Byggelinien skal angives på en af vejbestyrelsen udarbejdet plan, men nogen største indbyrdes afstand mellem byggelinierne er ikke foreskrevet. Det kan bestemmes, at vejen skal være helt eller delvis facadeløs.

Når bestemmelser i henhold til § 41 er under udarbejdelse, kan ministeren for offentlige arbejder nedlægge forbud — normalt gældende for 1 år — mod, at en ejendom anvendes på en måde, der må antages at komme i strid med bestemmelserne i henhold til § 41.

Beslutninger i medfør af §§ 40 og 41 kan indankes for amtsråd og minister.

Dispensation fra byggeliniebestemmelser i medfør af §§ 40 og 41 kan meddeles af ministeren for offentlige arbejder (hovedlandeveje og købstadkommunale landeveje) og amtsråd (landeveje og sognekommunale biveje) samt af vedkommende vejbestyrelse (biveje i købstæder, København og Frederiksberg).

Spørgsmål 19:

Hvilke situationer har man tænkt på ved bestemmelsen i forslaget § 47, stk. 4?

Ad spørgsmål 19:

Man har ønsket, at det på denne måde fastsættes, at bestemmelsen i § 47, stk. 1, hvori også campingvogne omtales, ikke omfatter camping i forbindelse med besøg af familie, bekendte m. v., når dette sker for en kortere tid og i øvrigt under de i stk. 4 angivne forudsætninger.

*Kap. VII. Jordfaste fortidsminder.**Spørgsmål 20:*

Hvad forstås ved „synlige i terrænet“ i forslaget § 48, stk. 1?

Ad spørgsmål 20:

Ved „synlige i terrænet“ forstås, at de pågældende jordfaste fortidsminder umiddelbart kan erkendes. I det helt overvejende antal tilfælde vil de opregnede fortidsminder rage op i terrænet og således kunne ses med det blotte øje.

Spørgsmål 21:

En nærmere begrundelse for, at det skulle være nødvendigt at frede alle de mindesmærker, der er nævnt i forslaget § 48.

Ad spørgsmål 21:

I de fleste lande i verden betragtes de jordfaste fortidsminder som en væsentlig del af den kulturelle arv, og der lægges derfor stor vægt på deres beskyttelse. De meget strenge lovgivninger på dette område i Norge og Sverige belyser situationen i vore nabolande. I kommissionens betænkning side 293 ff. er givet en oversigt over de forskellige grupper af jordfaste fortidsminder og deres kulturhistoriske betydning. Som det videre fremgår af kommissionens betænkning er det alt overvejende antal af disse fortidsminder fredet ved tinglyste deklamationer. Forslaget medfører, som det fremgår af kommissionsbetænkningen, principielt ingen udvidelse af den nugældende

ordning, men en afklaring af tvivlsproblemer, der har meldt sig under lovens administration.

Spørgsmål 22:

Bør der ikke i forslaget § 52 kræves en dokumentation for påstanden om tilstedeværelsen af jordfaste fortidsminder? Vil der i lovtæksten kunne indsættes et krav om, at meddelelsen fra rigsantikvaren skal være begrundet?

Ad spørgsmål 22:

Der gives efter den gældende ordning en dokumentation eller begrundelse, idet selve indholdet af den deklamation, der begæres tinglyst, har form af en beskrivelse af det pågældende fortidsminde efter dets art, type og udseende. Endvidere har man i vidt omfang for voldstedernes vedkommende medsendt detailkort, udarbejdet efter opmålinger foretaget i forbindelse med registrering.

Det vil derfor næppe være rationelt at kræve en yderligere dokumentation fra landets højeste sagkundskab inden for det pågældende område, eller at indføre særlige løvbestemmelser om en nærmere begrundelse.

B. Spørgsmål fra det nuværende udvalg.

Kap. I. Formål.

Spørgsmål 1:

Hvorledes forestiller ministeren sig opbygningen af de lokale og centrale forvaltningsenheder, der skal administrere, føre tilsyn og pleje naturparkerne og de andre fredede områder?

Vil ministeren overveje at indføre en stringent ordning både på centralt plan som f. eks. den svenske ordning, således at beføjelserne samles under én minister og på lokalt plan, således at beføjelser, der i dag findes hos bl. a. klitdirektoratet, hedeselskabet, skovtilsynet, statsskovdirektoratet og fredningsplanudvalgene samles hos én myndighed?

Ad spørgsmål 1:

I naturfredningskommissionens betænkning, side 330-341, er der redegjort for organisationen af naturfredningslovens administration, og der fremførtes i tilslutning hertil forslag til visse ændringer i disse organer. Der var i kommissionen enighed om, at spørgsmålet om den administrative tilrettelæggelse i øvrigt burde afvente, at der blev klarhed over, i hvilket omfang kommissionens forslag kunne vente tilslutning. I kommissionsbetænkningen redegøres side 340-341 for de forskellige sæt af administrative problemer, der må tages op til overvejelse, og herunder omtales også en stillingtagen til den praktiske tilrettelæggelse af tilsynet med og vedligeholdelsen af fredede og erhvervede arealer. Det har i overensstemmelse hermed været ministeriets hensigt at tage disse spørgsmål op efter naturfredningslovens revision på linje med de mange andre spørgsmål, som kommissionsbetænkningen forventer en videreførelse af. Den forestående gennemførelse af kommunalreformen har medvirket til en forsigtighed over for allerede nu at tage naturfredningslovens administration op til revision.

170 Udvalgenes betænkninger m. m.

For så vidt angår tilsyn og pleje af de fredede områder og herunder de kommende store fredninger, naturfredningsparkerne, har man allerede i de forløbne år været konfronteret med problemerne, som utvivlsomt er betydeligt voksende. I denne forbindelse skal man henvise til besvarelsen den 18. september 1968 af det tidligere udvalgs spørgsmål 1.

Med svaret på det pågældende spørgsmål fulgte en af fredningsplanudvalget for Hjørring og Thisted amter i august 1968 udarbejdet oversigt over arbejder med pleje m. v. af rekreative arealer forestået af fredningsplanudvalget. Det pågældende fredningsplanudvalgs sekretariat har siden udarbejdet den hosfølgende skematiske opstilling over, hvorledes tilsyns- og plejearbejderne foregår i dag. [Udeladt].

Såvel den tidligere besvarelse som det pågældende skema illustrerer, at ministeriet med hensyn til disse opgaver tilstræber en decentralisering og fordeling af opgaverne til forskellig side, herunder til lokalkommunerne, eventuelt i samarbejde med fredningsplanudvalgene.

Fredningsplanudvalgene spiller således praktisk en betydelig rolle i tilsyns- og plejearbejdet og forventes efter gennemførelsen af lovens revision at komme ind i billedet i endnu højere grad, idet man ved den nye ordning fritager fredningsnævnene for ansvaret med at påse tilstanden på de fredede områder. Netop fredningsplanudvalgene vil med deres mangesidede sammensætning, som efter forslaget kommer til at omfatte bl. a. repræsentanter for kommunerne, boligministeriet, landbrugsministeriet, ministeriet for kulturelle anliggender og en repræsentant for det praktisk udøvende landbrug, være meget velegnede som regionale, koordinerende organer, hvis sekretariater vil kunne tilrettelægge eller rådgive med hensyn til disse foranstaltninger. Det vil være naturligt, at der for de store landskabsfredninger, naturparkerne, nedsættes

særlige arbejdsgrupper, der alt efter karakteren af det pågældende område kan suppleres med særlige, sagkyndige medlemmer. Naturparkerne vil bl. a. i vid udstrækning komme til at omfatte videnskabelige interesseområder, og det er her af stor betydning, at de forskellige interesserede kredse kan medvirke i tilsynet og plejen. Ligesom tilrettelæggelsen af fredningerne kræver en indsats fra flere sider, vil også opretholdelsen af fredningerne kræve såvel en forskning som planlægning, en jorddykningsmæssig og en arkitektonisk pleje, samt et politimæssigt tilsyn. Udførelsen heraf vil eventuelt kunne ske gennem de eksisterende administrative led med fornøden udbygning, således at opgaverne, hvor de ikke er overladt til primærkommunerne, varetages lokalt gennem fredningsplanudvalgene, således at ministeriet med sine rådgivende organer, naturfredningsrådet og statens naturfrednings- og landskabskonsulent, kan virke rådgivende og koordinerende.

Spørgsmålet om at indføre såkaldt enstrengede ordninger for naturfredningsadministrationen, hvorved der henvises til den nugældende svenske ordning, må indgå i overvejelserne til sin tid. Det gælder i alle lande, at de områder, som falder ind under begrebet naturfredning i videste forstand, vedrører en lang række forhold af den mest forskelligartede karakter og derfor er spredt over en række administrationsgrene. Dette er også tilfældet i Sverige. Man er i Danmark — hvor ministeriet for kulturelle anliggender har en vis funktion som koordinationsorgan i spørgsmål, der har tilknytning til naturbeskyttelsesproblemer — meget tilbage for større administrative omlægninger, idet en række områder har dybe rødder i og en tilknytning til andre sagsområder inden for de forskellige ressortministerier. Spørgsmålet om, hvorvidt det vil være sagligt rigtigt og funktionelt at samle yderligere områder sammen under en naturfredningsadministration, vil indgå i de fremtidige overvejelser. Størst behov for en samling af forskellige sagsområder eller administrationsgrene vil der være, hvor samarbejdet og koordineringen de forskellige styrelser imellem er vanskelig. Allerede sammensætningen af adskillige af de kollegiale organer, f. eks. under boligministeriet og ministeriet for kulturelle anliggender, illustrerer imid-

lertid, at et undertiden meget snævert samarbejde kan foregå og stadig udbygges uden vanskelighed.

Spørgsmål 2:

Vil ministeren overveje en ændring af lovforslagets titel til: „lov om naturforvaltning“?

Ad spørgsmål 2:

Som det fremgår af side 14-15 i naturfredningskommissionens betænkning, har spørgsmålet om en ændring af lovforslagets titel i den forstand, at man indførte et andet ord i stedet for „naturfredning“, været debatteret i naturfredningskommissionen, og ordet „naturforvaltning“ indgik i kommissionens overvejelser foruden et ord som „naturværn“, der svarer til den norske betegnelse. Udgangspunktet for denne debat var en fornemmelse af, at ordet „naturfredning“ ikke er helt tilfredsstillende, men derimod indsnævrende i forhold endog til det felt, der dækkes af selve naturfredningsloven. Kommissionen valgte imidlertid, da det ikke var muligt at finde en betegnelse, der gav en helt tilfredsstillende beskrivelse, at bibeholde det ene gang indarbejdede ord. Også på baggrund af, at loven kun i begrænset omfang omfatter forvaltningen af vore naturressourcer i vid forstand, har ministeriet foretrukket i lovforslaget at opretholde den hidtidige benævnelse.

Kap. II.

Fredningskredse og fredningsmyndigheder.

Spørgsmål 3:

Hyad er begrundelsen for, at ministeren ifølge forslaget § 3, stk. 5, kan fastsætte en forretningsorden for fredningsnævnene?

Ad spørgsmål 3:

I den gældende naturfredningslovs § 4, stk. 2, er der hjemmel for, at ministeren kan fastsætte en forretningsorden for overfredningsnævnet. Tilsvarende hjemmel er foreslået i lovforslagets §§ 3, stk. 5, 4, stk. 5, 5, stk. 4 og 7, stk. 4, for henholdsvis fredningsnævnene, overfredningsnævnet, taksationskommissionen og naturfredningsrådet. Endvidere er der i § 6, stk. 4, foreslået tilsvarende hjemmel for, at ministeren

kan fastsætte retningslinjer for fredningsplanudvalgenes arbejde.

Medens sådanne procesforskrifter tidligere optoges i selve lovteksten, jfr. f. eks. den gældende naturfredningslovs § 8, bliver i nyere lovgivning fastsættelsen af detaljerede forskrifter vedrørende den mere interne forretningsgang, hvis sådanne findes fornødne, overladt til ministeren. Herved opnås foruden en forenkling af lovteksten en smidigere tilpasning af bestemmelserne til de krav, samfundsudviklingen til enhver tid stiller til administrationsapparatet.

Det er ifølge oplysninger fra justitsministeriet, jfr. også professor, dr. jur. Bent Christensens afhandling „Nævn og Råd“ side 208, normalt, at der tilvejebringes lov hjemmel for fastsættelse af visse almindelige regler for forretningsgangen i et nævn eller råd.

Fra et lignende område kan nævnes bestemmelsen i § 27, stk. 3, i lov nr. 186 af 4. juni 1964 om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom, hvorefter ministeren for offentlige arbejder kan fastsætte nærmere regler om ekspropriationsmyndighedernes forretningsgang.

Spørgsmål 4:

Under henvisning til bemærkningerne til § 6, hvor det siges: „Herudover vil man drage omsorg for, at der i hvert udvalg beskikkes et landbrugskyndigt medlem efter indstilling af amtsrådet blandt praktisk udøvende landmænd uden for amtsrådets egen kreds“, anmodes om ministerens stillingtagen til at lade dette medlem beskikke efter indstilling fra landboorganisationerne.

Ad spørgsmål 4:

I naturfredningskommissionens betænkning side 338-339 er redegjort for kommissionens overvejelser i forbindelse med spørgsmålet om at lade repræsentanter for landbrugsorganisationer eller andre organisationer, som repræsenterer erhvervsmæssig udnyttelse af det åbne land, udpege medlemmer til fredningsplanudvalgene. Der var enighed i kommissionen om, at det er vigtigt, at der under forberedelsen af omfattende fredninger er en kontakt med repræsentanter for og sagkyndige i dyrkningsinteresserne. Under hensyn til de konsekvenser, der kan være forbundet med

en organisationsrepræsentation, fandt flertallet i kommissionen, at der ikke burde være en repræsentation for landbrugs- og skovbrugsorganisationerne i fredningsplanudvalgene, men at behovet for kontakt vil kunne dækkes ved at tilkalde repræsentanter for de nævnte organisationer som observatører. Et mindretal i kommissionen fandt derimod, at landboorganisationerne burde være repræsenteret i betragtning af, at en væsentlig part af udvalgenes arbejde vedrører landbrugsjord.

Under de overvejelser, der gik forud for fremsættelsen af det foreliggende lovforslag, besluttedes det at øge antallet af medlemmer i planudvalgene med en særlig landbrugskyndig, der skulle være en praktisk udøvende landmand, og formlen for denne repræsentation skulle, som det fremgår af de i spørgsmålet citerede bemærkninger til § 6, være, at det pågældende medlem skulle beskikkes efter indstilling af amtsrådet uden at være medlem af dette.

Det vil teknisk være muligt at lade De samvirkende danske landboforeninger blive repræsenteret i fredningsplanudvalgene, ligesom det teknisk ville være muligt, at også andre organisationer var repræsenterede.

Hvis man herefter skulle ønske, at det landbrugskyndige medlem af fredningsplanudvalgene skal udpeges af De samvirkende danske landboforeninger, måtte det formentlig være en forudsætning for ordningen, at udpegelsen skete efter forhandling med andre landboorganisationer.

Spørgsmål 5:

Ministerens kommentarer til Friluftsrådets ønske om at blive repræsenteret i alle fredningsplanudvalg, jfr. vedlagte henvisning af 4. februar 1969.

Ad spørgsmål 5:

Fredningsplanudvalgenes nuværende sammensætning går tilbage til overvejelser i 1959 i forbindelse med den ændring af naturfredningsloven, der fandt sted ved lov nr. 90 af 21. marts 1959, hvorved det nuværende kapitel V, Fredningsplaner, blev indføjet i loven. Det ser ud til, at det ved nedsættelsen af de første fredningsplanudvalg i henhold til denne lovændring var tvivlsomt, om friluftsiinteresserne skulle repræsenteres i andre udvalg end i det på-

tænkte fredningsplanudvalg for Nordsjælland, men det endte dog med, at der i alle udvalgene skulle være en repræsentant for disse interesser. Da Turistforeningen for Danmark samtidig havde fremsat ønske om en repræsentation, besluttedes det at lade Det danske Lejrpladsudvalg, hvori begge organisationer var repræsenteret, udpege repræsentationen for friluftinteresserne.

Om en udvidelse af den nuværende repræsentation kan der næppe for tiden være tale. Som nævnt i naturfredningskommissionens betænkning side 338 vil det være naturligt, at fredningsplanudvalgenes sammensætning tages op til overvejelse, når kommunalreformen og planlægningsreformen er afklaret. Til den tid vil man kunne overveje, om repræsentationen for friluftinteresserne i stedet for som nu at blive udpeget af Det danske Lejrpladsudvalg, hvis sigte vel er noget snævrere end Friluftsrådets, fremtidig bør udpeges af Friluftsrådet.

Spørgsmål 6:

Hvad er begrundelsen for, at der skal være en arkitekt som medlem af naturfredningsrådet?

Ad spørgsmål 6:

Naturfredningsrådets sammensætning går som omtalt i naturfredningskommissionens betænkning side 332 tilbage til 1917, idet rådet dog blev udvidet ved lovændringen i 1937, da det fik sin nuværende sammensætning, hvor det i loven udtales, at et af de af ministeren udnævnte medlemmer skal være arkitekt. Baggrunden for denne bestemmelse, når bortses fra de tilfældigheder, der kan have været medvirkende i sin tid, må anses at være et ønske om, at naturfredningsrådet skulle kunne fungere som rådgivende ikke alene i de naturvidenskabelige spørgsmål, som altid har været kernen i rådets arbejde, men også i et vist omfang i relation til bebyggelsesspørgsmål. Det forhold, at man ligeledes i 1937 i loven fik indføjet bestemmelsen om strandbygge- linjen, hvor naturfredningsrådet, som det fremgår af sidste punktum i naturfredningslovens § 25, stk. 5, er indføjet som et obligatorisk høringsorgan for ministeriet i sager om dispensationer fra strandbygge- linjen, illustrerer et af de saglige områder,

hvor en bygningsmæssig sagkundskab kunne være af betydning for rådet i dets virksomhed. Herudover har rådet i adskillige tilfælde behandlet sager om konstruktioner, vejanlæg o. s. v.

Naturfredningsrådet vil fortsat, som det fremgår af lovforslaget § 58, stk. 1, litra 8, i et vist omfang komme til at beskæftige sig med strandbygge- linjesagerne.

Som anført i naturfredningskommissionens betænkning side 339 har der i kommissionen været enighed om, at der fortsat vil være brug for en institution som naturfredningsrådet, og dette ikke blot som et rådgivende organ for offentlige instanser vedrørende naturfaglige og hermed beslægtede spørgsmål med relation til naturfredningsloven. Kommissionsbetænkningen anfører, at rådets sammensætning eventuelt kan tages op til overvejelse, når de rådgivningsmæssige behov efter gennemførelsen af lovens revision kan overskues.

Spørgsmål 7:

Ministerens kommentarer til Friluftsrådets ønske om at blive anerkendt som en af de efter § 8 anerkendte foreninger, jfr. Friluftsrådets henvendelse af 4. februar 1969.

Ad spørgsmål 7:

Anerkendelse i henhold til § 8 har følgende virkninger:

1. beføjelse til at rejse fredningssag i henhold til § 11,
2. tilsendelse af samtlige fredningskendelser i henhold til § 22, stk. 2, nr. 6,
3. beføjelse til anke af samtlige fredningsnævnets kendelser og endelige beslutninger i henhold til § 24, stk. 2,
4. tilsendelse af samtlige overfredningsnævnets kendelser og beslutninger i henhold til § 31,
5. underretning om samtlige undtagelser fra bestemmelser i fredningskendelser i henhold til § 34, stk. 5, nr. 4,
6. beføjelse til anke af de under 5 nævnte afgørelser i henhold til § 34, stk. 6,
7. beføjelse til anke af fredningsnævnets afgørelser i henhold til lovens kapitler VI-IX, jfr. § 58, stk. 1, nr. 7,
8. beføjelse til anke af fredningsplanudvalgets afgørelser efter §§ 38 og 43, jfr. § 58, stk. 2,

9. beføjelse til anke af rigsantikvarens afgørelser i henhold til § 48, jfr. § 58, stk. 3,
10. underretning om samtlige de under 7-9 nævnte afgørelser, jfr. § 58, stk. 4.

Ministeriet finder ikke anledning til for tiden at meddele yderligere anerkendelser. Spørgsmålet vil kunne tages op efter lovens gennemførelse, når det har vist sig, om der er behov for, at der findes flere påtaleberettede institutioner.

Kap. III. Fredning.

Spørgsmål 8:

Kan ministeren tilslutte sig en ændring af ordene „et eller flere af de dagblade“ i forslaget § 13 til: „de dagblade“?

Ad spørgsmål 8:

Ifølge den gældende naturfredningslovs § 10, stk. 1, påhviler det fredningsnævnet at indrykke bekendtgørelse i Statstidende og efter bestemmelse af nævnets formand *i et eller flere af de stedlige blade*. Den tilsvarende bestemmelse i ekspropriationslovens § 12, stk. 2, foreskriver bekendtgørelse i Statstidende og for så vidt angår ekspropriation udenfor hovedstadsområdet *til lige i et eller flere af de på egnen mest udbredte dagblade*.

Den foreslåede bestemmelse i § 13, stk. 1, har således som forbillende den sidstnævnte bestemmelse i ekspropriationsloven, idet dog dennes krav om en vis udbredelse er udeladt. I forhold til den gældende lovs § 10 er terminologien ændret fra „blade“ til „dagblade“ i overensstemmelse med ekspropriationslovens § 12.

Under hensyn til den ret omfattende individuelle underretning og indkaldelse, der i dag finder sted og som er foreslået udvidet ved forslaget §§ 13 og 14, finder ministeriet for kulturelle anliggender ikke, at der eksisterer et yderligere behov for bekendtgørelse. Man skal endvidere i forbindelse med det rejste spørgsmål bemærke, at det måske kan være vanskeligt at foretage en præcis afgrænsning af samtlige de dagblade, der udkommer på egnen, således at selv en ændret formulering vil overlade det til fredningsnævnets skøn, hvorvidt lovens krav er opfyldt.

Spørgsmål 9:

Under henvisning til forslaget § 14, stk. 3, nr. 6, „andre der har fremsat anmodning om indkaldelse, og som må antages at have retlig interesse i sagens afgørelse“, anmodes om en redegørelse for, hvilke grupper og personer der her er tænkt på. Hvad forstås ved „retlig interesse“ i denne forbindelse? Vil en lokal kreds, der har foranlediget sagen rejst, kunne siges at have en „retlig interesse“ i sagens afgørelse?

Ad spørgsmål 9:

Indenfor procesretten har man forsøgt at definere retlig interesse som indbegrebet af en række momenter af skønsmæssig art, der giver domstolene adgang til at tilstræbe eller udelukke foretagelse af retshandlinger, alt eftersom der skønnes at være eller mangle et anerkendelsesværdigt behov for retshandlingens foretagelse.

I § 14, stk. 3, er begrebet anvendt som udtryk for det skøn, der er nødvendigt med henblik på en afgrænsning af den personkreds, der skal have en indkaldelse til fredningsnævnets møde, når der fremsættes anmodning herom.

Da fredningsnævnenes forhandlingsmøder er offentlige, er betydningen af denne afgrænsning ikke stor. Praksis i dag er da også, at f. eks. lokale interesserede kredse, som fremsætter anmodning herom, får underretning om tid og sted for mødet og får lejlighed til at udtale sig under mødet.

Som eksempler på grupper, der falder ind under § 14, stk. 3, 3), uden at falde ind under 1)-2) eller 4)-6), kan nævnes personer, hvis interesser i sagen ikke er umiddelbart kendt af fredningsnævnet, idet de ikke er direkte parter i sagen eller har sådanne tinglyste rettigheder, at de skal indkaldes af fredningsnævnet. Som sådanne kan nævnes potentielle købere eller brugere, endvidere personer, der i øvrigt hævder at ville lide økonomisk tab ved fredningen, i visse tilfælde således naboer.

En lokal kreds af naturfredningsinteresserede, der har foranlediget en fredningssag rejst, vil i almindelighed virke gennem den i henhold til § 11 rejsningsberettigede institution og også give møde med denne.

Den foreslåede bestemmelse har i øvrigt sit forbillende i ekspropriationsproceslovens § 15, stk. 3, hvis 2. punktum, der blev ind-

føjet under folketingsbehandlingen, lyder: „Også andre, der ifølge de foreliggende oplysninger skønnes at have retlig interesse i sagens afgørelse, skal indvarsles efter denne regel“.

Spørgsmål 10:

Ministerens kommentarer til i forslaget § 21 at indføje en hjemmel til at tilkende sagsomkostninger.

Ad spørgsmål 10:

Ministeriet for kulturelle anliggender finder efter samråd med justitsministeriet, at indføjelsen af udtrykkelig hjemmel i § 21 til at tilkende sagsomkostninger bør afvente betænkningen fra justitsministeriets udvalg angående sagsomkostninger i administrative nævn. Det tilføjes, at justitsministeriet har oplyst, at udvalgets betænkning kan forventes at foreligge i løbet af indeværende år, og at spørgsmålet om udførelsen af sagsomkostningsregler for tiden giver anledning til vanskelige overvejelser i udvalget.

Spørgsmål 11:

Hvor vidtgående er bestemmelsen i forslaget § 23, stk. 2?

Ad spørgsmål 11:

Bestemmelsen svarer til den gældende regel i § 16, stk. 1, 2. punktum. Denne bestemmelse har imidlertid, så vidt det er ministeriet bekendt, aldrig været bragt i anvendelse. Bestemmelsens største betydning er derfor, at den er et pressionsmiddel. Om bestemmelsens rækkevidde kan henvises til, at det drejer sig om gennemtvungelse af de foranstaltninger, som fredningsmyndighederne mod erstatning — som i mange tilfælde vil være udbetalt på dette tidspunkt — har pålagt den pågældende ejer eller bruger.

Hvilke foranstaltninger dette kan dreje sig om, fremgår af forslaget § 20, stk. 1.

Ifølge det for ministeriet oplyste har man aldrig ved kendelse pålagt en ejer positive foranstaltninger, som man ikke har drøftet med denne inden kendelsens afsigelse. Det har næsten altid været muligt at opnå enighed med ejeren.

Bestemmelser om nedrivning af bygninger, fjernelse af udsigtshindrende beplantning o. lign. er sjældne. Aftales det, at

noget kan blive stående et åremål, vil det være praktisk, at det er ejeren, der foretager fjernelsen, og udgifterne herved vil blive taget i betragtning ved fastsættelsen af erstatningen. I fredningskendelser i de senere år forekommer der hyppigt bestemmelser om fjernelse af selvsåning, idet der tillægges det offentlige ret til at fjerne en sådan.

Spørgsmål 12:

Under henvisning til, at anke uden for ankefristen i borgerlige sager sker efter en tilladelse fra justitsministeriet (oprejsningsbevilling), anmodes om en nærmere begrundelse for, at det er overfredningsnævnet, der ifølge forslaget § 24, stk. 3, 2. pkt., skal give tilladelse til anke efter ankefristens udløb.

Ad spørgsmål 12:

Det fremgår af naturfredningskommissionens betænkning side 348, at det er gældende praksis i henhold til naturfredningslovens § 19, stk. 2, at ministeren giver oprejsningsbevilling i næsten alle de tilfælde, hvor der er ansøgt herom. En sådan bevilling gives undtagelsesfrit først efter høring af ankeinstansen, overfredningsnævnet eller ankenævnet. Det er derfor kommissionens enstemmige indstilling, at beføjelsen til at indbringe fredningsnævnets afgørelse for overfredningsnævnet efter klagefristens udløb bør overgå til overfredningsnævnet selv.

Begrundelsen herfor er en administrativ forenkling, som i visse situationer kan medvirke til en hurtigere afgørelse fra overfredningsnævnets side. Man kan i denne forbindelse også henvise til betænkning nr. 339 om landsskatteretten, side 106, hvori foreslås en overførsel af den tilsvarende beføjelse fra finansministeren til landsskatteretten med begrundelsen, at det „navnlig er for at lette behandlingen“.

Spørgsmål 13:

Det oplyses i bemærkningerne til lovforlaget § 26, at man har fundet det upåkrævet i lovteksten at medtage bestemmelsen i den gældende lov i § 19, stk. 7, 1. og 2. punktum, om overfredningsnævnets møder og om førelse af en autoriseret protokol. Det oplyses, at disse regler eventuelt kan optages i nævnets forretningsorden. Vil man ikke

ved at henskyde disse regler til eventuel fastsættelse i en forretningsorden kunne fremme en formløshed, der strider mod almindelige retsprincipper?

Ad spørgsmål 13:

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål 3, hvorefter det er praksis i nyere lovgivning at overlade de detaljerede forskrifter vedrørende den mere interne forretningsgang til ministeren.

Bestemmelser om førelse af mødeprotokoller er i overensstemmelse hermed anført i forretningsordenerne for en række nyere institutioner, blandt hvilke kan nævnes monopolankenævnet, translatoerkommissionen, revalideringsnævnet og nævnet vedrørende den almindelige omsætningsafgift.

Det tilføjes, at protokolleringen for overfredningsnævnets vedkommende består i maskinskrevne referater, der udsendes til medlemmerne. Denne form kan ikke ses at stride mod almindelige retsprincipper.

Spørgsmål 14:

I tilslutning til ministerens besvarelse af udvalgets spørgsmål 13 bedes det oplyst, hvorledes ministeren vil sikre, at der optages protokol ved fredningsnævnets og overfredningsnævnets møder, der oplæses og godkendes af parterne.

Ad spørgsmål 14:

Efter naturfredningslovens § 8, stk. 4, og § 19, stk. 7, indføres overfredningsnævnets og fredningsnævnets forhandlinger og kendelser i en protokol, der autoriseres af formanden. Disse regler er ikke medtaget i lovforslaget, men forudsat i fornødent omfang optaget i en forretningsorden for nævnene.

Ved møder i fredningsnævnet, hvor parterne er til stede, sker der protokollation efter samme retningslinjer som i retssager. Der vil i almindelighed ske oplæsning af det, der er tilført protokollen, medmindre parterne har påhørt et diktat til protokollen. Ministeriet er indstillet på at optage regler om dette spørgsmål i forretningsordenen. Det nærmere indhold af sådanne regler vil blive fastsat efter drøftelser med Foreningen af naturfredningsformænd i Danmark.

En oplæsning af det, der tilføres protokollen under møder i overfredningsnævnet, er både mindre påkrævet og mindre hen-

sigtsmæssig og finder derfor normalt ikke sted efter den gældende ordning. Det er mindre påkrævet, først og fremmest fordi der under overfredningsnævnets behandling for både lodsejere og myndigheder foreligger et udførligt grundlag i fredningsnævnets kendelse og den skriftlige anmodning om anke til overfredningsnævnet. Det er mindre hensigtsmæssigt, fordi overfredningsnævnets behandling i forbindelse med besigtigelsen ikke bør trække for længe ud. Allerede som det er nu, er møderne i de større sager ofte af betydelig længde. Hertil kommer, at en under mødet ført formelig protokol dog måtte blive af summarisk karakter og er uegnet til gengivelse af procedureindlæg, hvorved bemærkes, at gengivelse af sådanne i protokol eller referat ikke finder sted, hvor dette alene er en gentagelse af det skriftlige tidligere fremsatte.

Overfredningsnævnets sekretærer optager under møderne udførlige referater af alt, hvad der er af betydning for sagen. Udskrift af referaterne sendes til dem, der fremsætter ønske herom.

Spørgsmål 15:

I tilslutning til ministerens besvarelse af udvalgets spørgsmål 14 anmoder udvalget om ministerens tilsagn om, at der vil blive fastsat samme regler om førelse af protokol ved overfredningsnævnet som ved fredningsnævnene.

Ad spørgsmål 15:

I svaret på udvalgets spørgsmål 14 er bl. a. anført, at oplæsning af overfredningsnævnets protokol under nævnets møder med formelig godkendelse af parterne er mindre hensigtsmæssig, fordi det bør tilsikres, at forhandlingerne ikke trækker mere ud end nødvendigt. Det er endvidere anført, at oplæsning er mindre påkrævet, fordi forhandlingerne foregår på grundlag af den på dette stadium af sagen foreliggende udførlige kendelse fra fredningsnævnet og de foreliggende skriftlige anmodninger om anke.

Til uddybning af den ovennævnte besvarelse kan anføres, at fredningssagerne i de senere år i nogen grad har skiftet karakter, idet fredningsarbejdet koncentrerer om større sager med mange lodsejere, ikke sjældent op mod et halvhundrede — i visse tilfælde flere — og at antallet af deltagere

i møderne, selv i sager med færre lodsejere, let bliver meget stort, idet der ud over lodsejerne møder repræsentanter for vedkommende kommunalbestyrelse og amtsråd, endvidere for fredningsinteresserne og efter den enkelte sags karakter for skovvæsenet, vandbygningsvæsen, Hedeselskabet, el-selskaber, vejmyndigheder, byudviklingsudvalg osv. Endvidere kan anføres, at møderne afholdes efter en ofte langvarig besigtigelse. Det må derfor forekomme meget betænkeligt at belaste møderne udover, hvad der allerede er tilfældet.

Man har imidlertid overvejet, om det skulle være muligt at opnå den af udvalget ønskede sikkerhed for lodsejerne på en måde, der er forenelig med de foran anførte hensigtsmæssighedsbetragtninger, og agter derfor i overfredningsnævnets forretningsorden at foreskrive, at et eksemplar af den af formanden godkendte protokol sendes til lods-

ejerne samtidig med overfredningsnævnets tilbud i sagen. Herved vil man opnå, at lodsejerne, inden de skal tage stilling til tilbuddet, ikke blot gennem tilbudsskrivelsen gøres bekendt med tilbudssummen og eventuelle ændringer i forhold til fredningsnævnets kendelse — dette vil altid være anført i tilbudsskrivelsen — men tillige gennem tilsendelse af protokoludskriften får mulighed for at gøre indsigelse mod den fremstilling af forløbet af mødet, som protokollen indeholder.

Hvor der undtagelsesvis ikke fremsættes tilbud, kan udskriften sendes samtidig med meddelelse om forelæggelse for taksationskommissionen.

Til orientering for udvalget vedlægges et i justitsministeriet udarbejdet notat om protokollation i landsretterne i borgerlige sager. Notatet er godkendt af landsretspræsidenterne.

Den 6. maj 1969.

Notat om protokollation i landsretterne i borgerlige sager.

1. Lovregler.

Ifølge retsplejelovens § 35 skal retsbogen indeholde en kort fremstilling af forhandlingerne. Fuldstændigt optages parternes påstande, begæring og indsigelser, for så vidt de ikke indeholdes i skrifter, som overleveres retten, samt indsigelser, der fremsættes af vidner, syns- og skønsmand. Hvis en part under forhandlingen helt eller delvis frafalder påstande, benægtelser m. v. eller gør indrømmelser, er modparten berettiget til at få fornøden tilførsel herom optaget i retsbogen. Tillades fremsættelse af ny påstande, optages de i retsbogen. Af udviklinger og foredrag til begrundelse af påstande, begæring eller indsigelser optages intet i retsbogen, medmindre det modsatte er bestemt. En sådan bestemmelse findes bl. a. i § 366, stk. 1, hvorefter der skal foretages protokollation af nye anbringender, der fremsættes under domsforhandlingen i en borgerlig landsretssag.

Ifølge § 186 optages vidneforklaringer, der afgives under domsforhandlingen, i retsbogen i det omfang, retten bestemmer.

Retten skal herved tage hensyn til parternes eller vidnernes ønske og til, om optegnelserne kan antages at få betydning under fornyet prøvelse af sagen. Afgives vidneforklaringer uden for domsforhandlingen, optages hovedindholdet af forklaringen i retsbogen, således at de vigtigste udtalelser så vidt muligt gengives med vidnets egne ord. Tilsvarende regler gælder ifølge §§ 209 og 305 med hensyn til forklaringer, der afgives af syns- og skønsmand og parter.

Hvis ikke det modsatte er udtrykkeligt bestemt, finder oplæsning og vedtagelse af det, der er tilført retsbogen, ifølge § 36 kun sted, når rettens formand af særlige grunde anser det for nødvendigt, enten af egen drift eller ifølge begæring af part, vidne eller syns- og skønsmand. Sådanne udtrykkelige bestemmelser findes ikke med hensyn til landsrettens behandling af borgerlige sager.

2. Praksis.

Der sker i almindelighed ikke protokollation af forklaringer, der afgives i landsretten under domsforhandlingen. Dommen,

Bilag til bet. o. lovf. om naturfredning.

hvor alle relevante forklaringer gengives, konciperes på grundlag af dommernes egne notater.

Såfremt der i *østre landsret* undtagelsesvis protokolleres, sker det enten ved diktat af retsformanden eller af rettens fuldmægtig på egen hånd. I sidstnævnte tilfælde kontrolleres det nedskrevne af dommerne efter retsmødet. En motiveret begæring om op-

læsning af vigtige dele af forklaringerne vil i almindelighed blive imødekommet. I øvrigt foretages kun undtagelsesvis oplæsning og vedståelse af det, der er forklaret.

I *vestre landsret* foretages kun protokollation efter begæring og i så fald ved diktat af retsformanden med efterfølgende vedtagelse.

Spørgsmål 16:

Under henvisning til bestemmelsen i forslaget § 34, stk. 7, bedes der om eksempler på, at en dispensation eller ophævelse kan medføre en værdiforøgelse, der er større end den tilkendte erstatning for fredningsindgrebet, og om sådanne tilfælde har foreligget i praksis. Bør indbetalingen af værdiforøgelsen ikke maksimeres til den oprindelig tilkendte erstatning?

Ad spørgsmål 16:

Der har ifølge oplysning fra overfredningsnævnet ikke i praksis foreligget tilfælde, hvor spørgsmålet har været aktuelt. Man kan dog ikke udelukke, at spørgsmålet kan opstå, og at det vil virke stødende, om tilbagebetalingen var maksimeret til erstatningen. Det må navnlig kunne opstå, hvor der er tale om ældre fredninger, hvor erstatningsfastsættelsen er sket efter et andet prisgrundlag end det nuværende. Der kan foruden den af den almindelige prisudvikling forårsagede skævhed også være foregået en ændring i f. eks. bebyggelsesmulighederne for et givet område, således at dettes værdi som potentielt bebyggelsesareal er steget stærkt. Hvis f. eks. en ejendom er blevet afhændet for en købesum, der er fastsat særlig lavt under hensyn til den eksisterende fredning, ville det også virke uheldigt, om tilbagebetalingen var maksimeret til den udbetalte erstatning. En begrænsning til den oprindelige erstatning vil derimod være naturlig, såfremt fredningen ændres ret hurtigt efter erstatningens udbetaling.

*Kap. IV. Planlægning.**Spørgsmål 17:*

I vedlagte henvendelse fra Dansk Pelsdyravler Forening er anmodet om, at der i forslaget § 37, stk. 2, § 38, stk. 4, § 43, stk. 1,

§ 46, stk. 1, og § 47, stk. 2, kommer til at stå „landbrugsdrift, herunder pelsdyravl“ eller tilsvarende formuleringer.

I ligeledes vedlagte henvendelse fra Erhvervsrådet for Gartneri og Frugtavl anmodes om, at lovforslagets § 38, stk. 4, 2. punktum, ændres således:

„Forandringer, der skyldes dyrkningsmæssige ændringer inden for sædvanlig landbrugs-, gartneri-, frugtavl- eller skovbrugsdrift, kan dog gennemføres uden tilfaldelse.“ Tilsvarende formulering ønskes andre steder i loven, hvor ordet „landbrug“ er nævnt.

Ministerens kommentarer til disse ønsker udbedes.

Ad spørgsmål 17:

I naturfredningslovens § 25, stk. 3, undtages opførelse af de for landbrugs-, skovbrugs- eller fiskerierhvervet nødvendige bygninger. Om praksis i medfør af denne bestemmelse anfører naturfredningskommissionens betænkning side 40, at der ikke i praksis har foreligget problemer med hensyn til egentligt landbrugsbyggeri i traditionel forstand. Afgrænsningen har dog i flere relationer voldt stigende vanskelighed, først og fremmest derved, at det i omegnen af de større byer, navnlig i Nordsjælland, i de senere år er blevet økonomisk muligt at sælge landbrugsjord i yderzonearealer til oprettelse af mindre landbrug, der ikke er rentable som sådanne, men er attraktive som boliger for personer med byerhverv, for hvem det ikke er afgørende, om det til deres bolig knyttede landbrug giver underskud. Fredningsmyndighederne har overfor sådant byggeri indtaget det standpunkt, at det i al fald ikke kan være tilstrækkeligt, at byggeriet opfylder landbrugslovgivningens krav til, hvad der kan noteres som landbrug, og at det afgørende efter § 25, stk. 3, må

være, om det drejer sig om erhvervsmæssigt begrundet byggeri. Dette stemmer med den fortolkning, der har været anlagt overfor lignende bestemmelser i ældre frednings-servitutter.

Bygninger til gartneriformål er ikke nævnt i stk. 3, men det har ikke været anset for at være i strid med bestemmelsen, såfremt en eksisterende landbrugsejendom, der mere eller mindre er gået over til gartneridrift, i den anledning har måttet gennemføre et vist byggeri. Etablering af drivhuse i større stil må derimod kræve tilladelse. Lignende forsøg på omgåelse, som foran nævnt vedrørende landbrug, forekommer vedrørende gartnerier.

I fredningsankenævnets praksis er opførelse af minkfarme uden forbindelse med eksisterende landbrug anset for ikke at være landbrugsbyggeri. En lignende afgørelse vedrørende en champignonlade foreligger fra overfredningsnævnet.

Naturfredningskommissionen har i enighed tilsluttet sig denne fortolkning angående minkfarme og finder, at kriteriet „om etableringen sker i forbindelse med eksisterende landbrug“ er egnet som fortolkningsbidrag for fremtiden.

Med hensyn til pelsdyrfarme anfører kommissionen videre side 191, at der utvivlsomt knytter sig fredningsmæssige problemer til disse, men uanset dette må det som hovedregel accepteres, at de lægges på det åbne land, hvor de af hensyn til nabogener m.v. må anbringes. Problemerne vil særligt komme frem, hvor der foreligger ønske om at lægge en større pelsdyrfarm i et fredningsværdigt område. Efter kommissionens opfattelse vil det være ønskeligt at etablere en forelæggelsesordning i al fald for så vidt angår naturparkområderne, muligt også i andre fredningsinteresseområder. En sådan ordning kan etableres i medfør af lovforslagets § 44, jfr. bemærkningerne hertil, hvor pelsdyrfarme er nævnt som et eksempel. Det må i denne forbindelse erindres, at nogle medlemmer af kommissionen var af den opfattelse, at nye pelsdyrfarme, der ikke knyttes til bestående landbrug under hensyn til, at de ofte virker meget dominerende og skæmmende i landskabet, burde omfattes af lovforslagets § 43, således at de ligesom campingpladser og tankstationer kun må etableres med fredningsplanudvalgets til-

ladelse. Disse medlemmer anfører videre, at pelsdyravl erhvervsmæssigt adskiller sig fra landbrug, og at landbrugsmæssige interesser ikke ved et sådant forslag trædes for nær; endvidere henvises til, at det i praksis forekommer, at udstykningsandragender begrundes med et ønske om påbegyndelse af pelsdyravl, hvor det siden viser sig, at hovedformålet har været selve det at komme i gang med en udstykning og/eller byggeri på det åbne land.

Specielt med hensyn til de i lovforslaget fastsatte byggelinjer skal man henlede opmærksomheden på det af Dansk Pelsdyravler Forening i skrivelse af 17. februar 1969 anførte, hvorefter placeringen af nye minkfarme ikke længere er bundet til bestemte dele af landskabet. Der kan således ikke som tidligere med rimelighed argumenteres for eventuelle dispensationer f. eks. fra strandbyggelinjen, med at en placering inden for denne medfører en lettere adgang til fremskaffelse af foder.

Spørgsmålet om pelsdyrfarme er af stor betydning i hvert fald i Nordjylland, og sådanne farme giver ofte anledning til ulemper for naboer og klager til sundhedsmyndighederne, jfr. herved også § 19, stk. 4-5, i Normalsundhedsvedtægt for landkommuner (1960). Der synes således at være al mulig anledning til at have indseende med placeringen af pelsdyrfarme. Dette har da bl. a. også medført, at der i Nordjylland i forbindelse med byplanlægning ikke sjældent udlægges særlige områder netop til pelsdyravl i lighed med, at der udlægges områder til håndværk, industri og boligbebyggelse.

Med hensyn til gartnerier finder man det mest hensigtsmæssigt, at den af naturfredningskommissionen omtalte praksis oprettholdes.

Det må således frarådes at imødekomme henstillingerne i de nævnte henvendelser.

Det er endvidere ministeriet bekendt, at folketingsudvalget vedrørende forslaget til lov om by- og landzoner overfor boligministeren har rejst spørgsmål om en skærpelse af kontrollen med placeringen af pelsdyrfarme.

Spørgsmål 18:

I vedlagte henvendelse fra Industrirådet henstilles det, at der efter ordet „skovbrugsdrift“ i forslaget § 37, stk. 2, 2. punkt-

tum, tilføjes: „eller sædvanlige driftsmæssige ændringer i industrivirksomheder“. Man ønsker endvidere indføjet i samme paragraf som et nyt stykke 5:

„Beslutning om en påtænkt fredningsplans gennemførelse eller ophævelse skal ske senest 3 (6) måneder efter tidspunktet for den i stk. 1 anførte bekendtgørelse om planens godkendelse i Statstidende“.

Ministerens kommentarer til det anførte udbedes.

Spørgsmål 19:

Hvad forstås der ved „Forandringer, der skyldes dyrkningsmæssige ændringer inden for sædvanlig land- eller skovbrugsdrift“ i forslaget § 37, stk. 2?

Vil plantning og fældning af træer falde ind under formuleringen?

Ad spørgsmål 18 og 19:

I henhold til den gældende naturfredningslov § 35 må de under en fredningsplan inddragne områder udelukkende udnyttes på samme måde som hidtil. Navnlig må der ikke opføres bygninger af nogen art eller anbringes master, boder eller andre indretninger eller foretages beplantning, der kan ødelægge eller forringe de pågældende områders betydning for almenheden.

Naturfredningskommissionen har foreslået ændring af denne bestemmelse på et enkelt punkt. Man finder, at kravet om tilladelse til dyrkningsmæssigt bestemte ændringer har vist sig at volde visse problemer. Da man endvidere er af den opfattelse, at hindringer for den erhvervsmæssige udvikling i land- og skovbruget så vidt muligt bør undgås, har kommissionen foreslået bestemmelsen ændret til det i lovforslagets § 37, stk. 2, anførte.

Det er efter ministeriets opfattelse naturligt, at plantning og fældning af træer, sædskifter, normale læhegningsplantninger m.v. vil falde ind under den foreslåede bestemmelse i det omfang det sker som led i sædvanlig land- eller skovbrugsdrift. Derimod vil enhver form for bebyggelse fortsat kræve fredningsplanudvalgets tilladelse.

Da det netop bl. a. er hensigten med undtagelsesbestemmelsen at undgå at lægge hindringer i vejen for den stadige udvikling af land- og skovbruget, er det vigtigt, at den gennem en elastisk udformning giver mulig-

hed for tilpasning til den til enhver tid eksisterende „sædvanlige“ struktur inden for disse jorddyrkende erhverv.

Med hensyn til henstillingen fra Industrirådet om at fastsætte en tilsvarende undtagelsesbestemmelse for sædvanlige driftsmæssige ændringer i industrivirksomheder er det vanskeligt, dels at se den saglige motivering for en sådan bestemmelse og dels at foretage en afgrænsning af de sædvanlige driftsmæssige ændringer, der kan komme på tale, uden at man derved i realiteten ophæver hele fredningsplaninstituttet. Man kan i denne forbindelse erindre om, at undtagelsesbestemmelser for land- eller skovbrugsdrift alene omfatter dyrkningsmæssige ændringer.

Industrirådet har desuden foreslået, at beslutning om en påtænkt fredningsplans gennemførelse eller ophævelse skal ske senest 3 (6) måneder efter bekendtgørelsen i Statstidende.

Hertil bemærkes, at en sådan bestemmelse aldeles vil overflødig gøre selve fredningsplaninstituttet. Det er netop ikke meningen, at man på én gang skal afgøre samtlige fredningsproblemer ved afsigelse af endelige fredningskendelser. Formålet med fredningsplanerne er tværtimod dette, at fredningsplanlæggerne på forhånd tilkendegiver en interesse i et givet område. Herefter må den videre samfundsudvikling tilpasses til disse interesser i det omfang det er muligt, og såfremt en sådan tilpasning måtte volde særlige vanskeligheder, da må problemerne afklares under en egentlig frednings-sag.

Den af Industrirådet fremhævede interesse i en tilstrækkelig hurtig beslutning om en fredningsplans skæbne må anses for at være fuldt tilstrækkeligt tilgodeset ved bestemmelsen i forslaget § 37, stk. 3, hvorefter ejeren af en af en fredningsplan omfattet ejendom til enhver tid kan kræve, at fredningsplanens skæbne for så vidt angår hans ejendom afgøres under en fredningssag, såfremt fredningsplanudvalget ikke kan imødekomme ejerens ønsker med hensyn til udnyttelsen af ejendommen.

Spørgsmål 20:

Omfatter § 40 kun en ny anvendelse, jfr. ordene „vil blive anvendt“, eller vil der kunne nedlægges forbud mod en eksiste-

rende udnyttelse? Såfremt en eksisterende — eller naturlig — udnyttelse vil kunne rammes af forbud, vil det da ikke være rimeligt, at der gives erstatning? Hvordan har praksis efter den nugældende § 35, stk. 2, været med hensyn til erstatninger?

Ad spørgsmål 20:

Om praksis efter den nugældende § 35, stk. 2 henvises til naturfredningskommissionens betænkning side 44.

Man kan hertil føje, at disse midlertidige forbud ikke i sig selv har medført erstatning. Dette må betragtes som et afgørende led i forbudsinstituttet og er da også i overensstemmelse med den tilsvarende og meget benyttede bestemmelse i byplanlovens § 9. Langt de fleste forbudssager er blevet fulgt op ved rejsning af egentlige fredningssager. I disse tilfælde er der tilkendt erstatning til den lodsejer, hvis ejendom har været omfattet af et forudgående forbud, efter de samme retningslinjer som til de øvrige af fredningssagen omfattede lodsejere.

Kap. V. Anlæg i det åbne land.

Spørgsmål 21:

På hvilke kategorier af offentlige anlæg har ministeren tænkt at anvende bemyndigelsen i forslaget § 42, stk. 2?

Ad spørgsmål 21:

Ved gennemførelsen af § 42 vil den meget vidtgående bestemmelse i den gældende naturfredningslovs § 9 blive afløst af en mere smidig bestemmelse, der ikke umiddelbart pålægger nogen offentlig myndighed at forelægge projekter om offentlige anlæg for fredningsmyndighederne. Hertil kræves en udtrykkelig benyttelse af den bemyndigelse, som § 42, stk. 2, hjemler.

På to områder vedrørende veje og el-anlæg har naturfredningskommissionen konstateret, at en § 42, stk. 2-ordning bør indføres, og endvidere i samarbejde med repræsentanter for de respektive organisationer og for ministeriet for offentlige arbejder ført sine analyser så langt frem, at de nødvendige bekendtgørelser hurtigt vil kunne udarbejdes. Disse to sagsområder er tillige dem, hvor den gældende lovs § 9 har været mest effektiv, jfr. for el-området vedkommende ministeriet for kulturelle anliggenders

cirkulæreskrivelse af 2. september 1966, optrykt i betænkningen side 373 f.

Naturfredningskommissionen anfører i betænkningen side 189 som eksempler på områder, hvor der er konstateret et behov for et organiseret samarbejde, kommunale anlæg til vandindvinding fra overfladevand og visse kommunale spildevandsanlæg. Endvidere nævnes nye forsvarsanlæg, jernbaner, flyvepladser og havne.

Ministeriet for kulturelle anliggender har ikke på indeværende tidspunkt overvejet, hvorvidt ordningen allerede nu bør søges etableret for sådanne andre områder.

Spørgsmål 22:

I henvendelse fra Københavns Magistrat, 5. afd. fremsættes ønske om følgende stk. 3 til § 42:

„Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 2 gælder dog ikke sådanne anlægsarbejder, ved hvilke der gennem behandling for landvæsensretterne er sikret, at fredningsinteresserne høres, inden endelig afgørelse træffes om anlæggenes placering og udformning“.

Ministerens kommentarer til dette udbedes.

Ad spørgsmål 22:

Forslagets § 42, stk. 2, har først og fremmest til formål at tilvejebringe en koordineret planlægning inden for offentlige anlægsarbejder og at sikre, at de naturfredningsmæssige interesser inddrages i de overvejelser, der går forud for større anlægs placering og udformning i det åbne land.

Det er fremhævet i naturfredningskommissionens betænkning s. 187, at en etableret ordning i givet fald må ændres og evt. falde bort, efterhånden som der generelt eller på de pågældende områder tilvejebringes en koordineret planlægning, hvor fredningsinteresserne tilgodeses på linje med andre samfundshensyn.

Da såvel vandløbsloven som vandforsyningsloven skulle revideres, var det naturligt for kommissionen at påpege det ønskelige i, at et samarbejde også blev etableret inden for landvæsensretterne på henholdsvis vandforenings- og vandforsyningsområdet.

Dette er sket både i forslaget til lov om ændring af vandløbsloven, jfr. dettes § 73, og forslaget til lov om vandforsyning, jfr. dettes § 16, hvorefter fredningsmyndighederne,

først og fremmest fredningsplanudvalgene, skal gøres bekendt med sager, der indbringes for landvæsensretterne. Fredningsmyndighederne får herved mulighed for at følge sagerne i landvæsensretterne, herunder udtale sig om det konkrete projekt, uden at man dog har sikkerhed for, at det fornødne hensyn tages til de fredningsmæssige interesser. Temmelig afgørende er det således, at der ikke i vandforsyningslovforslaget er hjemmel for landvæsensretten til at nægte at fremme et projekt ud fra fredningsmæssige hensyn.

Der er i forbindelse med kommissionens drøftelse af § 42, jfr. betænkningens side 188, særligt peget på, at der ved kommunale anlæg til vandindvinding og kommunale spildevandsanlæg er konstateret et behov for et organiseret samarbejde, og at problemerne i begge disse tilfælde navnlig søges afhjulpet ved tilvejebringelse af hjemmel for en repræsentation i landvæsensretterne. Det er endvidere bemærket i betænkningen side 267, at vandindvindingsanlæg i de fleste tilfælde må nyde forrang over for de fredningsmæssige hensyn. Det fremhæves dog, at der knytter sig betydelige fredningsinteresser til den nærmere udformning af vandindvindingsanlæggene, som på den anden side normalt vil kunne udformes med rimelig hensyntagen til disse interesser.

Der er god grund til at forvente, at de nye bestemmelser i vandforsyningsloven og vandløbsloven vil betyde en forbedring med hensyn til koordineringen af interesserne. Det er derfor ministeriet for kulturelle anliggenders hensigt at afvente disse bestemmelser gennemførelse i praksis, før man eventuelt iværksætter en særlig ordning i medfør af § 42 på dette område.

Det må dog kraftigt frarådes på forhånd særligt at udelukke anvendelsen af § 42, stk. 2, på vandforsyningsområdet og give dette område en særstilling i visse sager, så meget mere som sådanne anlæg allerede er omfattet af den gældende lovs § 9.

Hertil kommer, at den etablerede ordning efter vandforsyningsloven alene sikrer en kontaktmulighed under behandlingen for vandløbsretterne, medens § 42, stk. 2, vil sikre muligheden for en koordination, inden sagen indbringes for vandløbsretten på et tidligere tidspunkt, f. eks. når kommunens analysemateriale foreligger.

En særlig undtagelsesbestemmelse kan endvidere medvirke til en svækkelse af fredningsnævnenes og overfredningsnævnets kompetence, hvor spørgsmålet om sådanne anlægs etablering kommer frem i forbindelse med konkrete fredningssager.

Med hensyn til begrundelsen for ændringsforslaget, således som det fremgår af magistratens skrivelse, bemærkes, at man naturligvis ikke kan udelukke, at ordningen til tider kan virke forsinkende på det pågældende anlæg. Sådanne forsinkelser vil naturligvis indskrænkes, jo tidligere under planlægninger anlægsmyndigheden søger kontakt med fredningsmyndighederne og med de rådgivende fredningsorganer.

Vandforsyningslovforslagets § 16, stk. 3, fastsætter, at såvel byudviklingsudvalg som fredningsplanudvalg kan forlange, at en sag udsættes i indtil 6 måneder til overvejelse af, om en ønsket vandindvindingstilladelse vil komme i strid med en igangværende planlægning.

Spørgsmål 23:

Under henvisning til forslaget § 42, stk. 2, anfører Danske Elværkers Forening i vedlagte henvendelse, at man er enig i, at en nærmere fastlæggelse af omfanget af anmeldelsespligten ved opførelsen af el-anlæg ikke bør optages i selve lovteksten, men på den anden side ønsker man i overensstemmelse med naturfredningskommissionen at præcisere, at anmeldelsespligten må begrænses til primære højspændingsanlæg. Foreningen ønsker med henblik på opnåelse af en ensartet og sagkyndig behandling, at anmeldelse foretages til ministeren for kulturelle anliggender ved statens naturfrednings- og landskabskonsulent.

Ministerens kommentarer til det anførte udbedes.

Ad spørgsmål 23:

Den i besvarelsen af spørgsmål 21 omtalte ministerielle cirkulæreskrivelse af 2. september 1966, jfr. betænkningens side 373f., udarbejdedes i et snævert samarbejde med repræsentanterne for el-interesserne, og der var, når bortses fra Danmarks Naturfredningsforenings repræsentant i kommissionen, fuld enighed om, at de principper, den indførte, var så betydningsfulde, at udstedelsen ikke burde afvente kommissions-

betænkningen og lovændringerne. Cirkulæreskrivelsen omtaler såvel det primære højspændingsnet som det sekundære. Den umiddelbare anmeldelsespligt omfatter kun det primære net.

Efter lovens revision vil der blive udstedt en bekendtgørelse med samme indhold, men omredigeret i overensstemmelse med, hvad der i øvrigt følger af lovrevisionen.

Spørgsmål 24:

Vil ministeren kunne tilslutte sig en regel om, at tankstationer kun må opføres i bymæssige bebyggelser?

Ad spørgsmål 24.

Problemerne i forbindelse med benzintankanlæg er omtalt i naturfredningskommissionens betænkning side 158 ff.

Under forudsætning af en uændret gennemførelse af lovforslagets § 43 vil der med hensyn til benzintankanlæg være opnået, at etableringen af dem i det omfang, de agtes opført i det åbne land, vil være under fredningsmyndighedernes kontrol. Herudover vil der kunne være indseende med disse anlæg gennem vejmyndighederne og de bebyggelsesregulerende myndigheder.

Et egentligt forbud mod benzintankanlæg uden for bymæssige bebyggelser ville ikke være praktisk, f. eks. vil det være nødvendigt med anlæg af tankstationer ved motorvejsanlæggene, jfr. at der under ministeriet for offentlige arbejder er nedsat et særligt udvalg om tilvejebringelse og drift af sideanlæg ved motorveje.

Ministeriet for kulturelle anliggender kan derfor ikke tilslutte sig en så kategorisk bestemmelse som den foreslåede. Derimod kunne det måske overvejes at foreskrive, at tankstationer fortrinsvis bør placeres i forbindelse med bymæssig bebyggelse.

Spørgsmål 25:

Bør det ikke pålægges fredningsplanudvalgene at tage initiativet til at få egnede arealer udlagt til campingpladser?

Ad spørgsmål 25:

Det stærkt voksende antal campingpladser er helt overvejende etableret af private og organisationer. Blandt de organisationer, der har anlagt og driver campingpladser i større omfang, kan nævnes Dansk Camping

Union og Forenede Danske Motorejere. Sidstnævntes pladser har dog hidtil overvejende været forbeholdt foreningens medlemmer.

Der er således i høj grad privat initiativ tilstede, og der kan derfor ikke siges at være noget stort behov for, at det offentlige anlægger pladser. Hvor det drejer sig om offentligt ejede arealer, f. eks. tilhørende en kommune, er det dog ikke sjældent, at den pågældende myndighed etablerer campingpladser. På statsejendomme er campingpladser anlagt på ejendomme under landbrugsministeriets og skovdirektoratets ressource, og også på nogle af de under ministeriet for kulturelle anliggender hørende arealer påtænkes etableret pladser.

Fredningsplanudvalgene arbejder allerede i betydeligt omfang med at finde frem til, hvor campingpladser bør og kan anlægges. Som bekendt er der i alle disse udvalg en repræsentant for det af Friluftsrådet og Turistforeningen for Danmark i 1956 nedsatte særlige lejrpladsudvalg. På grund af de mange planlægningsmæssige problemer, der er forbundet med campingpladsernes anlæg, vil fredningsplanudvalgene, ligesom tilfældet er det ved udlægning af sommerhusområder, som regel være impliceret i planlægningsmyndighedernes bedømmelse af planerne.

Hovedproblemet for fredningsmyndighederne har hidtil været at opnå en kontrol med anlæggelsen af campingpladser og dermed en indflydelse på deres placering, idet ønskerne fra privat side om oprettelse af nye pladser har været talrige.

Det må anses for en naturlig opgave for fredningsplanudvalgene også at arbejde med at finde frem til arealer, der er egnede til anlæg af campingpladser, og de vil også i denne henseende kunne rådgive andre myndigheder, jfr. lovforslagets § 35.

Spørgsmål 26:

En nærmere redegørelse for koordineringen af forslaget § 43 og landsbyggelovent § 20 b, herunder en vurdering af udformningen af reglerne om erstatning.

Ad spørgsmål 26:

Det fælles område for lovforslagets § 43 og landsbyggelovent § 20 b er oplagspladser o. lign. samt lossepladser, der etableres uden

for byer og bymæssige bebyggelser, og som ikke er erhvervsøkonomisk nødvendige for landbrugs-, skovbrugs- eller fiskerierhvervet.

Til indretningen af sådanne pladser kræves fredningsplanudvalgets tilladelse efter forslaget § 43 og bygningsmyndighedernes tilladelse efter landsbyggeloovens § 20 b. Såfremt en oplagsplads medfører væsentlige ulemper eller virker stærkt skæmmende i forhold til omgivelserne, kan endvidere både fredningsplanudvalget og bygningsmyndigheden meddele påbud om etablering af hegn, beplantning eller andre foranstaltninger, som kan afhjælpe forholdet. Hverken efter lovforslaget eller efter landsbyggeloovens § 20 b vil afslag på ansøgning om tilladelse til indretning af en oplagsplads eller påbud om hegning m. v. medføre erstatning.

Efter § 9, jfr. § 8, stk. 1, i forslaget til lov om by- og landzoner vil indretning af sådanne oplagspladser m. v. i landzone endvidere nødvendiggøre en forudgående tilladelse fra amtsrådet eller byudviklingsudvalget. Et afslag medfører ikke erstatning.

Ud over det nævnte fælles område for lovforslagets § 43 og landsbyggeloovens § 20 b, omhandler forslaget § 43 motor- og andre væddeløbsbaner, campingpladser og tankstationer i det åbne land; også til etablering af sådanne anlæg kræves fredningsplanudvalgets tilladelse. De nævnte anlæg er endvidere omfattet af §§ 7 og 8, jfr. § 9, i forslaget til lov om by- og landzoner, hvorefter der kræves amtsrådets eller byudviklingsudvalgets tilladelse.

I naturfredningskommissionens betænkning (bd. II, side 189-190) redegøres for betydningen af, at fredningsmyndighederne har indseende med anlæg som de i forslaget § 43 omhandlede. Kommissionen udtaler, at det må afhænge af det system for anvendelsen og bebyggelsen af fast ejendom i det åbne land, som i øvrigt fastlægges, om fredningsmyndighederne skal have en selvstændig kompetence, eller om de skal indgå i overvejelserne om en høringsinstans.

For så vidt angår forholdet mellem lovforslagets § 43 og landsbyggeloovens § 20 b, finder ministeriet det ønskeligt, at fredningsplanudvalget har en selvstændig kompetence ved siden af bygningsmyndighedens.

For så vidt angår zonelovforslaget henvises til besvarelsen af spørgsmål (er ikke optrykt), jfr. ministeriet for kulturelle

anliggenders skrivelse af 27. marts 1968, samt det som bilag til besvarelsen fremsendte notat af 26. marts 1969 fra boligministeriet, hvori er redegjort for det påtænkte samarbejde mellem fredningsplanudvalgene og amtsrådene/byudviklingsudvalgene. (Notatet er ikke optrykt).

Det anføres i denne besvarelse, at fordelene ved at undgå etableringen af randplaner som et nyt planlægningsinstitut er så betydelige, at de kan opveje de ulemper, der er en følge af, at fredningsmyndighederne i højere grad kan blive nødsaget til at operere med fredningsplansservitutter og gennemføre egentlige fredninger.

Man kunne derfor rejse spørgsmålet, om ikke tilsvarende overvejelser måtte føre til, at § 43 kunne udelades i forbindelse med zonelovforslagets gennemførelse.

Det er ministeriet for kulturelle anliggenders opfattelse, at det for disse særlige foranstaltningers vedkommende (oplagspladser, lossepladser, motor- og andre væddeløbsbaner, campingpladser og tankstationer) er så vigtigt at finde frem til en fornuftig placering, der fuldt ud tilgodeser de landskabelige interesser, at man bør opretholde fredningsmyndighedernes selvstændige kompetence.

Med hensyn til erstatning kan bygningsmyndigheden ifølge landsbyggeloovens § 20 b påbyde nedlæggelse af en oplagsplads. Kun hvis oplagspladsen var lovligt indrettet før bestemmelsens ikrafttræden den 21. maj 1968, medfører et sådant påbud erstatning til ejeren eller brugeren. Erstatningen udredes af bygningsmyndigheden og fastsættes af vejbestyrelsens taksationskommissioner.

Ifølge naturfredningslovforslaget kan en eksisterende oplagsplads m. v. forlanges nedlagt ved fredningskendelse. Dette vil ligeledes medføre erstatning til ejeren eller brugeren. Erstatningen fastsættes af fredningsnævnet, eventuelt overfredningsnævnet, og udredes som andre fredningserstatninger, jfr. lovforslagets § 33.

Spørgsmål 27:

Hvad forstås ved „væsentlige ulemper“ i forslaget § 43, stk. 2?

Ad spørgsmål 27:

Bestemmelsen i § 43, stk. 2, supplerer som nævnt landsbyggeloovens § 20 b, stk. 2.

I begge bestemmelser anvendes ordene „væsentlig ulempe“. Denne formulering er udtryk for, at det ikke er en hvilken som helst ulempe i forhold til omgivelserne, der kan danne grundlag for et påbud om etablering af hegn m. v. Samtidig markeres det, at der kan være andre afgørende momenter end de rent æstetiske, som f. eks. forureningsproblemer, støjrproblemer, et områdes planlægningsmæssige status m. v.

Spørgsmål 28:

Industrirådet foreslår, at forslaget § 44, stk. 2, udføres således:

„Godkendelse efter stk. 1 om udnyttelse af forekomster i jorden kan betinges af, at udnyttelsen sker efter en plan, der tilgodeser en teknisk og økonomisk forsvarlig fremgangsmåde. Forhandling om ændringer i en godkendt plan skal kunne indledes, såfremt tekniske eller økonomiske forhold begrundet det.“

Ministerens kommentar til dette ønske udbedes.

Ad spørgsmål 28:

Hensigten med forslaget § 44, stk. 2, er at sikre, at udnyttelsen af særlige forekomster i jorden, herunder især grusgravning, foregår på en måde, der skåner de landskabelige værdier mest muligt og således, at man har sikkerhed for, at terrænet efterlades opryddet og planeret. Reglen svarer som nævnt i bemærkningerne til lovforslaget til § 7, stk. 1, i lov nr. 114 af 4. februar 1967 om landbrugsejendomme og supplerer denne bestemmelse især for så vidt angår ikke-landbrugspligtig jord.

Spørgsmålet om, hvorvidt den fremgangsmåde, der anvendes ved gravningen, er teknisk og økonomisk forsvarlig, må helt overlades til dem, der udnytter området. Det kan derfor ikke være naturligt at indføje en bestemmelse som den af Industrirådet foreslåede i lovteksten. Med hensyn til sidste punktum i Industrirådets forslag skal man bemærke, at forhandlinger naturligvis når som helst vil kunne indledes med offentlige myndigheder om en ændring af en indgået aftale, såfremt forudsætningerne for aftalen er ændret. Heller ikke dette kan det være nødvendigt at lovfæste.

Industrirådets forslag ville for øvrigt medføre, at hovedsigtet med bestemmelsen

(retablering, tilplantning m. v. af udgravningerne) vil udgå af lovforslaget.

Man finder forslaget uacceptabelt.

Spørgsmål 29:

Hvor langt er regeringen kommet i overvejelser om at indføre kontrol med udnyttelsen af landets råstoffer i form af indførelse af en almindelig koncessionsordning?

Ad spørgsmål 29:

Repræsentanter for landbrugsministeriet, ministeriet for kulturelle anliggender og ministeriet for offentlige arbejder har gennem nogen tid arbejdet med spørgsmålet om raltagning ved de danske strande, i første række på vestkysten. Under udvalgsarbejdet har udvalget bedt vandbygningsdirektøren sammen med professor Th. Sorgenfrei og professor Helge Lundgren om at ville forsøge en konkret vurdering af, hvor man ud fra et kystsikringssynspunkt kunne sige, at ralbjærgningen var uskadelig, og hvor man fandt denne skadelig og derfor burde frede kysten. Udvalgets arbejde beror på disse tekniske overvejelser, og der er ikke i dette udvalgsarbejde indgået kommercielle synspunkter.

I spørgsmålet om ral- og stenbjærgning på søterritoriet samt eventuelt tillige på sokkelområdet ud over søterritoriet har der været afholdt møder med de udøvende erhverv og ministeriet for offentlige arbejder samt handelsministeriet. Fra erhvervs-side har man været inde på tanken om eventuelt at lade sig underkaste en koncessionsordning. For nylig er et udvalg nedsat mellem repræsentanter for justitsministeriet, handelsministeriet og ministeriet for offentlige arbejder til videre behandling af denne side af problemet.

Ud over disse overvejelser har der endnu ikke været lejlighed til nærmere at undersøge spørgsmålet om en eventuel indførelse af en almindelig koncessionsordning for udnyttelsen af råstoffer i overfladen.

Spørgsmål 30:

Ministerens kommentar til Industrirådets ønske om, at stk. 2 udgår af forslaget § 45.

Ad spørgsmål 30:

Bestemmelserne i forslaget §§ 44 og 45 supplerer som anført i bemærkningerne den

Bilag til bet. o. lovf. om naturfredning.

gældende landbrugslovs § 7, jfr. besvarelsen af spørgsmål 28. I henhold til landbrugsloven kan tilladelse til udnyttelse af særlige forekomster i jorden tidsbegrænses og betinges. I overensstemmelse hermed er det landbrugsministeriets praksis, at der bl. a. fastsættes følgende forpligtelser som vilkår for en tilladelse efter § 7, stk. 3:

„Ved gravningen skal overjorden henlægges til brug ved arealernes efterbehandling. Efterhånden som gravningen gennemføres, skal arealerne ved passende opfyldnings-, planerings-, kultiverings- og tilpassningsarbejder, herunder afskærmende beplantning, bringes i en sådan stand, at de ikke virker skæmmende for landskabet og i videst muligt omfang på ny kan anvendes jordbrugsmæssigt. Gravningen skal være afsluttet inden

Under hensyn hertil og det ad spørgsmål 28 anførte kan nærværende ministerium ikke anbefale, at § 45, stk. 2, udgår som foreslået af Industrirådet.

*Kap. VI. Byggelinjer m. v.**Spørgsmål 31:*

Under henvisning til forslaget § 46 anmodes om en redegørelse for, hvorledes retsstillingen bliver for allerede eksisterende campingpladser, hvori indgår arealer, der er søværts strandbyggelinjen.

Ad spørgsmål 31:

Ministeriet har i flere tilfælde efter naturfredningslovens § 25 givet dispensationer til anlæggelse af campingpladser og opførelse af toiletbygninger m. v. i forbindelse hermed søværts strandbyggelinjen. Situationen for disse campingpladser vil ikke blive ændret ved gennemførelsen af det nu foreliggende lovforslag. De campingpladser, som er etableret uden godkendelse, må indsende ansøgning, såfremt man ønsker en fortsat placering af installationer og campingvogne søværts strandbyggelinjen. Disse ansøgninger, der — under forudsætning af lovforslagets uændrede gennemførelse med hensyn til dispensationsmyndigheden — skal forelægges fredningsnævnene, vil af disse blive undergivet en sædvanlig sagsbehandling, som ministeriet ikke vil have nogen indflydelse på. Efter hidtidig praksis inden for strandbyggelinjeadministrationen har en

undskyldelig misforståelse med hensyn til, hvad der var tilladt, spillet en vis rolle ved sagernes afgørelse, bl. a. med hensyn til varigheden af tidsbegrænsede dispensationer. Det bemærkes, at strandbyggelinjen har været tinglyst siden 1940 på så godt som alle ejendomme, der er omfattet af denne byggelinje.

Spørgsmål 32:

Der anmodes om en nærmere begrundelse for forslaget § 46, stk. 8.

Ad spørgsmål 32:

Problemerne omkring anbringelsen af telte i områder, der er omfattet af strandbyggelinjebestemmelserne, er omtalt i naturfredningskommissionens betænkning side 200-202. Baggrunden for, at problemet af naturfredningskommissionen er blevet anset for så stort, at der bør være særlige lovregler om det, er ikke mindst den udvikling, der er foregået inden for friluftslivet, hvor begrebet telte i dag foruden tidligere tiders traditionelle former også omfatter, hvad der kan karakteriseres som sammenklappelige huse. På baggrund yderligere af den i kommissionsbetænkningen omtalte udvikling i retning af udstykning inden for strandbyggelinjen af grunde til ikke fast stationerede indretninger, har man i kommissionen været ængstelig ved, at disse forhold ikke skulle være reguleret. Reguleringsbestemmelsen er § 46, stk. 8, der ikke automatisk forbyder opstilling af telte søværts strandbyggelinjen, men hvorved der gives ministeren en mulighed for at gribe ind, hvis forholdene tilsiger det. Man har fra ministeriets side ikke påtænkt at udsende sådanne regler, førend der er tilvejebragt et yderligere materiale til belysning af problemerne, men man er enig i de af naturfredningskommissionen fremførte betæneligheder, som munder ud i, at der bør foreligge en hjemmel for regulering.

Spørgsmål 33:

Er det ikke betænkeligt, at kompetencen til at give dispensation fra strandbyggelinjen ved forslaget § 46, stk. 6, er flyttet fra ministeriet for kulturelle anliggender til fredningsnævnene med mulighed for anke til overfredningsnævnet? Ville det eventuelt være muligt at indføre en overgangsordning,

hvorved der blev givet ministeriet tid til at afvikle de allerede eksisterende sager?

Ad spørgsmål 33:

I naturfredningskommissionens betænkning side 231 ff. er udførligt redegjort for dispensationspraksis vedrørende den nu gældende strandbyggelinjebestemmelse i lovens § 25, stk. 1. Der var enighed i kommissionen om, at den nuværende meget stramme dispensationspraksis var rigtig, og at der kun helt undtagelsesvis bør gives dispensationer fra strandbyggelinjen. Når der af en del af naturfredningskommissionens medlemmer blev fremført det i lovforslaget indeholdte forslag om, at dispensationskompetencen overføres fra ministeren til fredningsnævne, skyldtes dette således ikke ønsket om at ændre praksis, men alene, at det ikke kan anses for en naturlig opgave for centraladministrationen at varetage en detailadministration af denne art. Andre af kommissionens medlemmer var ængstelige for, at der ved en sådan flytning af kompetencen kunne være risiko for en lempeligere kurs, jfr. de i kommissionsbetænkningen side 232 anførte oplysninger, og ønskede derfor en opretholdelse af den nuværende ordning.

Man fandt imidlertid, at fremholdelsen i kommissionsbetænkningen og i bemærkningerne til lovforslaget af, at praksis ikke bør ændres, og bestemmelsen om, at der, for at der kan gives dispensation, kræves enstemmighed i fredningsnævne, måtte være en tilstrækkelig garanti for, at den nuværende praksis ville blive fulgt.

De dispensationssager, der indkommer til dispensationsmyndigheden, drejer sig dels om tilladelse til nyt byggeri, dels, hvad enten der foreligger en formel ansøgning eller ej, om, hvorledes der skal forholdes med ulovligt byggeri. Den udvikling, der er foregået med hensyn til bebyggelseskontrollen, især efter gennemførelsen af landsbyggelovent, har medført, at ulovligt nybyggeri nu er mere sjældent forekommende. De vanskeligste problemer i forbindelse med strandbyggelinjens administration er derfor de sager, hvor ældre ulovligt byggeri opdages. Praksis i disse tilfælde er, at de ulovlige huse, når særlige undskyldelige omstændigheder foreligger, tillades bevaret i et nærmere angivet åremål. Skulle der

indføres en overgangsordning med hensyn til strandbyggelinjeadministrationen, måtte det være med udgangspunkt i disse sager, hvor en fortsættelse af den hidtidige administration måske kunne være praktisk, således at de på dette område nye administrative organer, fredningsnævne og overfredningsnævnet, ikke blev stillet over for sager om fjernelse af den ulovlige, ældre bebyggelse, et sagsområde, hvor ministeriet kan siges at råde over en særlig erfaring. Der har visse steder i landet været foretaget en gennemgang af kystarealerne af fredningsnævn, fredningsplanudvalg eller amtsråd. Man har herved fået rensat op på ret store strækninger, f. eks. i Ringkøbing og Maribo amter. Hvis imidlertid en overgangsordning ud over den, der vedrører sager, der allerede er under ekspedition, skulle gennemføres, måtte det forudsætte, at man i overgangsperioden kunne få foretaget en gennemgang af hele landets kystbebyggelse med henblik på, om den var lovlig. Dette vil næppe være muligt. Ministeriet vil således finde det rigtigt, at der i loven indføjes en overgangsbestemmelse gående ud på, at sådanne sager i medfør af den nuværende § 25, stk. 1, som verserer ved lovens ikrafttræden, færdigbehandles efter den gamle lovs regler. Man finder derimod ikke, at det har tilstrækkeligt formål at udskyde kompetenceoverførelsen.

Spørgsmål 34:

Er det rimeligt, at der ifølge forslaget § 46, stk. 6, kræves enstemmighed hos fredningsnævnet, såfremt dette skal dispensere fra strandbyggelinjen? Gælder der særlige regler for anke af fredningsnævnets afgørelse i disse tilfælde og for overfredningsnævnets behandling af anken?

Ad spørgsmål 34:

For så vidt angår spørgsmålets 1. del henvises til besvarelsen af spørgsmål 33.

Med hensyn til påklage af fredningsnævnsafgørelser i sager om dispensationer fra strandbyggelinjen gælder efter lovforslaget ikke andre særregler end § 58, stk. 1, nr. 8, hvorefter naturfredningsrådet er klageberettiget i tilfælde, hvor fredningsnævnet har meddelt tilladelse efter § 46, stk. 6, jfr. § 46, stk. 1, nr. 1. Baggrunden for denne klageadgang for naturfredningsrådet er dette

organs stilling i dag som et centralt rådgivende organ i strandbyggelinjesagerne. Man har fundet, at det ville være værdifuldt indtil videre, at naturfredningsrådet fortsat har opgaver på dette område. Der er ikke foreslået særlige regler om overfredningsnævnets behandling af klagen.

Spørgsmål 35:

Der anmodes om en nærmere redegørelse for udtrykket „sammenhængende grønsvær eller anden sammenhængende landvegetation“ i forslagets § 46, stk. 1.

Ad spørgsmål 35:

Til bevarelse af spørgsmålet skal henvises til den meget udførlige redegørelse for udgangspunktet for strandbyggelinjens beregning i naturfredningskommissionens betænkning side 224 ff. og 236. Udtrykket „sammenhængende grønsvær eller anden sammenhængende landvegetation“ er en tilsigtet redaktionel klargørelse af den nuværende bestemmelses formulering i § 25, stk. 1: „på de for græsvækst blottede strandbredder . . .“ Den nye formulering medfører således ikke realitetsændringer. Man har ønsket at opretholde et uændret udgangspunkt for beregningen af den nu for en menneskealder siden etablerede strandbyggelinje.

Spørgsmål 36:

Der anmodes om en nærmere redegørelse og begrundelse for forbuddet mod beplantning og hegning i forslagets § 46, stk. 1, nr. 2. Der henvises til vedlagte henvendelse fra Kay Langvad, der mener, at et forbud mod beplantning eller indhegning af en sårbar klitskrænt er urimelig og skadelig, samt til henvendelse fra Kay Langvad og Axel Kristensen, der også mener, at det er urimeligt, at man ikke skulle kunne beplante en klitskrænt.

Ad spørgsmål 36:

Der henvises til naturfredningskommissionens betænkning side 226-227. Forbuddet må i overensstemmelse med det i betænkningen anførte ses som et led i bestræbelserne på at opnå en kontrol med, hvad der sker med kystlandskaberne. Disses omformning gennem beplantning vil undertiden kunne være uheldig, og tilsvarende gælder,

at hegning f. eks. med raftehegn vil kunne medvirke til, at landskabsbilledet lukkes. Bestemmelsen i § 46, stk. 1, nr. 2, omfatter efter hele hensigten med § 46 foranstaltninger, der ændrer den bestående tilstand og altså ikke genplantning af træer endside af marehalm. Processuelt har bestemmelsen heller ikke ganske samme karakter som bestemmelsen i nr. 1, jfr. at naturfredningsrådet ikke er klageberettiget med hensyn til afgørelser efter nr. 2. Med hensyn til klitter og klitskrænter vil disse, hvor de er bevoksede med marehalm og lign., altså med strandbevoksning, allerede efter den nugældende naturfredningslovs § 23 være åbne for færdsel til fods, således at det er forbudt at opsætte hegn, der kan være „til hinder for den frie færdsel eller i det hele foretages noget, der vil være til væsentlig ulempe for almenhedens ret hertil“. Såfremt imidlertid en klitformation eller andre landskabelementer direkte trues af en eller anden grund, må det antages, at fredningsnævnet vil være indstillet på de fornødne dispensationer.

Spørgsmål 37:

Danske Elværkers Forening går i vedlagte henvendelse ud fra, at det i ganske specielle tilfælde vil være muligt at opsætte el-master inden for strandbyggelinjen. Ministeren anmodes om at kommentere dette.

Ad spørgsmål 37:

Efter gældende praksis har ministeriet efter en undersøgelse af sagen i hvert enkelt tilfælde godkendt opstilling af transformatorstationer o. lign. anlæg søværts strandbyggelinjen, hvor dette måtte anses for at være af væsentlig, driftsmæssig betydning. Spørgsmålet om placering af sådanne anlæg har især rejst sig, hvor el-ledninger eller kabler er ført ind til kysten. Det må antages, at fredningsnævnet og evt. overfredningsnævnet i fremtidige sager om opstilling af el-master søværts strandbyggelinjen vil følge lignende synspunkter, og man er af den opfattelse, at det ville være uheldigt at indføre særregler for enkelte virksomheder o. lign.

Spørgsmål 38:

Der anmodes om en nærmere begrundelse for forslagets § 47, stk. 5.

Ad spørgsmål 38:

Der henvises til besvarelsen ad spørgsmål 32, der i princippet dækker motiveringen for begge forslags bestemmelser om teltes placering inden for byggelinjerne.

*Kap. VII. Jordfaste fortidsminder.**Spørgsmål 39:*

I vedlagte henvendelse fra Industrirådet foreslås det, under henvisning til forslaget kapitel VII, at en af rigsantikvaren truffet afgørelse om sløjfning eller flytning af et fortidsminde skal kunne indankes for en appelinstans, hvori også handelsministeriet og landbrugsministeriet er repræsenteret. Endvidere ønskes ret til at flytte fortidsminder, eventuelt sløjfe dem, hvis det er nødvendigt for udnyttelsen af store råstofmængder. Ministerens kommentarer til dette udbedes.

Ad spørgsmål 39:

Beskyttelsen af de jordfaste fortidsminder her i landet gennemførtes, som der er redegjort for det i naturfredningskommissionens betænkning side 289 ff., på baggrund af, at kun en brøkdel af den oprindelige bestand på dette tidspunkt havde undgået ødelæggelse.

Ved lovrevisionen i 1961 gennemførtes som en yderligere sikring af fortidsminderne og deres omgivelser den tilføjelse til naturfredningslovens § 2, hvorefter terrænforandringer m. v. inden for en radius af 100 m fra et jordfast fortidsminde krævede en godkendelse af fredningsnævnet. En væsentlig baggrund for denne tilføjelse var ønsket om bl. a. at hindre grusgravning op til fortidsminderne, dels fordi en sådan gravning kunne medføre en risiko for selve fortidsmindet, dels på grund af følgerne for dets landskabelige fremtræden.

De eksisterende bestemmelser med hensyn til mulighederne for sløjfning eller forandring af fortidsminderne og for indgreb i omgivelserne er gentaget i lovforslaget. Dette gælder såvel de materielle forhold som administrationen, hvor forholdet er det, at såvel rigsantikvaren som fredningsnævnet deltager i behandlingen af frigivelser m. v., medens fredningsnævnene er enekompetente med hensyn til fortidsmindernes omgivelser.

Det kan derfor ikke anbefales, at disse regler ændres af hensyn til en bestemt interessegruppe, hvis virksomhed i relation til fortidsminderne man netop har ønsket at have indseende med.

I anledning af spørgsmålet har man til belysning af størrelsesordenen af problemerne omkring råstofudnyttelsesinteresserne og fortidsminderne på grundlag af oplysninger fra rigsantikvaren foretaget en opgørelse over alle de siden 1959 truffede afgørelser i sager om frigivelse af fortidsminder, hvor råstofudnyttelse har været påberåbt.

Inden for denne tiårsperiode er der truffet afgørelse i 7 sager. I 2 af disse tiltrådte rigsantikvaren og fredningsnævnet en sløjfning af fortidsmindet. I 3 af de øvrige sager opnåedes i forbindelse med afslaget enighed om ordninger, hvorefter der kunne graves inden for 100 m-zonen. De 2 resterende sager, af hvilke den ene drejede sig om overholdelse af en tidligere indgået aftale, indankedes for ministeren, der ikke fandt tilstrækkelig anledning til at ændre afgørelserne.

Med hensyn til eventuel oprettelse af særlige administrative organer til behandling af sager, hvori en speciel udnyttelsesinteresse gøres gældende, må dette frarådes. I denne forbindelse skal man anføre, at de i Industrirådets henvendelse nævnte ministerier, handelsministeriet og landbrugsministeriet, ligesom Industrirådet selv til enhver tid over for ministeriet for kulturelle anliggender vil kunne gøre eventuelle særlige udnyttelsesinteresser gældende under overvejelserne af de konkrete sager. At undtage netop disse interesser fra lovens bestemmelser ville være stridende mod hele lovens sigte.

Spørgsmål 40:

Ministerens kommentarer til at udvide erstatningsbestemmelsen i forslaget § 49, stk. 2, til også at omfatte tabt arbejdsfortjeneste til dem, der mister arbejde ved jordarbejdets standsning.

Spørgsmål 41:

Ministerens kommentarer til at udvide erstatningsbestemmelsen i forslaget § 49, stk. 2, til også at omfatte den planlagte drift. Der henvises til, at det ved f. eks. opdyrkning af moser og enge netop ikke

har været hensigten at fortsætte den hidtidige drift. Svaret bedes set i lyset af de erfaringer, man på andre områder har gjort med at inddrage den planlagte udnyttelse under erstatningsbestemmelser.

Ad spørgsmålene 40 og 41:

Om baggrunden for erstatningsbestemmelsen i lovforslagets § 49, stk. 2, henvises til naturfredningskommissionens betænkning side 302 ff. Udgangspunktet for kommissionens overvejelser var, at der efter den nugældende regel i naturfredningslovens § 2 ikke kan ydes erstatninger i forbindelse med beskyttelsen af de jordfaste fortidsminder. Dette svarer til, hvad der gælder bl. a. i de andre nordiske lande og må i hovedtrækkene være nødvendigt, hvis man i påkommende tilfælde skal kunne gøre sig håb om at få bevaret et opdukket jordfast fortidsminde. Erstatningsbestemmelsen i § 49, stk. 2, er derfor meget moderat og har væsentligst sigte på den situation, at en landbruger afskæres fra fortsat dyrkning el. lign. En udvidelse af reglen til at omfatte tabt arbejdsfortjeneste eller formodede tab ved den afbrudte planlagte udnyttelse vil gøre erstatningsfeltet uoverskueligt, og de anførte udvidelser kan derfor ikke anbefales.

Det tilføjes, at disse erstatningsproblemer i praksis må antages at have en yderst begrænset rækkevidde. Rigsantikvarens administration af den nuværende § 2 i tilfælde, hvor hidtil ukendte fortidsminder er fremkommet under jordarbejder, har ikke i noget tilfælde givet anledning til konflikter, idet rigsantikvaren sammen med de interesserede parter har kunnet opnå aftaler, uden at problemerne i noget tilfælde er blevet indbragt for ministeren.

Spørgsmål 42:

Vil der i medfør af forslagets § 51, stk. 2, kunne erhverves en vejadgang? Vil vejadgang kunne sikres i medfør af andre bestemmelser i forslaget?

Ad spørgsmål 42:

§ 51, stk. 2, omtaler kun den situation, at rigsantikvaren har forhandlet med ejeren om en frivillig afståelse af fortidsmindet og eventuelt et omkringliggende areal. Ved en sådan frivillig ordning vil der også kunne

erhverves en vejadgang. Adskillige steder i landet har man opnået sådanne vejadgange eller passagerrettigheder.

Såfremt der ikke kan opnås enighed mellem rigsantikvaren og ejeren, står den mulighed tilbage, at der rejses en frednings-sag med henblik på tilvejebringelsen af en vejadgang.

Spørgsmål 43:

Er den omvendte bevisbyrde i forslagets § 50 ikke for streng over for grundejeren?

Ad spørgsmål 43:

§ 50 er ikke en straffebestemmelse, men en bestemmelse om retablering af beskadigede fortidsminder. Næsten undtagelsesfrit er der, hvor det drejer sig om de synlige fortidsminder, gravhøje og lign., på de pågældende ejendomme tinglyst deklARATIONER om fortidsmindernes tilstedeværelse og beskyttelsesreglerne for dem.

Enhver ejer eller bruger vil eller bør således være bekendt med eksistensen af fortidsminderne på den pågældende ejendom. Hvis bestemmelsen var udformet således, at det offentlige skulle påvise en subjektiv skyld hos ejeren, ville den blive næsten værdiløs, idet ejeren eller brugeren så godt som altid ville kunne anføre, at skaden var forårsaget af medarbejderne, maskinstationer eller entreprenører uden hans medvirken eller viden. Som reglen er formuleret, kan rigsantikvaren i særlige tilfælde undlade at kræve retablering, selv om ejeren ikke kan godtgøre, at skaden ikke skyldes fejl eller forsømmelse fra hans side.

Den foreslåede bestemmelse må medføre, at ejeren sørger for at indskærpe over for sine medarbejdere m. fl., at fortidsminderne skal respekteres.

Da man på den anden side heller ikke kan afvise, at udenforstående kan beskadige et fortidsminde, har man for en sådan situation i forslaget indføjet reglen i slutningen af § 50, 1. punktum.

*Kap. VIII. Almenhedens færdsel og ophold.
Strandbredder. § 54.*

Spørgsmål 44:

Hvor meget strand åbnes ved forslagets § 54, når der undtages områder inden for

50 m fra beboelsesejendomme, og hvor meget vil åbnes med en undtagelse på 40 m?

Hvad er begrundelsen for at fravige kommissionens og det i forrige samling fremsatte lovforslags regel om 40 m?

Ad spørgsmål 44:

I naturfredningskommissionens betænkning er der ikke gjort forsøg på at foretage en opgørelse af, i hvilket omfang opholdsretten ved kysterne vil blive indskrænket ved en bestemmelse om, at der bør være en afstandsgrænse mellem beboelsesbygninger og de steder på strandbredden, hvor man må opholde sig. Dette hang sammen med, at udgangspunktet for kommissionens overvejelser var, at der i dag ikke, bortset fra i visse dele af landet, eksisterer en sådan opholdsret. Generelt kunne man konstatere, at forslaget realiseres — det indeholdt en afstandsgrænse på 40 m — ville medføre en meget betydelig udvidelse af almenhedens opholds- og bademuligheder. En blot nogenlunde nøjagtig opgørelse over, hvor meget strand der åbnes, når en sådan afstandsgrænse er gældende, kan ikke foretages. Det ville kræve en gennemgang af den samlede kystbebyggelse og endog i flere tilfælde forudsætte afgørelser af, om denne bebyggelse måtte være lovlig.

Besvarelsen må derfor tage sit udgangspunkt i redegørelser, som ministeriet igennem statens naturfrednings- og landskabskonsulent har indhentet fra sekretariatene for nogle fredningsplanudvalg, hvis områder må anses for typiske.

Generelt kan det siges, at den bebyggelse, der er langs kysterne, når bortses fra de ældre bymæssige bebyggelser med dertil hørende udviklingsområder, overvejende udgøres af fritidsboliger. Opførelsen af disse fritidsboliger har fundet sted på forskellig måde til de forskellige tider og i forskellige dele af landet. Kystbebyggelsen i Nordsjælland, der allerede tidligt var meget omfattende, blev som regel opført på store grunde og husene placeret i en vis afstand fra kysten, sædvanlig mere end 50 m, eller placeret højt på kystnære skrænter. Bebyggelsen langs Køge Bugt kom derimod til at bestå af mindre enheder, der ofte ligger meget nær kysten inden for 10-30 m's afstand. For disse to former for bebyggelse vil en afstandsregel

altså få størst virkning for et antal mindre fritidsejendomme fra perioden før 2. verdenskrig.

Tilstedeværelsen af disse ældre bebyggelser, der overvejende er et sjællandsk fænomen, har haft betydning for strandfredningskommissionens fastlæggelse af strandbyggelinjen i 1940, idet strandbyggelinjen langs visse dele af Køge Bugt og Øresundskysten er fastsat til en mindre afstand end 100 m, ofte under 50 m. Det bemærkes herved, at problemerne i den nordlige del af Køge Bugt må forventes løst på særlig måde gennem de planlagte opfyldningsarbejder, hvorved der vil kunne skabes et stort offentligt rekreativt område.

Den næste periode, hvor der sker en omfattende sommerhusbebyggelse, begynder omkring 1950 og har fortsat siden. Man kan samtidig erkende en udvikling i retning af, at tidligere sommerhuse overgår til helårsboliger. Denne nye kystbebyggelse er overvejende opført med respekt af strandbyggelinjen, altså mindst 100 m fra strandbredden, idet der kun er givet få dispensationer fra strandbyggelinjen. En bebyggelse nærmere kysten har således kun fundet sted, hvor strandbyggelinjen ligger under 100 m. Man må således forvente, at afstandsreglen på 50 m de fleste steder i landet ikke vil medføre større indskrænkninger i almenhedens opholds- og baderet i henhold til lovforslagets § 54.

Fredningsplanudvalgene for Århus-egnen og for Skanderborg og Vejle amter har foretaget undersøgelser, der omfatter kystområder, der er ret stærkt bebyggede.

For 73 km privatejet kyst nord og syd for Århus gælder således, at ca. 8 km ville blive afspærret for ophold ifølge 50 m-reglen. For kyststrækningen Horsens-Vejle er de tilsvarende tal 68 og 7. De afspærrede strækninger i de to kystområder udgør således omkring 11 pct. af den totale kystlængde. Som nævnt er disse kyststrækninger imidlertid ret stærkt bebyggede. Det er derfor givet, at en betydelig mindre afspæringsprocent vil gælde for hele landets kyststrækninger. Sandsynligvis vil den være omkring 5.

For Sjællands og Møns vedkommende vil det på baggrund af de østjyske tal være naturligt at forvente en afspæringsprocent på knap 10. Dette vil betyde, at den i dag

offentligt tilgængelige strand på Sjælland og Møn på ca. 117 km vil udvides til mellem 1300 og 1400 km.

I forbindelse med undersøgelserne af de østjyske strækninger anføres det yderligere, at en afstandsændring fra 50 m til 40 m ville nedsætte afspærringsprocenten med ca. 1,5 til godt 9 pct., en reduktion på ca. 14 pct.

I de tidligere omtalte ret få ældre sommerhusområder bestående af relativt små enheder vil husene ofte være placeret så nær stranden som fysisk muligt. Afspærringsprocenten vil være meget høj, men på grund af huskoncentrationen mod stranden også ret upåvirkelig. Fredningsplanudvalget for Fyn har foretaget en undersøgelse af sådanne områder. Ved en overgang fra 50 m til 40 m's afstand ville her afspærringsprocenten ændres fra 86 til 83, en reduktion på ca. 3 pct.

En forhøjelse af afstandsgrænsen vil medføre, at dels vil flere huse deltage i afspærringen, dels vil afspærringsevnen pr. hus stige.

Afspærringsgraden vil således kunne stige stærkere end afstandssøgelsen, hvor jævnt spredt kystbebyggelse forekommer.

Motiveringen for, at der i lovforslaget er valgt en 50 m's afstandsgrænse i stedet for en på 40 m som anført i kommissionsbetænkningen, jfr. betænkningen side 322, er, at man har ønsket i højere grad at tilgodese hensynene til beboerne af de mest kystnære beboelsesejendomme.

Spørgsmål 45:

Ministerens kommentarer til en regel, hvorefter ophold og badning på private ejendomme ikke må finde sted, såfremt beboelsesbygninger ligger inden for 50 m fra, hvor „sammenhængende grønsvær eller anden landvegetation“ begynder. Der henvises til en henvendelse fra grosserer Mogens Smidt.

Ad spørgsmål 45:

Ved den i forslagets § 54, stk. 1, anførte bestemmelse, hvorefter ophold og badning ikke må finde sted inden for 50 m fra beboelsesbygninger, fastlægges en beskyttelseszone på 50 m omkring et beboelseshus.

Denne undtagelse fra opholdsretten vil være den klareste regel for publikum, som herved kun behøver at beregne afstanden fra

deres opholdssted til det nærmeste beboelseshus for at kunne konstatere, om ophold må finde sted.

Den i den nævnte henvendelse foreslåede bestemmelse vil i det omfang, der findes bebyggelse inden for 50 m fra grønsværen, være langt mere vidtgående. Ikke alene vil bredere sandstrande gennem denne regel kunne blive unddraget ordningen, men forslaget indebærer tillige en generel undtagelse for en hel ejendom, hvis der blot et eller andet sted på denne ligger en beboelsesbygning inden for 50 m fra grønsværen, således at der ikke længere er tale om en konkret beskyttelseszone på 50 m omkring et hus. Det er herefter ikke den konkrete afstands-måling, der er afgørende for, om publikum kan gøre ophold. Reglen ville tillige i mange tilfælde virke forvirrende på publikum, der ikke på stedet uden en nøjere efterforskning kan afgøre, hvorvidt ophold er tilladt.

Ministeriet for kulturelle anliggender må derfor fraråde at ændre § 54, stk. 1, som foreslået.

Spørgsmål 46:

En nærmere redegørelse for, hvad der forstås ved „kortvarigt ophold“ i forslagets § 54, stk. 1. Der henvises til vedlagte henvendelser fra Dansk Ungdoms Fællesråd, De samvirkende danske Husmandsforeninger og De samvirkende danske Landboforeninger, Kay Langvad og Axel Kristensen og Friluftsrådet, hvor der knyttes kommentarer til dette begreb.

Ad spørgsmål 46:

Om tidsmæssige begrænsninger for almenhedens adgang til ophold i landskabet henvises til naturfredningskommissionens betænkning side 314, 318 og 322.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne til § 54, at opholdsretten er tidsmæssigt begrænset til kortvarigt ophold, svarende til reglerne om klitfredede arealer.

Med hensyn til klitfredede arealer gælder lov om sandflugtens bekæmpelse § 6, stk. 2, hvorefter klitmyndighederne kan give offentligheden adgang til færdsel til fods og ophold af kortere varighed på fredede strækninger.

Det er antaget i landbrugsministeriets praksis, at offentlighedens opholdsret indebærer en ret til et daglangt ophold. Dette er

således udgangspunktet for nærværende ministeriums opfattelse af begrebet „kortvarigt ophold“, hvis omfang man i øvrigt finder må anskues i de konkrete tilfælde.

Til orientering kan det oplyses, at den norske friluftsløvs fastsætter, at teltning eller andet ophold, f. eks. på strande, i skove eller udyrkede arealer, ikke er tilladt i mere end 2 døgn ad gangen uden ejerens samtykke. Dette gælder dog ikke ophold i højfjeldet eller på områder fjernt fra bebyggelse, hvor tilladelse fra ejeren til længere ophold end 2 døgn er uforuden.

Spørgsmål 47:

Bør ophold på strande begrænses til den egentlige flade ubevoksede forstrand? Der henvises til henvendelse fra Kay Langvad og Axel Kristensen.

Ad spørgsmål 47:

I henhold til § 23 i naturfredningsloven af 1937 er „alle for græsvækst blottede strandbredder . . . åbne for almenheden for færdsel til fods . . .“. Medens den hertil svarende bestemmelse i § 21 i naturfredningsloven af 1917 taler om „den udyrkede og for plantevækst blottede strandbred“, præciserede statsministeriet ved bekendtgørelse af 30. november 1938, „at almenhedens færdselsret efter § 23 ikke er begrænset til sådanne strandbredder, som er helt blottet for bevoksning, idet en bevoksning alene med strandplanter, som f. eks. marehalm, hjælme og sivbladet kvikgræs ikke kan afskære almenheden fra færdsel på strandbredden.“

Der kan herefter ikke herske nogen tvivl om, at almenheden siden 1937 har haft en ret til at færdes ikke blot på den flade, ubevoksede forstrand, men også f. eks. i de marehalmbevoksede klitter.

Da naturfredningskommissionen overvejede, hvilke strandarealer der burde åbnes for almenhedens ophold, var det kommissionens enstemmige opfattelse, at opholdsretten måtte have samme udstrækning som den siden 1937 indarbejdede færdselsret.

Under hensyn hertil og til, at sandflugtslovgivningen siden 1935 har givet publikum fri adgang til færdsel og ophold ikke blot på strande, men også i den fredede havklit, finder ministeriet for kulturelle anliggender det ikke rigtigt, at opholdsretten skulle ind-

skrænkes til den „egentlige flade, ubevoksede forstrand“.

Såfremt der skulle være særlige problemer forbundet med almenhedens såvel færdsel som ophold i klitter m.v. uden for „den egentlige flade forstrand“, vil der kunne rettes henvendelse til fredningsnævnet, der efter forslaget § 54, stk. 4, vil kunne dispensere fra reglen i stk. 1.

Om det i henvendelsen nævnte problem med genplantning på klitskrænter i relation til forslaget § 46 henvises til besvarelsen af spørgsmål 35.

Spørgsmål 48:

Bør udgifterne til oprydning, renholdelse og udbedring af skader efter almenhedens kortvarige ophold og færdsel ifølge forslaget § 54 godtgøres grundejerne af det offentlige? Der henvises til vedlagte henvendelse fra Industrirådet.

Bør der i loven hjemles en ordning med almindelig oprydning og rengøring ved alle strande, sådan at opgaven pålægges det amtskommunale vejvæsen?

Der henvises til en henvendelse fra Friluftsrådet.

Ad spørgsmål 48:

Som det fremgår af naturfredningskommissionens betænkning side 322, påregnede naturfredningskommissionen ikke, at ulemperne i forbindelse med almenhedens ophold på strandene ville blive særlig store. Kommissionen fandt, at det ville være en naturlig forpligtelse for det offentlige, at der blev draget omsorg for en rensning af strandene for affald, dels det der skylles ind på kysten, dels hvad der måtte hidrøre fra det besøgende publikum.

Det kan i denne forbindelse nævnes, at det af handelsministeriet den 3. maj 1967 udstedte cirkulære om delvis refusion af udgifterne til rensning af strande for ilanddrevet olie, værdiløst vraggods o. lign. efter de foreliggende oplysninger har haft en god virkning, og at ret betydelige strandstrækninger er blevet rensede i den forløbne tid, dels gennem cirkulærets særlige ordning, dels af kommunerne eller ved frivilligt mandskab, f. eks. lokale turistforeninger. Det ilanddrevne affald må formentlig i dag betragtes som den betydeligste forurenings-

kilde for strandene; og nærværende ministerium agter derfor i den givne anledning at tage initiativ til, at der kan blive tilvejebragt tilfredsstillende regler med henblik på i videst muligt omfang at få forhindret udkastning fra skibstypen i de danske farvande.

Med hensyn til andet affald gælder principielt efter lovforslagets § 63, at der ikke på fremmed ejendom uden ejerens tilladelse må henkastes eller anbringes affald el. lign. Overtrædelse heraf straffes i henhold til § 66 med bøde.

Med hensyn til sådant affald, som ulovligt måtte blive efterladt af besøgende, er man indstillet på at søge disse spørgsmål løst, når man kan gøre problemernes omfang op, hvilket ikke er muligt i dag.

Man vil, såfremt problemerne viser sig at have en størrelsesorden, der gør en generel ordning nødvendig, foreslå disse rensningsopgaver løst på lokalt plan, formentlig som en amtskommunal opgave.

Med hensyn til egentlige skader gælder, at det ikke ser ud til, at der under den hidtidige adgangsret for almenheden har været forvoldt sådanne, og man finder derfor ikke anledning til, at der tages særlige forholdsregler på dette tidspunkt til en imødegåelse.

Spørgsmål 49:

Er det i alle tilfælde nødvendigt, at strandbredder langs diger falder ind under undtagelsesbestemmelsen i forslaget § 54, stk. 3?

Ad spørgsmål 49:

Bestemmelsen i forslaget § 54, stk. 3, svarer til den gældende lovs § 23, stk. 9 og 10, idet der dog som følge af kommunalreformen er foretaget ændringer som omtalt i bemærkningerne til lovforslaget i reglerne om fordelingen af de udgifter, der opstår i forbindelse med almenhedens adgang til digerne, mellem statskassen og kommunerne.

Spørgsmålet om almenhedens adgang til digerne må ses på baggrund af, at der vil kunne forekomme et betydeligt slid på digerne, hvor det badende publikum er koncentreret. Det primære hensyn til digernes opretholdelse og sikring forudsætter kontrol og opsyn med almenhedens adgang, samt at

de nødvendige reparations- og udbedringsarbejder til stadighed foretages. Udgifterne herved er refunderet de digelav, med hvilke i medfør af den gældende lovs regler der er opnået overenskomst om almenhedens adgang. For statskassens vedkommende har udgifterne igennem en årrække kunnet holdes inden for rammerne af en årlig finanslovbevilling på 40.000 kr.

Staten har ydet refusion af udgifter til kontrol og udbedring til Det falsterske Digelav, Det lollandske Digelav, De nordfynske Digelav og Hartsø Digelav ved Kegnæs på Als. Disse digelav repræsenterer betydelige strandstrækninger egnede til badning. Ved Falsters østkyst og Lollands sydkyst er således en strækning på i alt 54 km tilgængelig for offentligheden til ophold og badning.

Hensynet til digernes sikkerhed forbyder, at digestrækninger åbnes for almenhedens adgang uden kontrol og opsyn. Den generelle undtagelsesbestemmelse for strandbredder langs diger bør derfor opretholdes, således at man i det enkelte tilfælde ved overenskomst fastsætter vedtægter for almenhedens adgang og derved i overensstemmelse med loven giver mulighed for digelavet til at få refunderet de hermed forbundne udgifter fra det offentlige. Der er således i lovforslaget grundlag for at inddrage andre end de ovennævnte digelav under tilsvarende ordninger.

Spørgsmål 50:

Var det ikke rimeligt, at det var politiet, der afgjorde spørgsmålene efter forslaget § 54, stk. 6?

Ad spørgsmål 50:

Politiets inddragelse i overvejelserne vil formentlig kun kunne være praktisk i forbindelse med forbud mod eller regulering af motorkørsel på stranden.

Politiet kan med hjemmel i færdselslovens § 57, stk. 3, med samtykke af vedkommende kommune eller myndighed helt eller delvis forbyde motorkørsel på stranden ud fra færdselsmæssige hensyn. I naturfredningskommissionens betænkning forudsættes det endvidere, at den fredningsnævnet i forslaget § 54, stk. 6, tillagte beføjelse til at afgøre alle spørgsmål om udøvelsen af retten til færdsel, ophold og bad-

ning også indbefatter adgang for nævnet til i samråd med politimesteren at kunne indskrænke eller forbyde motorkørsel på stranden. En sådan indskrænkning kan især tænkes at komme på tale, hvis opholdsretten i henhold til forslaget § 54, stk. 1, gøres illusorisk ved motorkørsel.

I øvrigt finder man det ikke rimeligt, at politiet indblandes i disse afgørelser, der tilsigter varetagelsen af rekreative hensyn.

Spørgsmål 51:

Under henvisning til § 54, stk. 7, bedes det oplyst, hvorfor der kun tales om at udlægge offentlig sti og ikke også om at udlægge en offentlig vej. I hvilket omfang skal kommunalbestyrelsen betale et sådant sti-anlæg?

Ad spørgsmål 51:

Forslagets § 54, stk. 7, svarer på dette punkt til den nugældende § 23, stk. 6.

Motiveringen for, at der kun omtales stier, er, at man gennem denne bestemmelse alene har ment at burde muliggøre sikringen af passager til kysten til fods. En åbning af egentlige vejforbindelser ville medføre en række andre problemer bl. a. med hensyn til tilvejebringelse af parkeringspladser m.v.

Med hensyn til udgiftsfordelingen ved anlægget henvises til det i bemærkningerne til lovforslaget anførte. Det tilføjes, at den ændring i vejtilskudsloven, som er en forudsætning for praktiseringen af § 54, stk. 7, endnu ikke er gennemført. Bestemmelsen vil således indtil videre ikke kunne anvendes.

Spørgsmål 52:

Hvilke tanker har ministeren med hensyn til, hvilke almindelige regler der skal fastsættes i henhold til forslaget § 54, stk. 8? Et evt. udkast til regler udbedes. Særlig ønskes belyst problemerne om transistorradioer og støjende båd fart langs stranden.

Ad spørgsmål 52:

De bestemmelser, der bør medtages i et standardordensreglement for private skove, jfr. oversigten der er optaget efter spørgsmål 65, vil også i vidt omfang kunne finde anvendelse ved strandene.

Med hensyn til transistorradioer gælder bestemmelsen i normalpolitivedtægtens § 9,

hvorefter politiet kan forbyde benyttelse af højttalere, grammofooner, musikinstrumenter eller lignende i fri luft, når benyttelsen må antages at være til væsentlig ulempe for de omboende eller forbipasserende.

For så vidt angår støjende båd fart — som i øvrigt ingen forbindelse har med den her omhandlede ordning — henvises til § 17, stk. 4, i normalpolitivedtægten, hvorefter politiet kan fastsætte regler for sejlads med motorbåde inden for en nærmere angivet kortere afstand fra kyststrækninger, for så vidt det må anses for påkrævet for at forebygge hindringer eller ulemper for anden sejlads eller for badning eller for at forebygge unødigt støj, der er til væsentlig ulempe for andre.

Spørgsmål 53:

Hvordan vil retsstillingen blive, når strandretten er udlejet? Lejeren skal formentlig ikke betale den aftalte ydelse, da ejeren ikke kan præstere den aftalte modydelse på grund af lovforslagets § 54, stk. 1. Har ejeren i disse tilfælde krav på erstatning af statskassen for det derved forvoldte tab?

Ad spørgsmål 53:

Det vil næppe være muligt at give en entydig besvarelse af det første spørgsmål, idet retsstillingen afhænger af lejeaftalens indhold. Der er ifølge forslaget ikke mulighed for at erstatte ejerens tab i tilfælde, hvor den aftalte ydelse ikke skal betales.

Spørgsmål 54:

I en henvendelse til udvalget har Kay Langvad og Axel Kristensen fremført, at der bør være den bestemmelse for campingpladser med egen strandgrund, at gæsterne kun må opholde sig på denne strand, og at camping-ejeren skulle have pligt til at kontrollere dette. Ministeren anmodes om at kommentere dette.

Ad spørgsmål 54:

En bestemmelse som den foreslåede vil næppe være rimelig, idet der ikke kan være grund til at stille en enkelt gruppe mennesker ringere end almenheden. Mange andre grupper kunne man med lignende motivering kræve holdt ude; hertil kommer, at en sådan bestemmelse ville være umulig at håndhæve.

*Skove. § 55.**Spørgsmål 55:*

Det er i henvendelser til udvalget oplyst, at ca. 94-95 pct. af privatejede skove er åbne for almenheden. Kan ministeren bekræfte dette tal? I bekræftende fald bedes det oplyst, om angivelsen er i ha eller i antal af skove.

Ad spørgsmål 55:

Ministeriet har i anledning af spørgsmålet fra statens naturfrednings- og landskabskonsulent indhentet en redegørelse af 12. februar 1969. Det anføres i denne redegørelse, hvis oplysninger, hvor ikke andet er anført, er hentet fra „Danmarks Statistik“, især fra afsnittet „Skove og Plantager“ 1965:

„Om den af Dansk Skovforening oplyste åbenhedsprocent på 94-95 pct. af privatejede skovejendomme kan følgende oplyses:

1. Denne procent er alene udregnet efter

Private skovejendomme over 25 ha	Areal, ha	Pct.	Antal ejend.	Pct.
Åbne skovejendomme (efter Dansk Skovforening)	165.110	72	645	49
Lukkede skovejendomme (efter Dansk Skovforening)	11.520	5	128	10
Skovejendomme, adspurgt af Dansk Skovforening, hvorfra svar ikke er afgivet	37.359	16	284	21
Skovejendomme, ikke adspurgt af Dansk Skovforening	16.473	7	270	20
I alt	230.462	100	1.327	100

Heraf fremgår, at man af Dansk Skovforenings undersøgelse kan udlede, at 72 pct. af arealet af de privatejede skovejendomme over 25 ha er oplyst åbent af ejerne og 5 pct. af arealet lukket.

Lægges det totale privatejede skovareal, 321.070 ha, til grund for en procentberegning, kommer man til følgende resultat:

Det af Dansk Skovforening oplyste åbne skovejendomsareal udgør 52 pct. heraf. Det af Dansk Skovforening oplyste lukkede areal ca. 4 pct., medens intet fremgår om forholdene for 44 pct. af det private skovejendomsareal.

Det skal tilføjes, at man fra konsulentembedets side gennem de seneste år ved selvsyn har dannet sig et groft overblik over åbenhedsgraden af ca. 175.000 ha af de større skovejendomme her i landet (ejendomme over 25 ha på øerne og over 50 ha

skovareal. Kun skovejendomme større end 25 ha er medtaget i Dansk Skovforenings undersøgelse.

2. 93 pct. af *det* privatejede skovareal, der udgøres af skovejendomme over 25 ha, omfattes af Dansk Skovforenings forespørgsel. 7 pct. af de berørte skovejendomme er således ikke adspurgt.

3. For 83 pct. af det ovennævnte areal har man modtaget oplysninger. 17 pct. har således *ikke* svaret på forespørgslen.

4. Dansk Skovforening er på dette grundlag nået til, at 94 pct. af *det oplyste areal* er åbent for gående og cyklende trafik ad skovvejene, mens 6 pct. af *det oplyste areal* er erklæret for lukket.

Sammenholdes de af Dansk Skovforening opnåede arealtal i forbindelse med spørgsmålet om åbne og lukkede arealer med det *totale* areal af privatejede skove (skovejendomme) over 25 ha, fås følgende resultat:

i Jylland). Resultatet heraf er nogenlunde sammenfaldende med ovenstående.

Sluttelig skal bemærkes, at offentlige stiftelsers skovejendomme er medtaget i Dansk Skovforenings opstilling. Disse skovejendomme er åbne for offentligheden ifølge den gældende naturfredningslovs § 24.“

Ministeriet kan henholde sig hertil.

Spørgsmål 56:

Der udbedes en oversigt over antal og beliggenhed af de henholdsvis lukkede og åbne private skove.

Ad spørgsmål 56:

Ministeriet har i anledning af spørgsmålet fra statens naturfrednings- og landskabskonsulent indhentet følgende redegørelse af 12. februar 1969:

„Med hensyn til antallet af henholdsvis åbne og lukkede private skove kan henvises til den givne areal- og ejeroversigt under spørgsmål 55.

Med hensyn til beliggenheden af henholdsvis åbne og lukkede skove forefindes intet

sikkert materiale. Nedenstående tabel viser procenten af åbne og lukkede skove amtsvis (dog er Frederiksborg, Københavns, Holbæk og Sorø amter taget under ét) dels efter Dansk Skovforenings materiale, dels efter konsulentens.

Amt	Dansk Skovforenings undersøgelse i procent af besvarelser (areal)		Konsulentens undersøgelse i procent af besigtigede skove (areal)	
	Pct. åbne	Pct. lukkede	Pct. åbne	Pct. lukkede
Frederiksborg + Københavns + Sorø + Holbæk	89	11	77	23
Præstø	98	2	98	2
Bornholm	68	32		
Maribo	97	3	100	0
Odense	91	9	81	19
Svendborg	97	3	97	3
Hjørring	90	10	92	8
Ålborg	92	8	76	24
Thisted	91	9	87	13
Viborg	90	10	89	11
Randers	97	3	92	8
Århus	92	8	83	17
Skanderborg	95	5	84	16
Vejle	83	17	85	15
Ringkøbing	87	13	96	4
Ribe	89	11	83	17
Haderslev	100	0	—	—
Åbenrå + Sønderborg	100	0	—	—
Tønder	100	0	—	—
Hele landet	94	6	89	11

Tabellen viser procentvis fordeling af skovarealet til henholdsvis åbne og lukkede skove fordelt på amter.

Der kan næppe udledes klare vidnesbyrd af ovenstående. Dog kan man vel spore en tendens til en mindre åbenhed af skovene nærmest de større byer.

Ministeriet kan henholde sig hertil.

Spørgsmål 57:

Hvad er en skov?

Hvordan afgøres det, om et område henhører under skov eller under udyrket område?

Ad spørgsmål 57:

I naturfredningskommissionens betænkning side 217f er redegjort for kommissionens overvejelser om i relation til skovbygginjen at ændre definitionen af begrebet

skov, så det harmoniseredes med det tilsvarende begreb i skovloven, og det anføres, at skovlovens fredskovsbegreb på grund af den endnu langt fra fuldførte fredskovskonstatering landet over ikke for tiden vil kunne overføres til naturfredningslovgivningen. Kommissionen konstaterer i øvrigt, at det klart definerede og geografisk fastlagte fredskovsbegreb evt. kombineret med en mindstestørrelse utvivlsomt kunne have været velegnet som udgangspunkt for fastlæggelsen af skovbygginjen, men at indførelsen af dette begreb på den anden side ville medføre en del ændringer med hensyn til denne bygginje, da en hel del jyske skovarealer ikke er fredskov.

I relation til spørgsmålet om den retlige åbning af skove var der således heller ingen mulighed for at anvende fredskovsbegrebet.

Kommissionens udgangspunkt har derfor

været skoven som fysisk-botanisk begreb omfattende ethvert areal, der er domineret af skovbevoksning, hvad enten denne bevoksning har karakter af højstammede træer, eller den er ganske ung. Denne begrebsbestemmelse af skoven er altså uafhængig af ejerforhold og af skovens eventuelle opdeling i skovparceller.

Den er ligeledes udgangspunktet for afgørelsen af, om et område henhører under skov eller udgør et udyrket areal.

Spørgsmål 58:

Ifølge forslaget § 55, stk. 1, må færdsel i privatejede skove, såfremt skovejeren ikke giver adgang i videre omfang, kun finde sted „på eksisterende veje“. Hvordan afgrænses „veje“ over for stier?

Ad spørgsmål 58:

Begrebet veje i forslaget § 55, stk. 1, 3. punktum, må omfatte enhver bane, der er udlagt til transport. Den væsentligste transport i skovene i dag foregår med traktor, og efter de synspunkter, der ligger til grund for naturfredningskommissionens forslag, hvor efter almenheden skal kunne færdes til fods på de steder, hvor der ikke kan være nogen væsentlig driftsmæssig gene forbundet hermed, må det antages, at passager, der kan bære en traktorkørsel, også kan tåle fodtrin.

Stier er smallere passager, der ikke er udlagt til transport. Sådanne stier vil foruden enkelte fodstier omfatte dyreveksler.

Spørgsmål 59:

I vedlagte henvendelser fra Dansk Ungdoms Fællesråd fremsættes ønske om, at cykling bliver tilladt i skovene. Ministeren bedes kommentere dette forslag.

Ad spørgsmål 59:

Der var enighed i naturfredningskommissionen om, at den færdselsmulighed, der kunne åbnes for almenheden, måtte gælde færdsel til fods. Kørende trafik i skovene vil medføre en forøget risiko for skovtyveri, ikke mindst med hensyn til pyntegrønt, og for krybskytteri. Man har derfor ikke ment, at man for de private skoves vedkommende kunne gå ud over kommissionens forslag på dette punkt.

Spørgsmål 60:

Under henvisning til udtrykket „dage, hvor der afholdes jagt“ i forslaget § 55, stk. 1, bedes det oplyst, hvad der forstås ved jagt: „pürschjagt, klapjagt etc.“.

Vil det forhold, at skytten dagligt medtager bøssen, være jagt?

Ad spørgsmål 60:

I naturfredningskommissionens betænkning er anført, at der må være mulighed for udelukkelse af almenheden i specielle henseender, f. eks. tidsmæssigt på særlige jagtdage. Dette er i lovforslaget udtrykt ved ordene „dage, hvor der afholdes jagt“. Som det fremgår af formuleringen i naturfredningskommissionens betænkning, er der herved tænkt på specielle jagtbegivenheder. Disse må kunne karakteriseres som selskabsjagt. For Danmarks vedkommende har en sådan selskabsjagt væsentlig kun karakter af klapjagter. Pürschjagt kan således ikke opfattes som faldende ind under begrebet, hvor der afholdes jagt. I denne forbindelse bemærkes, at den væsentligste pürschjagt vil være afviklet inden kl. 7 morgen.

Det fremgår af det foranstående, at det forhold, at skytten medtager sin bøsse under de daglige inspektioner, ikke falder ind under lovens undtagelsesbestemmelse.

Spørgsmål 61:

Hvorfor har man fraveget kommissionsforslaget med begrænsningen i forslaget § 55, stk. 2, hvorefter adgangen til skove ikke gælder private skove under 5 ha?

Ad spørgsmål 61:

Under den nærmere gennemgang af kommissionsforslaget har man fundet, at der for isolerede fremtrædende skove under 5 ha kan gøres særlige synspunkter gældende i retning af, at disse kan opfattes som parker eller haver, hvortil kommer, at der for en så lille enhed lettere vil kunne tænkes driftsmæssige gener i forbindelse med adgangen.

Spørgsmål 62:

Under henvisning til reglen i forslaget § 56, hvorefter der på privatejede arealer ikke må finde færdsel og ophold sted inden

for 150 m fra beboelsesbygninger, anmodes om ministerens kommentarer til at indføje en tilsvarende regel i forslaget § 55.

Der tænkes især på en begrænsning af retten til ophold ved beboelsesbygningen.

Ad spørgsmål 62:

En regel om, at færdsel og ophold ikke måtte finde sted inden for 150 m fra beboelsesbygninger i eller ved skovene, må antages at ville medføre en afspærring af de fleste større skove, hvor skovfunktionærboiger netop er placeret ved en vej i skovens udkant. Indføjelsen af en sådan regel må derfor frarådes.

Det må derimod anses for rimeligt, at der på lignende måde som ved strandbredderne er et areal omkring beboelsesbygninger, hvor almenheden nok må passere, men ikke opholde sig. Det kan derfor foreslås, at der i loven indføjes en hertil sigtende bestemmelse, hvorefter ophold ikke må finde sted inden for 50 m fra beboelsesbygninger.

Spørgsmål 63:

I vedlagte henvendelse fra Københavns Magistrat ønskes følgende undtagelsesbestemmelse indsat i lovforslagets § 55, stk. 2, 1. punktum: „... samt skovarealer, der af en landvæsensret er fastlagt som beskyttelsesområde omkring vandindvindingsboringer“. Ministerens kommentarer udbedes.

Ad spørgsmål 63:

I relation til de offentlige skove indeholder lovforslaget ikke realitetsændringer i forhold til den nuværende tilstand. Københavns Magistrats plantninger omkring vandindvindingsboringer har hidtil næppe kunnet volde problemer. I betragtning heraf og af, at Magistraten fortsat vil kunne rette henvendelse til fredningsnævnet om undtagelser fra lovens almindelige regel, kan man ikke anbefale, at der i loven gøres undtagelser for den beskrevne særinteresse.

Spørgsmål 64:

Under henvisning til forslaget § 55 anmodes om en redegørelse for det økonomiske ansvar for brandskader, tilsvining og ødelæggelser, der opstår på grund af offentlighedens færden i skovene.

Ad spørgsmål 64:

Der foreligger ikke opgørelser over ulem-

per ved almenhedens færdsel i det betydelige antal private skove, hvortil der hidtil har været adgang, og heller intet konkret materiale om omfanget af brandskader. Det ser imidlertid ud til, at brandskaderne hidtil væsentligst har ramt den ikke særlig værdifulde skovbestand, sædvanligvis yngre nåletræsbeplantninger eller lav, ældre nåleskov af ringe kvalitet. I overensstemmelse hermed er det kun et fåtal af skovejere, der har tegnet brandforsikring for deres skovejendomme, og hvor en sådan forsikring er tegnet, drejer det sig efter de foreliggende oplysninger næsten udelukkende om en forsikring for genplantningsværdien. Ministeriet vil under forudsætning af, at de fornødne midler kan stilles til rådighed af bevillingsmyndighederne, være indstillet på, såfremt skovejerne fremsætter ønske herom, at udrede udgifterne til sådanne sædvanlige brandforsikringer af skovene. Efter et helt groft skøn skulle en forsikring af de private nåleskovsarealer, der berøres af lovforslaget, omfatte 150.000 ha. En udgift til brandforsikring heraf i Dansk Plantageforenings Forening ville formentlig andrage 1 kr. pr. ha, således at det samlede præmiebeløb ville blive på 150.000 kr.

Med hensyn til tilsvining og ødelæggelser påregner man ikke, at det vil finde sted i øget omfang ved lovens gennemførelse. Man vil fra ministeriets side foretage eller anmere til oplysningskampagner med henblik på forståelsen af betydningen af en hensynsfuld optræden i naturen. Samtidig vil man, såfremt bevillingsmyndighederne kan stille de fornødne midler til rådighed, være indstillet på at afholde de udgifter, som ejerne selv i vidt omfang har afholdt hidtil, til anskaffelser og opsætning af affaldskurve og poser samt til skiltning.

Med hensyn til tømninger af poser vil man rette henvendelse til de kommunale vejvæsener om disses overtagelse af arbejdet hermed.

Man vil i øvrigt holde disse spørgsmål under observation, således at der kan gribes ind, såfremt uheldige tendenser skulle vise sig.

Spørgsmål 65:

Ministerens kommentarer udbedes til det i vedlagte henvendelse fra Friluftsrådet anførte med relation til forslaget § 55.

Ad spørgsmål 65:

Med hensyn til renholdelse og skiltning i skovene henvises til besvarelsen ad spørgsmål 64. Til de enkelte øvrige punkter skal bemærkes:

a. lempelser i ejendomsbeskatningen i begrænset omfang.

Ad a. Lempelser i ejendomsbeskatningen for skovejere kan ikke gennemføres ved nærværende lovforslag. Under de forhandlinger, der om dette spørgsmål har været mellem regeringen og skovejernes organisationer, aftaltes det, at skovejerne i givet fald retter henvendelse herom til finansministeren.

Det bemærkes i øvrigt, at lovforslagets gennemførelse må antages at få en betydning for vurderingen i nedadgående retning.

b. sikkerhed for brandskadedækning.

Ad b. Der henvises til besvarelsen ad spørgsmål 64.

c. særlige aftaler med ungdomskorpserne om øvelser uden for vejene, jfr. statsskovvæsenets aftaler i Nordsjælland.

Ad c. Aftaler med ungdomskorps m. fl. om øvelser uden for vejene i de private skove må træffes enten generelt mellem f. eks. organisationerne og ungdomskorpsernes samrådsudvalg eller Friluftsrådet eller i hvert enkelt tilfælde, jfr. naturfredningskommissionens betænkning side 327.

d. fjernelse af bestemmelsen om, at private skove under 5 ha holdes uden for åbningen, idet begrænsningen vil få ejerne til at lukke mange af de små skove, som nu er åbne og udelukkende vore planer om at forbinde netop disse småskove med cykelstier. Så er der heller ikke langt til, at man i disse små skove tillader sommerhusbyggeri for grundejeren — og det er i strid med naturværnsinteresserne.

Ad d. Der henvises til besvarelsen ad spørgsmål 61.

e. adgang for ejerne til inden åbningen at få afgjort sager om lukning af visse skovområder af særlig zoologisk, botanisk eller anden interesse — f. eks. Tofte Skov.

Ad e. Skovejerne vil efter lovens gennemførelse omgående kunne rette henvendelse til fredningsnævnet om lukning af visse skove eller skovområder. Såfremt der fastsættes en tilstrækkelig lang ikrafttrædelses-

frist, vil fredningsnævnets behandling af disse sager formentlig kunne være afsluttet inden lovens ikrafttræden.

f. indskrænkning — i motiverne — af dispensation for dyrereservater, således at skovejere ikke kan undgå lovens formål ved anbringelse af vildsvin.

Ad f. Lukning af skovveje gennem etablering af aflukkede dyrereservater vil kræve fredningsnævnets tilslutning.

g. særlig regel mod at medføre hunde i skoven.

Ad g. Det må anses for rimeligt, at det fastsættes i loven, at løse hunde ikke må medtages i skoven.

h. indretning for det offentliges regning af særlige områder til befolkningens mere aktive friluftsliv (grønne fællede, toiletter, cafeteria osv.). Dette vil tiltrække skovtursgæster.

Ad h. Etableringen af åbne områder i skovene vil, når bortses fra statsskovene, kun kunne gennemføres ved egentlige fredningssager, som det næppe vil være praktisk, at ministeriet tager initiativ til. Anlæg af cafeteria, restauranter og toiletter vil for de private skoves vedkommende være elementer, der har eller kan få økonomisk betydning, og som man derfor må overlade til det private initiativ. Såfremt der bliver tale om installationer udelukkende til brug for offentligheden, vil tilskud til anlæggelsen kunne overvejes.

i. tydeliggørelse af bestemmelsen om, at man kun åbner skove, „hvortil der fører offentlig vej eller sti, eller hvortil der i øvrigt er adgang på lovlig måde“, idet også private markveje o. lign. bør nævnes.

Ad i. Man finder ikke at burde fravige lovforslagets formulering.

k. og udvidet agitation mod skovsvin, større tilskud hertil og større bøder.

Ad k. Der henvises til besvarelsen af spørgsmål 64.

l. anlæg af stier mellem småskove og langs skovbryn.

Ad l. Anlæg af stier mellem småskove og langs skovbryn vil principielt kunne finansieres ad kontoen til anlæg i forbindelse med fredede ejendomme. Sådanne tilskud må normalt forudsætte indstillinger fra de pågældende fredningsplanudvalg.

Bilag til ministeriet for kulturelle anliggenders skrivelse af 15. april 1969.

Oversigt over bestemmelser, der bør medtages i et standardordensreglement for almenhedens færdsel i skovene.

1. Lov nr. 107 af 31. marts 1953 om mark- og vejfred.
§ 17: Forbud mod færdsel efter § 55 skal ske ved færdselstavler eller på anden lovlig måde.
2. Færdselsloven, jfr. lovbekendtgørelse nr. 231 af 27. juni 1961.
§ 58, stk. 5: Afmærkning af private veje, hvor færdsel helt eller delvis er forbudt. Færdselslovens bestemmelser gælder også for færdsel på private veje, der benyttes til almindelig færdsel af en eller flere færdselsarter.
3. Lov nr. 66 af 23. marts 1965 om ferskvandsfiskeri.
§ 6, jfr. §§ 64, 66 og 67: (Fiskeri i fremmed fiskevand).
4. Borgerlig straffelov, jfr. lovbekendtgørelse nr. 276 af 30. juni 1965.
a) §§ 180-182: Ildspåsættelse.
b) § 276: Tyveri
c) § 291: Hærværk.
5. Lov nr. 221 af 3. juni 1967 om jagten.
§ 5: Jagt på fremmed jagtterræn.
§ 10, stk. 1: Uvedkommendes færdsel med skydevåben og fangstredskaber på fremmed jagtterræn.
§ 26, stk. 3: Fotografering m. m. ved reder og ynglepladser.
§ 26, stk. 4: Ringmærkning m. m.
6. Naturfredningslovsforslagets § 63: Henkastning af affald på fremmed ejendom.
7. Justitsministeriets cirkulære nr. 93 af 18. april 1944 om politimyndighed i private skove.
8. Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 66 af 27. marts 1961 om brug af ild og lys.
§ 15: Tobaksrygning er forbudt i tiden fra 1. marts til 31. oktober på lyngklædte arealer og i nåleplantager og i disses umiddelbare nærhed.

9. Normalpolitivedtægt af 1968.

Politivedtægter svarende til normalpolitivedtægten forventes gennemført over hele landet i 1969. Reglerne i kapitel 2 vil i vidt omfang kunne anvendes ved færdsel og ophold i skov og på strand.

Udyrkede områder. § 56.

Spørgsmål 66:

Vil eksemplifikationen på, hvad der er udyrkede områder, i bemærkningerne til forslagets § 56 kunne indføres i lovtæksten?

Ad spørgsmål 66:

Af lovtekniske grunde har man ikke ment at burde medtage de i bemærkningerne nævnte eksempler, der ikke er udtømmende, i selve lovtæksten.

Spørgsmål 67:

I vedlagte henvendelse fra hrs. Bent Jacobsen siges det, at virkningen af, at november-forslaget udelader „græsningsarealer“ er, at forslaget ikke omfatter dyrkede græsningsarealer, medens de udyrkede græsarealer stadig er omfattet af forslaget. Ministeren bedes kommentere dette.

Ad spørgsmål 67:

Efter ministeriets opfattelse vil de udyrkede græsarealer og dermed f. eks. visse skråninger være omfattet af forslagets § 56. Med hensyn til de påståede virkninger for fuglelivet af almenhedens adgangsmuligheder henvises til besvarelsen af spørgsmål 72.

Spørgsmål 68:

Hvad forstås ved „der i deres helhed er forsvarligt hegnede“ i forslagets § 56, stk. 2? Der henvises til det om hegning anførte i vedlagte henvendelse fra hrs. Bent Jacobsen. Vil undtagelsen evt. kunne udvides til at omfatte også „eller på anden måde afmærket“?

Ad spørgsmål 68:

Ved forsvarligt hegnede må efter ministeriets opfattelse forstås et hegn, der har en sådan karakter, at det kan opfylde andre funktioner end blot dette at skaffe sig af med

Bilag til bet. o. lovf. om naturfredning.

den offentlige adgang. Det må herefter formentlig være tilstrækkeligt med sædvanligt trædhegn, kreaturhegn el. lign.

En udvidelse til at omfatte en afmærkning på en hvilken som helst anden måde vil efter ministeriets opfattelse gøre § 56 illusorisk.

Spørgsmål 69:

Der udbedes en redegørelse for problemstillingen bærplukning.

Ad spørgsmål 69:

Af bestemmelsen i Danske Lov 6-17-31 („end nøder må hand plukke så mange, som hand der fortærer, og ej videre“) har man udledt en almindelig grundsætning om ret for almenheden, dels til at færdes i skovene, jfr. naturfredningskommissionens betænkning side 312 dels til i beskedent omfang at tilegne sig vildtvoksende bær, svampe, blomster og lign., hvis det kan ske uden, at anden mands ejendom ulovligt betrædes.

Ved landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 221 af 27. maj 1939, der fastsætter nærmere regler for almenhedens færdsel i de staten, kommuner, kirker, præsteembeder og offentlige stiftelser tilhørende skove, er præciseret, at plukningsretten alene omfatter plukning til privat brug, således at plukning i erhvervsmæssigt øjemed kræver særlig tilladelse.

Almenhedens færdsel i privatejede skove må efter lovforslagets § 55 kun finde sted på eksisterende veje, og den almindelige plukningsret vil derfor alene få betydning med hensyn til plukning fra buske, der står umiddelbart op til vejen. Såfremt skovejeren giver adgang til færdsel i skoven i videre omfang, kan denne tilladelse gøres betinget af, at plukning ikke finder sted eller kun sker på bestemte steder eller dage.

Det følger af den almindelige grundsætning om uskadelig plukningsret, at bærplukning på de af lovforslagets § 56 omfattede udrykede arealer kan finde sted i beskedent omfang. En omfattende eller erhvervsmæssig bærplukning vil kunne straffes efter straffelovens § 276 om tyveri.

Spørgsmål 70:

Vil der være mulighed for, at ejeren af et udrykket område, hvorpå der ikke er noget hus, reserveres et område svarende til det område, der reserveres den, der har et hus?

174 Udvalgenes betænkninger m. m.

Ad spørgsmål 70:

Spørgsmålet kan besvares bekræftende, idet den pågældende efter lovforslagets § 56, stk. 2, vil kunne foretage en hegning af et areal af den nævnte størrelsesorden.

Spørgsmål 71:

Er der mulighed for at forhindre, at udrykkede områder tilplantes for dermed at undrage områder almenhedens adgang efter forslaget § 56?

Ad spørgsmål 71:

Spørgsmålet kan besvares benægtende. Der er ikke generelle regler i naturfredningslovforslaget, der kan hindre en sådan disposition.

Såfremt man ønsker at bevare tilstanden på et givet område, må arealet derfor underkastes en fredning efter rejsning af en særlig fredningssag eller erhverves af det offentlige.

Spørgsmål 72:

I vedlagte henvendelse fra The International Council for Bird Preservation — Danish Section foreslås enten, at § 56 helt udelades, eller at der gøres følgende tilføjelse til § 56, stk. 2, efter første punktum: „Dog er ejere af strandbred, strandenge, holme og småøer, hvor fugle ruger i kolonier, bemyndiget til ved opslag at forbyde al adgang til disse arealer i tiden fra 1. april til 30. juni“. Ministerens kommentarer til dette udbedes.

Ad spørgsmål 72:

Med henblik på varetagelsen af de særlige ornitologiske interesser i landskabet har ministeriet gennem længere tid haft et nært samarbejde med Dansk Ornithologisk Forening om udpegelsen af de vigtigere fuglelokaliteter. Dette samarbejde er bl. a. resulteret i publikationen „Større danske fuglelokaliteter 1967“, der udarbejdet af foreningens fredningsudvalg blev udgivet af statens naturfrednings- og landskabskonsulent i samarbejde med naturfredningsrådet. Et eksemplar følger til orientering. Et hovedformål med denne publikation var at skabe et grundlag for fredningsmyndighedernes arbejde dels under planlægningen af fredninger, dels i konkrete sager.

Et herefter så relativt vel gennemarbejdet felt som det ornitologiske vil på denne baggrund indgå i det kommende fredningsarbejde.

de, herunder naturparkplanlægningen, med stor vægt.

Det kan således forudses, at der inden for en årrække ved særlige bestemmelser, eventuelt om ordninger af reservatagtig karakter, vil blive tilvejebragt sikringer af en række af de af Dansk Ornithologisk Forening udpegede vigtigste lokaliteter, ikke mindst for de kolonirugende fugle. Det bemærkes, at en del af de kolonirugende fugle udgøres af vore almindeligste mågearter, som ikke trues af tilbagegang.

I det omfang det herudover skulle vise sig hensigtsmæssigt med særlige bestemmelser til beskyttelse af visse lokaliteter i forbindelse med gennemførelsen af § 56, vil fredningsnævnet i overensstemmelse med lovforslagets § 56, stk. 2, 2. punktum, kunne dispensere fra lovens almindelige ordening.

Ministeriet finder, at fuglebeskyttelsen herved kan blive varetaget, således at hensynene hertil ikke kan motivere ændringer i lovforslaget som henstillet i henvendelsen.

Det tilføjes, at den i henvendelsen alternativt foreslåede tilføjelse til § 56 samtidig med, at den overfører kompetencen til at afspørre fra en offentlig myndighed til private, vil medføre en væsentlig reduktion i den færdselsret, der siden 1937 har været indeholdt i den gældende naturfredningslovs § 23.

Ministeriet vil følge problemerne om fuglenes trivsel, og man vil herom samarbejde med naturfredningsrådet og Dansk Ornithologisk Forening, der agter at nedsætte særlige grupper til undersøgelse af fuglenes reaktioner over for menneskets nærhed gennem nærliggende bebyggelse eller gennem færdsel, idet det reelt er meget lidt kendskab, man har til disse spørgsmål.

Spørgsmål 73:

I vedlagte henvendelse fra Industrirådet foreslås § 56, stk. 1, 2. punktum, affattet således: „Færdsel og ophold sker på eget ansvar og må ikke være til hinder for erhvervs-mæssig udnyttelse af de pågældende arealer“.

Ministerens kommentarer til dette udbedes.

Ad spørgsmål 73:

At færdsel og ophold sker på eget ansvar fremgår allerede af lovforslagets § 56, stk. 1, 2. punktum.

En tilføjelse af, at færdsel og ophold ikke må være til hinder for erhvervmæssig udnyttelse af de pågældende arealer, kan ikke anbefales. Bortset fra, at adgangen kan udelukkes ved hegning, hvilket måtte være en naturlig disposition, hvis større erhvervmæssige interesser spillede ind, kan det ikke ses, at passerende fodgængere skulle kunne være til hinder for den erhvervmæssige udnyttelse af et areal. Ved en landbrugsmæssig udnyttelse vil arealet enten ikke længere kunne karakteriseres som udyrket eller som et led i driften være heget. Tilsvarende vil være tilfældet, hvis det drejer sig om en industriel udnyttelse.

Spørgsmål 74:

Hvordan skal udgifterne til oprydning, renholdelse og udbedring af skade, efter almenhedens ophold og færdsel på de i forslaget § 56 omhandlede arealer, dækkes?

Ad spørgsmål 74:

I naturfredningskommissionens betænkning side 328 omtales de jyske heder som et karakteristisk eksempel på arealer, der åbnes for almenheden. Det anføres her, at offentlighedens adgang til hederne, hvor det ikke drejer sig om meget store menneskemængder, må betragtes som aldeles harmløs, når bortses fra en lidt større risiko for opståen af brande. Denne risiko, der ikke gælder selve vegetationen, der kun gavnnes af en afbrænding, har ikke noget sted hidtil givet sig alvorligt udslag.

Andre udyrkede arealer, som f. eks. ekstensivt benyttede overdrevsområder eller enge m. v., vil ikke være udprægede udflugtsmål, men muligheden for færdsel på dem vil være af væsentlig betydning for en mindre, mere aktiv kreds af friluftsmennesker.

Med hensyn til det stillede spørgsmål bemærkes, at udgangspunktet må være, at forurening og slitage forventes at blive af ubetydeligt omfang. Hertil kommer, at der for de udyrkede arealers vedkommende er en umiddelbar mulighed for ved indhegning at udelukke almenheden, såfremt der måtte opstå større ulemper.

Ministeriet vil være indstillet på at søge de eventuelle problemer løst, når man kan gøre deres omfang op, hvilket ikke er muligt i dag.

Kap. IX. Friluftsklamer m. v.

Spørgsmål 75:

Vil forslaget § 57 forhindre omrejsende cirkus i at opsætte klamer? I bekræftende fald udbeder udvalget sig forslag til en formulering, der giver mulighed derfor.

Ad spørgsmål 75:

Det forbud mod klamer i landskabet, som blev indført i 1937 gennem § 30 i naturfredningsloven, var af enestående betydning for det danske landskabs fremtræden og kom til at danne forbilledet for tilsvarende reguleringer i udlandet. Bestemmelsen gennemførtes på en sådan måde, at den ikke hjemlede mulighed for dispensation for opstilling eller opsætning af klamer i det åbne land. Dette har været baggrunden for, at loven har kunnet fungere uden noget stort administrativt besvær og apparat, idet den væsentligste administration har været forbundet med de politimæssige problemer om overtrædelse af forbudet.

Man må derfor se med største betænkelighed på, at der for enkelte erhvervsgrupper, uanset hvor god motiveringen end kan være, tilvejebringes særregler eller dispensationsmuligheder.

Efter ministeriets opfattelse vil omrejsende cirkus' behov for klamer i det væsentlige kunne dækkes ind ved annoncering i lokale blade, opsætning af plakater m. v. ud til gader, veje og pladser i byer og bymæssige bebyggelser samt i umiddelbar tilknytning til cirkusteltet, jfr. forslaget § 57, stk. 2, litra a og b, og endvidere ved indendørs klamer hos lokale handlende, restauranter, forsamlingshuse m. v.

Med hensyn til de klamer, de omrejsende cirkus har opsat i vejtræer, telefonpæle, elmaster o. lign., er man ikke bekendt med, om der foreligger aftaler med de respektive myndigheder om en sådan opsætning.

Såfremt udvalget trods ministeriets foran omtalte betænkeligheder ønsker indførelsen af en særregel for omrejsende cirkus, vil denne efter ministeriets opfattelse næppe kunne formuleres på anden måde end gennem et litra e) i § 57, stk. 2, med teksten: „Klamer vedrørende omrejsende cirkus“. Man ser sig ikke i stand til på det foreliggende grundlag at angive nærmere bestemmelser om størrelsesforhold eller opsætnings-

steder for eller arten af de pågældende klamer, ligesom man mener, det administrativt ville være meget kompliceret, såfremt der skulle gives dispensation for det enkelte tilfælde.

Spørgsmål 76:

Under henvisning til forslaget § 57, stk. 2, litra b, anmodes om en redegørelse for, hvad der forstås ved betingelsen „umiddelbar tilknytning til“.

Ad spørgsmål 76:

I naturfredningskommissionens betænkning side 205 er anført følgende, hvortil ministeriet for kulturelle anliggender kan henvise:

„Denne gruppe omfatter typisk detailhandlerens klamer for de varer, der forhandles, en klamer, der formentlig i vidt omfang betales af producenten af de varer, som vises på plakater eller klameskilte med eller uden lyseffekter, anbragt i udstillingsvinduer, opsat uden på selve butikbygningen eller opstillet som fritstående skilte ved indgangen til butikken (kiosken).

Afgørende for, om den umiddelbare tilknytning foreligger, har naturligvis i første række været afstanden mellem klamer og butik. I de tilfælde, hvor butikken ligger nær vej eller adskilt fra denne med en mindre parkeringsplads, vil klamer på arealet mellem vej og butik i de fleste tilfælde være lovlige. Er der derimod tale om større afstande mellem vej og butik eller placering af klameskilte på den modsatte side af den vej, ved hvilken den pågældende virksomhed er beliggende, er klamer forbudt. Det forhold, at klamen anbringes på den ejendom (matr. nr.), hvorpå virksomheden er beliggende, vil ikke kunne gøre klamen lovlig, hvis anbringelsen ikke har umiddelbar tilknytning til butikken.

Det samme gælder engrosvirksomheden, producenten, håndværkeren eller servicevirksomheden m. v. Klamen må her anbringes i umiddelbar tilknytning til kontolet, værkstedet eller fabriksbygningen.

Et særligt problem udgør de meget arealkrævende virksomheder som f. eks. gartnerier, planteskoler, specialiserede landbrugsvirksomheder o. lign. Det er klart, at her må klamen indskrænkes til selve salgsstedet.“

Spørgsmål 77:

Er det rimeligt, at trafikpropagandaskilte, der er godkendt af rådet for større færdselssikkerhed, er helt undtaget fra bestemmelsen i forslagets § 57?

Ad spørgsmål 77:

I naturfredningskommissionen var der rejst tvivl om forbudet imod friluftsreklamer også omfattede propagandaskilte. Da de hensyn, som ligger til grund for forbudet mod erhvervsbetonede friluftsreklamer, også i høj grad er til stede for så vidt angår propagandaskilte, bør forbudet imidlertid også efter naturfredningskommissionens opfattelse, jfr. betænkningens side 207, omfatte disse skilte.

Trafikpropagandaskiltene forudsættes ikke at indeholde firmanavne for de virksomheder, der evt. finansierer kampagnen. Skiltene forudsættes endvidere alene benyttet som led i færdselspropaganda og kun opsat for et begrænset tidsrum.

Skiltene opsættes af rådet for større færdselssikkerhed i forståelse med justitsministeriet, der er repræsenteret i rådet, hvilket skulle være en garanti for, at ordningen ikke misbruges.

Spørgsmål 78:

Under henvisning til bestemmelsen om bygninger, der kun indeholder udstillings- eller demonstrationslokaler, i forslagets § 57, stk. 6, anmodes om en redegørelse for, hvorvidt det er nødvendigt, at også fredningsmyndighederne kan gribe ind, når der er en regulering efter den kommende lov om byg- og landzoner.

Ad spørgsmål 78:

Om forholdet mellem zonelovforslaget og nærværende lovforslags §§ 38-39 (randplaner), henvises til besvarelsen ad spørgsmålene [er ikke optrykt]. Om forholdet til § 43 (oplagspladser m. v.) henvises til besvarelsen ad spørgsmål 26. Det fremgår heraf, at det er ministeriets opfattelse, at det for disse særlige foranstaltningers vedkommende er så vigtigt at finde frem til en fornuftig placering, der fuldt ud tilgodeser de landskabelige interesser, at man bør opretholde fredningsmyndighedernes selvstændige kompetence.

Med hensyn til det rejste spørgsmål har naturfredningskommissionen indgående overvejet, hvorvidt bygninger, der kun indeholder udstillings- eller demonstrationslokaler, bør reguleres efter bygningslovgivningen, eller om fredningsmyndighederne bør have en selvstændig kompetence enten i medfør af forslagets § 43, eller således som det er foreslået i medfør af forslagets § 57 om friluftsreklamer. Der henvises om de forskellige opfattelser til naturfredningskommissionens betænkning side 206, i hvilken forbindelse man skal henlede opmærksomheden på, at naturfredningskommissionen ikke har kunnet være bekendt med det senere fremsatte zonelovsforslag.

Det er ministeriet for kulturelle anliggenders opfattelse, at bestemmelsen bør opretholdes. Herfor kan anføres, at den gældende bestemmelse i § 30 omfatter enhver art af friluftsreklamer, og at bestemmelsen i § 30, stk. 2, „andre indretninger i reklameøjemed“, i praksis har været fortolket som også omfattende bygningsmæssige konstruktioner. Man vil i det hele være betænkelig ved at indskrænke bestemmelsens rækkevidde, så meget mere som man i dag står midt i en voldsom ekspansion af de midler, der stilles til rådighed for reklamen.

*Kap. XII. Andre bestemmelser.**Spørgsmål 79:*

Hvilke regler om tilsyn og pleje har ministeren tænkt at fastsætte i medfør af lovforslagets § 62?

Ad spørgsmål 79:

Forslaget svarer til gældende lovs § 31, bortset fra at ordet „pleje“ er anført sammen med tilsynet.

Statsministeriet har på den gældende lovs grundlag i skrivelse af 17. juni 1939 til samtlige fredningsnævns fastsat, at tilsynet udføres af formændene for fredningsnævnene.

Denne ordning, hvorefter fredningsnævnenes formænd fører tilsyn med de fredede områder, er siden opretholdt, idet udviklingen har medført, at der sideløbende hermed i stadigt stigende omfang efter ministeriets anmodning fra fredningsplanudvalgenes side føres tilsyn og foretages pleje med de fredede og erhvervede områder. Plejen af de

erhvervede ejendomme sker som et led i administrationen, der i vidt omfang er henlagt til fredningsplanudvalgene, og en væsentlig del af finanslovbevillingerne til vedligeholdelse og foranstaltninger (anlæg) i forbindelse med rekreative områder, der for finansåret 1969-70 udgør et beløb på i alt 1,5 mill. kr., administreres efter ministeriets nærmere bestemmelse af fredningsplanudvalgene.

Der kan i øvrigt henvises til besvarelsen ad udvalgets spørgsmål 1.

Spørgsmål 80:

I vedlagte henvendelse fra friluftsrådet kommenteres lovforslagets § 63. Ministerens bemærkninger hertil udbedes.

Ad spørgsmål 80:

Forslaget afløser den gældende lovs § 40, stk. 2, og de foretagne ændringer er alene af redaktionel karakter.

Bestemmelsen angår den tilfældige henkasten af affald og lignende på „fremmed ejendom“, hvorved er markeret, at også offentlige arealer, veje, parkeringspladser m. v. er omfattet.

Reglen er i modsætning til den gældende bestemmelse formuleret generelt, idet der herved er tilsigtet en afklaring af lovteksten. En tilbagevendende til den gældende lovs formulering skønnes ikke hensigtsmæssig og kan derfor ikke anbefales.

Ministeriet for kulturelle anliggender er opmærksom på den stigende forurening, der sker ved henkasten af affald i naturen. Man har således allerede igennem nogen tid haft drøftelser med handelsministeriet, finansministeriet, indenrigsministeriet og justitsministeriet om problemerne i forbindelse med éngangsflasker, plasticemballage og bilvrag.

Handelsministeriet har senest i skrivelse af 8. april 1969 på grundlag af en redegørelse af 18. februar 1969 vedrørende nedskrotning af biler udtalt, at udviklingen i mængden af kasserede biler efter handelsministeriets opfattelse næppe for tiden synes at gøre særlige foranstaltninger påkrævet. Handelsministeriet vil fortsat følge udviklingen og holde kontakt med branchen med henblik på at tage initiativ i sagen, såfremt dette skulle vise sig påkrævet.

Med hensyn til éngangsemballagerne er man ikke nået frem til en afklaring, men ministeriet for kulturelle anliggender er opmærksom på, at det vil vanskeliggøre overholdelsen af forslagets § 63, såfremt éngangsemballager måtte blive anvendt i større omfang.

Ministeriet for kulturelle anliggender agter i kontakt med de øvrige implicerede ministerier at følge udviklingen på de pågældende områder, idet man er indstillet på i fornødent omfang at foranledige arbejdet med bekæmpelsen af såvel disse som andre forureningsfarer intensiveret.

For så vidt angår lossepladser og bilkirkegårde på såvel egen som fremmed ejendom henvises til lovforslagets § 43 samt til besvarelsen ad udvalgets spørgsmål 26 og 27. Man skal herved fremhæve, at den selvstændige kompetence, der er tillagt fredningsplanudvalgene til at nægte anlæg af oplagspladser i det åbne land, omfatter både bilkirkegårde og lossepladser.

Spørgsmål 81:

Kan ministeren acceptere, at bestemmelsen i forslagets § 65, stk. 2, udgår?

Ad spørgsmål 81:

Bestemmelsen, der er på linje med anden lovgivning, bør efter ministeriets opfattelse opretholdes, idet det kan være praktisk eller ligefrem nødvendigt, at fredningsmyndighederne i forbindelse med forberedelsen af fredningssager eller fredningsplaner foretager rekognosceringer, og det vil ofte være uden formål at tilkalde parterne til sådanne forberedende besigtigelser. Parterne i sagen vil i øvrigt have krav på at være til stede ved den besigtigelse og efterfølgende møde, der skal foretages, såfremt en fredning gennemføres.

Spørgsmål uden tilknytning til bestemte paragraffer.

Spørgsmål 82:

I vedlagte henvendelse fra landinspektør H. C. Herling henstilles, at lovforslaget bliver suppleret med en bestemmelse, der sikrer og freder de gamle kirke- og skolestier. Ministerens bemærkninger hertil udbedes.

Ad spørgsmål 82:

I betænkningen side 152 har kommissionen peget på, at der er en vis tendens forskellige steder i landet til at nedlægge de fra gammel tid eksisterende stier, herunder kirkestier og skolestier.

Kommissionen har samtidig påpeget, at disse stier for de flestes vedkommende er af stor betydning for befolkningens friluftsliv, og at vejtilskudslovens refusionsregler for stier bør ændres således, at kommunernes udgifter til stier kan medregnes uanset de enkelte stiers egentlige færdselsmæssige betydning.

Amtsråd og byråd er berettiget til at overtage bestående stier som offentlige og ved at optage dem i stifortegnelsen at gøre dem offentlige, således at de ikke senere kan nedlægges af privatpersoner.

Ministeriet for kulturelle anliggender agter at optage forhandling med vejmyndighederne om bevaring af disse stier. Man finder derimod ikke i dag på det foreliggende grundlag at kunne fremsætte forslag til en bestemmelse om generel fredning eller sikring af disse stier. I det omfang egentlige fredninger af sådanne og lignende stianlæg, f. eks. de nedlagte jernbanestrækninger, skønnes påkrævet, vil dette kunne ske, hvor enten stien eller landskabet, hvorigennem stien fører, opfylder betingelserne i naturfredningslovens § 1.

Spørgsmål 83:

Vil det ikke være rimeligt, at fredningsmyndighederne orienteres, når landbrugspligten ophæves?

Ad spørgsmål 83:

Ifølge landbrugsministeriets cirkulære af 23. maj 1968 om lov om landbrugsejendomme og bekendtgørelse af samme dato om ansøgninger i henhold til landbrugsloven skal bl. a. naturfredningsmyndighedernes erklæring foreligge, forinden landbrugspligten ophæves.

Spørgsmålet om at modtage underretning i sager om nedlæggelse af landbrugspligten og i det hele taget udstykningsager er tidligere af fredningsmyndighederne taget op over for landbrugsministeriet, der har erklæret sig villig til at tage spørgsmålet op til nærmere overvejelse. Man har dog samtidig gjort opmærksom på, at en forøgelse af an-

tallet af meddelelser i de enkelte sager er forbundet med visse praktiske vanskeligheder.

Man er opmærksom på, at en udvikling af samarbejdet med landbrugsministeriet i disse sager vil være gavnlig, og ministeriet vil derfor på ny tage dette op over for landbrugsministeriet.

Spørgsmål 84:

Er det ikke hensigtsmæssigt, at fredningsmyndighederne på et tidligt tidspunkt bliver hørt i sager vedrørende landvindinger?

Der henvises til, at Friluftsrådet i vedlagte henvendelse fremsætter ønske om en paragraf i loven, hvorefter der til iværksættelse af større landvindinger og åreguleringer må indhentes godkendelse fra fredningsplanudvalgene, inden projekterne føres ud over skitsestadiet.

Ad spørgsmål 84:

Naturfredningens stilling til landvinding er behandlet i betænkningen, navnlig side 248 ff. Indledningsvis fremhæves, at regulering af et vandløb under alle omstændigheder indebærer en ændring af dets naturlige tilstand og ligesom anden afvanding af lavt liggende arealer betyder en væsentlig ændring af de hidtidige livsbetingelser for flora og fauna. Der peges på, at bl. a. sportsfiskemulighederne ved udretning af snoede åløb nedsættes, ligesom vandløbets landskabelige værdi forringes. Et særligt problem opstår ofte med hensyn til fuglelivet.

I naturfredningskommissionen har man ved behandlingen opdelt problemerne i 4 grupper:

- 1) grundforbedringsarbejder, jfr. lov nr. 241 af 8. juni 1966,
- 2) landvindingsarbejder, der behandles efter landvindingsloven, jfr. lov nr. 244 af 8. juni 1966,
- 3) landvindingssager angående store samlede områder, der ikke kan gennemføres efter landvindingsloven, men kræver særlov, og
- 4) landvinding fra søterritoriet, der ligeledes kræver særlov, hvis der skal offentlig finansiering efter landvindingslovens principper.

Angående 3) og 4) bemærker kommissionen, at det — fredningsmæssigt set — er et fremskridt, at der efter gennemførelse af

landvindingsloven af 1966 til offentlig finansiering kræves særlov, idet dette må betyde, at der ved eventuelle sagers forberedelse og gennemførelse sikres en alsidig behandling, hvorved der under forhandlingerne ministerierne imellem bliver mulighed for en koordineret hensyntagen til alle relevante forhold, herunder de naturfredningsmæssige.

Kommissionens stilling hertil giver ikke ministeriet anledning til bemærkninger, idet man forudsætter, at ministeriet for kulturelle anliggender ligesom eventuelt andre berørte ministerier tidligt inddrages i forhandlingerne om sådanne eventuelle lovsagers forberedelse.

Angående 1), grundforbedrings-sager efter lov nr. 241 af 8. juni 1966, henvises specielt til kommissionsbetænkningens side 252. Kommissionen vedtog det standpunkt, at fredningsinteresser ikke gør sig særlig stærkt gældende med hensyn til disse arbejder, men forbeholdt sig, at fredningsmyndighederne i enkelte tilfælde kan gribe ind ved rejsning af fredningssag, eventuelt mod erstatning til de implicerede lodsejere efter naturfredningslovens regler.

Spørgsmålet om et organiseret samarbejde vedrørende denne gruppe sager har kommissionen ikke nærmere behandlet, men man må forudsætte, at fredningsplanudvalgene under deres analysearbejde vil være opmærksom på særlige områder, hvor også disse sager bør følges fra fredningsside. Udvalgene vil i så fald kunne rette henvendelse til de efter grundforbedringsloven administrerende myndigheder, ligesom det kan tænkes, at anmeldelsesordninger efter den nye naturfredningslovs § 44 kan blive aktuelle for særlige områder.

De større landvindingsarbejder, 2), der normalt har været gennemført efter landvindingsloven, omtales i betænkningen side 252 f. Det er til disse sager, hovedinteressen knytter sig, ligesom det navnlig er disse, der er fremme i den offentlige debat.

Naturfredningskommissionens flertal fandt, at en repræsentant for fredningsinteresserne bør have sæde i statens landvindingsudvalg, og at fredningsinteresserne bør indgå som et moment af betydning, når der efter landvindingslovgivningen tages stilling til et projekt. Såfremt en sådan repræsentation ikke opnås, foresloges det i alt fald fastslået, at fredningsinteresserne

skal indgå blandt de momenter, der tages i betragtning under landbrugsministeriets behandling.

Et mindretal — landbo- og husmandsforeningernes repræsentanter i kommissionen — ville bl. a. under henvisning til vandløbslovens § 2, hvorefter benyttelse af vandløbene til afledning har fortrinsret frem for anden benyttelse, kun tiltræde regler, der hindrer udførelsen af vandløbsforanstaltninger efter de foreliggende finansieringsmuligheder, såfremt der samtidig foreligger hjemmel for ydelse af erstatning til de lodsejere, som har bekostet udarbejdelse af et projekt og i øvrigt derved udelukkes fra en normal landøkonomisk udnyttelse af de pågældende interessearealer.

Spørgsmålet om hensyntagen til naturfredningsinteresser ved gennemførelse af vandløbsregulering har været drøftet i folketingsudvalget vedrørende forslag til lov om ændring af vandløbsloven m. m., jfr. navnlig udvalgsbetænkningens bemærkninger side 9 til nr. 20, som er sålydende:

„Under forhandlingerne om lovforslaget er der fra fiskerierorganisationernes samarbejdsudvalg fremsat forslag om, at lovens § 2 suppleres med en bestemmelse om, at vandløbsretten, forinden der meddeles tiladelse til en vandløbsregulering, skal påse, at naturfredningsinteresser og andre almene hensyn ikke skades ved projektets gennemførelse. Da den efter vandløbslovens § 2, stk. 1 og 2, bestående fortrinsret for vandløbenes anvendelse til afledningsformål fremfor andet brug er af central betydning for såvel landbruget som for kommunerne, kan forslaget om begrænsning af § 2 ikke imødekommes. Hvis fredningsmyndighederne ønsker at bevare vandløbets hidtidige tilstand, kan dette ske på sædvanlig måde efter naturfredningsloven.

Hvis derimod fredningsinteresser uden egentlig fredning ønskes tilgodeset derved, at vandløbsreguleringen ændres og gennemføres på en dyrere måde, er der behov for at skaffe dækning for merudgiften på samme måde, som det er tilfældet efter den gældende § 94 (veje og jernbaner), og som ved visse spildevandsanlæg efter lovforslagets § 74 d. Da sådanne sammenstød mellem afvandsningsinteresser og naturfredningsinteresser bør løses ad politisk vej, foreslås § 22, stk. 4, hvorefter statstilskud kan ydes til af-

vandingsforanstaltninger, der fordyres af tilsanding af udløb i havet eller som følge af lovligt udførte afvandingsarbejder i baglandet, udvidet til også at gælde fordyrelser som følge af hensynet til naturfredningsinteresser.“

Vandløbsretten kan herefter pålægge vedkommende kommuner at udrede de merudgifter, der følger heraf, eller foreslå, at staten yder bidrag hertil.

Heri ligger, at fredningshensynene skal indgå i vandløbsretternes behandling af reguleringssager, men samtidig også at en egentlig (total) hindring af en vandløbsregulering ud fra naturfredningshensyn alene kan ske ved en fredningssag mod fuld erstatning.

Man må derfor stræbe efter den tidligst mulige koordinering med fredningsmyndighederne i sådanne sager, og det må anses for ønskeligt, at arbejder af denne karakter også kan blive omfattet af den i lovforslagets § 44 omtalte ordning. Kan dette ske, vil der ikke være behov for en lovbestemmelse som den i henvendelsen omtalte.

Angående samarbejdet med specielt henblik på landvindingsloven skal bemærkes:

I naturfredningskommissionens betænkning side 250, sp. 1, nævnes, at det i bemærkningerne til forslaget til landvindingsloven — lov nr. 244 af 8. juni 1966 — forudsættes, at landvindingsudvalgets mangeårige praksis opretholdes, hvorefter naturfredningsrådet løbende gennem tilsendelse af lister bliver gjort bekendt med alle til udvalget indsendte projekter, hvorefter rådet kan rekvirere sagen og gøre sine bemærkninger til udvalget, hvorefter de kan indgå i bedømmelsen i udvalget og i landbrugsministeriet. Samme praksis følges over for Danmarks Naturfredningsforening.

Efter kulturministeriets opfattelse er samarbejdsproblemerne for tiden ikke tilfredsstillende løst. Man ville være tilbøjelig til at mene, at ét af to bør ske.

1. Der bør i statens landvindingsudvalg optages et medlem, der repræsenterer fredningsinteresserne. Dette spørgsmål rejste ministeriet for kulturelle anliggender i en skrivelse af 2. maj 1966 under udvalgsbehandlingen i folketinget af forslaget til lov om landvinding. Landbrugsministeren kunne imidlertid ikke tiltræde dette, og udgangen blev, at folketingsudvalget henstillede,

at statens landvindingsudvalg så tidligt som muligt inddrager disse interesser, jfr. om denne korrespondance og disse forhandlinger naturfredningskommissionens betænkning side 252, sp. 2. Kommissionen henstiller, at spørgsmålet om landvindingsudvalgets sammensætning på ny tages op i forbindelse med den nye naturfredningslovs gennemførelse, og ministeriet for kulturelle anliggender ser fortsat gerne dette.

2. Såfremt det under 1 anførte forslag ikke kan gennemføres, ser ministeriet gerne en styrkelse af koordineringen på anden måde. Man kunne hævde, at det er tilstrækkeligt, at der sker en tilsendelse af lister til naturfredningsråd og Danmarks Naturfredningsforening som foran skildret, men det har vist sig, at der har været en tilbøjelighed til — uanset at man gennem orientering fra statens landvindingsudvalg er blevet opmærksom på en sags eksistens — at undlade at rejse fredningssag, indtil man stod over for landvindingsagens virkeliggørelse, det vil sige måske en halv snes år efter, at det er blevet kendt, at lodsejerne, eventuelt med bistand af Hedeselskabet, arbejdede med et projekt. — Det er ikke tilfredsstillende, at løsningen af de sager, hvor der er konflikt, kan tænkes påvirket af længden af det årsmål, der er forløbet siden landvindingsagens start, og omfanget af det i denne sag nedlagte arbejde.

Efter oplysninger fra overfredningsnævnet er der af dette siden 1. januar 1960 truffet afgørelse i 14 sager, hvor spørgsmål om landvinding har været af betydning, og der verserer for tiden for nævnet 3 sager af denne art.

Man skal yderligere fremhæve, at fredningsinteressernes varétagelse bør indgå i de overvejelser, der for tiden finder sted i forbindelse med det i efteråret indførte stop for tilskud efter landvindingsloven, således at det foran anførte tilpasses de ændringer i den bestående ordning, der måtte komme på tale, hvad enten landvindingsloven i så fald opretholdes i ændret form eller ophæves.

Spørgsmål 85:

Der ønskes en oversigt over den gældende lovgivning om forurening af luft og vand, forurening ved brug af giftstoffer og bekæmpelse af støj.

Der ønskes en oversigt over udgifterne ved

Bilag til bet. o. lovf. om naturfredning.

denne bekæmpelse samt en oversigt over forskningens stilling på dette område. Hvad forskes der med? Hvor foregår denne forskning, og hvor langt er man med forskningen? Hvad har udgifterne til forskning på dette område hidtil været, og hvor store er de forventede udgifter?

*Ad spørgsmål 85:**a. Gældende lovgivning.*

I folketingsåret 1964-65 nedsattes af folketings et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en kommission til undersøgelse af visse forgiftnings- og forureningsfarer.

I udvalgets beretning (Folketingstidende 1965-66, Tillæg B, sp. 1553) er anført følgende:

„Udvalget har holdt 3 møder og herunder haft samråd med indenrigsministeren. Det har endvidere haft samtale med sundhedsstyrelsens ledende embedsmænd med ansvar for forgiftnings- og forureningsproblemer.

Som svar på et spørgsmål om de relevante love og deres administration har udvalget modtaget et meget værdifuldt og omfattende materiale, der giver oversigt over hele dette lovgivningsområde og dets administration. Udvalget har endvidere modtaget en redegørelse for internationalt samarbejde, især hvad den herhenhørende forskning angår.

Over for udvalget er det fremhævet, at forskningen på området er ringere udbygget i Danmark end i de fleste andre vesteuropæiske lande, og at det administrative kontrolapparat er svagt, især i sine yderste led. Det er oplyst over for udvalget, at en bedre administrationspraksis er under kommissionsforberedelse, og at der er afsluttet eller fremskredet kommissionsarbejde med sigte på en revision af vandvindings- og spildevandsloven.

Fra sagkyndigt hold har man frarådet at lade hele området underkaste en kommissionsundersøgelse, hvorimod det kunne anbefales, at der inden for de nærmeste år kunne tages skridt til nedsættelse af en ekspertgruppe, der kunne gøre indstillinger om foranstaltningernes koordinering og prioritering.

Udvalget kan tilslutte sig den opfattelse, at det næppe i øjeblikket vil være muligt at gennemføre det i forslaget anførte kommis-

sionsarbejde. Den meget afgørende betydning, som forgiftnings- og forureningsfaren har, gør det på den anden side nødvendigt, at folketings et nøje følger udviklingen på disse områder. Udvalget skal derfor henstille til overvejelse for det kommende stående udvalg for videnskab og forskning, at dette udvalg lader disse problemer få en vigtig plads i sit arbejde. Der vil således med udbytte kunne afholdes et orienteringsmøde om disse emner for folketings et medlemmer i fællesskab med videnskabsmænd og teknikere.“

Gennem sundhedsstyrelsen har man fremskaffet den til brug for udvalget udarbejdede oversigt over lovgivningen og dennes administration.

Man fremsender vedlagt i 19 eksemplarer dette materiale, der omfatter følgende oversigter:

I. Luft, II. Vand, III. Levnedsmidler (forurenninger), IV. Levnedsmidler (tilsætninger), V. I øvrigt. [udeladt].

Om grupperingen af lovbestemmelserne m. v. henvises til den ligeledes i 19 eksemplarer vedlagte skrivelse af oktober 1966 fra sundhedsstyrelsen. [udeladt].

I det medfølgende supplement til oversigterne I-V har ministeriet for kulturelle anliggender i videst muligt omfang søgt at ajourføre de i oversigterne nævnte love m. v. Supplementet vedlægges i 19 eksemplarer. [udeladt].

b. Oversigt over udgifterne ved en bekæmpelse af forureningsfarerne.

Der findes ministeriet for kulturelle anliggender bekendt ikke oversigter af den omhandlede art, og det har derfor ikke været muligt at tilvejebringe samlede tal.

På foranledning af Spildevandskommissionen af 1957 er dog foretaget visse beregninger over de fremtidige udgifter til kloakering (kloakledninger, afskærmede ledninger og rensningsanlæg) af visse dele af landet. På basis af disse beregninger har Spildevandskommissionens økonomiudvalg skønnet, at landets samlede investeringer til kloakering indenfor en periode af 10-15 år vil beløbe sig til op mod 3 milliarder kr. (Spildevandskommissionens betænkning, nr. 431 af 1966 pg. 67). I øvrigt henvises til bilag 7 i Spildevandskommissionens betænkning (pg. 181).

c. Den eksisterende forskning.

Der henvises til den i 39 eksemplarer vedlagte „Nordforsks miljøvårdsutredning“, afgivet til Nordisk Råd i december 1968. Betænkningen indeholder pg. 52-54 en gennemgang af den eksisterende forskning her i landet. Endvidere indeholder betænkningen bl. a. en redegørelse for det internationale og nordiske samarbejde indenfor forureningsproblemerne (pg. 66 ff.).

d. Forskningsudgifter.

Der findes ikke beregninger over udgifterne ved den igangværende eller fremtidige forskning vedrørende forureningsproblemerne.

Efter en i 1967 afgiven svensk betænkning om „Miljøvårdsforskning“ udgør behovet for årlige udgifter til forskning på disse områder i Sverige anslået ca. 37,5 mill. sv. kr.